

MA MATIU QA IIL SEVET MA IESUS KRISTUS

Ma Matiu dai ama adrlem per a qa, be qa iil luqa ama langinka sevet ma Iesus Kristus i lua i ma Maria qia sel a qa, be deng i qa ngip de qa maarl. De qe teqerl, ai qa dai ama King daleng ama kingkena mai. Ma Matiu dai aa iaiq ama rlenki ma Levi. I lua i ma Iesus ka nes tem ka, i ai de qet matna bareq ama Gaman Rom, i ai de qa ter ama takkis. Be ai de aa lengiqi-metta ama Judaqena dai ai de ama qurek per a ra na qa, ke ne aa rluavik i ai de ra ter ama takkis bareq ama Romken. Dap ma Iesus ka nes tem ka (Mak 2.14), be qa iames na qa, de qa mu qa ip ka dai a iaq ama risuqa na qa, i ra i ama malepka ngen a iam na ra.

Ama Slurlka ka reqerl ai aa Uimka ka men nemen ma Abraham aa liinka. I murl ka muvuusep sagel ma Abraham ai diiv iak nemen aa liinka ke iames ne ama qaqet naver ama qerleng mai.

Matiu 1.1-17

¹ Luqa iara ama liinka ne ama qaqer i araa rlen iara, dai ma Iesus aa murlta. I ma Iesus dai qa namene ma Daivit aa liinka, de ma Daivit dai qa namene ma Abram aa liinka. ² Be ma Abram dai aa uimka ma Aisak. De ma Aisak dai aa uimka ma Jekop. De ma Jekop dai aa uimka ma Juda ke ne aa liinka. ³ De ma Juda dai aa uimiam i ma Peres ke ne ma Sara. (I iane nan ma Tama). De ma Peres dai aa uimka ma Eson. De ma Eson dai aa uimka ma Ram. ⁴ De ma Ram dai aa uimka ma Aminadap. De ma Aminadap dai aa uimka ma Nason. De ma Nason dai aa uimka ma Salmon. ⁵ De ma Salmon dai aa uimka ma Boas. (I aa nan ma Raiap). De ma Boas dai aa uimka ma Obet. (I aa nan ma Rut). De ma Obet dai aa uimka ma Jesi. ⁶ De ma Jesi dai aa uimka

ma Daivit, i ama King na qa. De ma Daivit dai aa uimka ma Solomon. I aa nan i murl ara ak ma Uraia. ⁷ De ma Solomon dai aa uimka ma Riabuam. De ma Riabuam dai aa uimka ma Abaisa. De ma Abaisa dai aa uimka ma Esa. ⁸ De ma Esa dai aa uimka ma Josepat. De ma Josepat dai aa uimka ma Ioram. De ma Ioram dai aa uimka ma Usaia. ⁹ De ma Usaia dai aa uimka ma Tiotam. De ma Tiotam dai aa uimka ma Aias. De ma Aias dai aa uimka ma Esakaia. ¹⁰ De ma Esakaia dai aa uimka ma Manase. De ma Manase dai aa uimka ma Emon. De ma Emon dai aa uimka ma Josaia. ¹¹ De ma Josaia dai aa uimka ma Iekunaia i qe ne aa liinka. I vet lungera ama niirl de ama Isrelkena ra mit be re karabus per ama qerlingki ma Babilon. ¹² Baip naset lua i ra mit be ra karabus pet ma Babilon, de ma Iekunaia dai aa uimka ma Sialtial. De ma Sialtial dai aa uimka ma Serubabel. ¹³ De ma Serubabel dai aa uimka ma Abaiut. De ma Abaiut dai aa uimka ma Eliakim. De ma Eliakim dai aa uimka ma Asor. ¹⁴ De ma Asor dai aa uimka ma Sedok. De ma Sedok dai aa uimka ma Ekim. De ma Ekim dai aa uimka ma Eliut. ¹⁵ De ma Eliut dai aa uimka ma Eliaisa. De ma Eliaisa dai aa uimka ma Matan. De ma Matan dai aa uimka ma Jekop. ¹⁶ De ma Jekop dai aa uimka ma Josep. I ma Josep dai aa rluaqi ma Maria. De ma Maria dai kia sel ma Iesus, i ai de ra tis ka ma Kristus. (I luqa i ama qaquet araa Iameska). ¹⁷ Taqurla be ma Abram aa liin i ama malepka ngen ama rlatpes, dai nge men be deng ne ma Daivit. De ma Daivit aa liin mai i ama malepka ngen ama rlatpes, dai nge men be deng pet lungera ama niirl i ra mit ip te karabus pet ma Babilon. Be navet lungera ama niirl i ra mit te karabus pet ma Babilon, be deng i lua i ma Kristus ka men dai saqikka iang aa ama liin ama malepka ngen ama rlatpes.

*Ma Maria Kia Sel Ma Iesus Kristus
Luk 2.1-7*

¹⁸ Ama lengi sevet ma Iesus Kristus i qa men, dai taqurliani. Murl aa nan ma Maria dai sa ra muvuusep ip diip ki ngerlvet ne ma Josep. Dav as kuasiq ai iane nanna, de ra lu ma Maria i qi tal ama rutka nagel ama Qevepka ama Glasingaqa. ¹⁹ Dav ara ak ma Josep dai maikka ama atlu qa, be quasiq ai qe narliip ke sem kelep ma Maria. Taqurla be ma Josep ke narliip ke rles sa barl mer iam ip kula qe ngerlvet ne ma Maria. ²⁰ Dap katiaskerl ai de ma Josep ka tu aa qevap sevet liina, de qa lu aa viinki, ai iaq ama Slurlka aa Angeluqa qa men sagel ka. Be ama Angeluqa ka ruqun na qa ma', "Josep, i ngi namene ma Daivit aa liinka, dai quasik mager ip nging ning saatmet ma Maria ip gia ngerlki. I ngi narli. Sa liina ama rluimini i qurli iini de ma Maria ara rlan, dai ama Qevepka ama Glasingaqa ka quarl tem iini ba qi. ²¹ Be diip ki sel ama rluimka ama quatka, de mager ip ngia ris ka ma Iesus. I raquarli diip ke iames ne aa qaqet never araa viirang." ²² Liirang iara mai i iirang nge men taqurla ip mager iv iirang ngere raqa verleset mer ma Slurlka aa lengi i murl ka sil na nget mer iak, i aa Aamki na qa. I murl ama Slurlka aa Aamki na qa, ka sil ma', ²³ "Diiv iaq ama nanki i as ai de quasiq ai arik ki ne a qek, dai diiv ama rutka-vem-ki. De diip ki sel ama rluimka ama quatka. De diip ta ris ka ma', "Immanuel", ama rarlimini dai raqurliani ma',

"Ama Ngemumaqa dai qurli qe nauut."

Aisaia 7.14

²⁴ Baip ma Josep ka brlaing be verleset, de qa rekmet taquarl ama Angeluqa ka ruqun na qa. I qa met ma Maria de qa mit se qi sev aa vetki ip ke ngerlvet na qi. ²⁵ Dap ma Josep dai as kuasiq ai qe ne ma Maria iane nanna be deng i qia sel are uimka. Be aip kia sel are uimka de ma Josep ka mis ka ma Iesus.

2

Ama Saikngias-Pem-Ta Re Mali Re Ma Iesus

¹ Ma Iesus aa nan dai qia sel a qa per ama qerlingki ama barlki ma Betliem pet ma Judia. I ma Iesus aa nan kia sel a qa pet lungera ama niirl i ai de iaq ama barlka ke uas te ama Judaqena i aa rlenki ma Erot. Be sa ip ma Iesus ka men, de iari ama adrlem-per-a-ra i ra ianai sagel ai de baingbaing se ama nirlaqa, ta men savet ma Jarusalem. ² Be lura ra snanpet ne ama qaqet ma', "Ngu lu ama rluimka qua ama iameska i qa iv ama barlka na qa ip ke uas te ama Judaqena? I uut lu ama ualdengaqa de uut drlem ai sa qa men. De uut lu ama ualdengaqa, men ama uusepka i baing se qa, lua sagel ai de baingbaing se ama nirlaqa. Be uut men iv uure lautu sagel ka." ³ Baiv aa de ma Erot ama Gaman ara barlka ka narli liina sever iani ama rluimini, de maikka quasiq ai ama marl na qa navet lungera ama lengi. De saqikka ama qaqet navet ma Jarusalem, dai quasiq ai ama marl na ra. ⁴ Taqurla de ma Erot ka iing demna ne lura mai ama barlta nep ma Lautu ip ka taqen per a ra. I lura i ai de re uas te ama Lautu de ngene lura i ai de re su ne ama Slurlka aa Lengi ama narligel-vem-nget. De ma Erot ka snanpet na ra ma', "Ngu lu ngu narli ai diip ma Kristus ka ren kua?" ⁵ De ra guirltik ma', "Per ama luqupki ma Betliem, per ama qerlingki ama barlki ma Judia. I sa iaq ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ka iil sevet liina iara ve ama Ngemumaqa aa Langinka i murl nauirl taqurliani ma',

⁶ "Ama luqupki ma Betliem pet ma Judia, ngi dai maikka ngi veviit peleqes ne liirang aa ama luquviirang ama barliirang pet ma Judia. I diip baing se iaq ama barlka ip ke uas i qa naver a ngi. Be luqa ama barlka dai diip ke ruirl se gua qaqet pet ma Isrel."

Maika 5.2

⁷ Taqurla de ma Erot ka rles sa ngingdemna ne lura ama adrlem-per-a-ra i re ianai sagel ai de baingbaing se ama nirlaqa. Be qa dai qa raqa narli nagel lura ama adrlem per a ra, aip maikka qesnada de ra lu ama ualdengaqa i baing se qa. ⁸ De ma Erot ka nem ama adrlem per a ra ip ta iit savet ma Betliem. Be qa ruqun lura ama adrlem per a ra ma', "Ngen diit de maikka ngene raqa mali re luqa ama rluimka ama luaqa. Baip ngen lu ama rluimka, de ngene guirl se ama lengi ip ngene sil ba ngua, ip saqikka mager ip ngua iit ip ngu lautu sagel ka." ⁹ De ama adrlem-per-a-ra te narli luqa ama barlka aa lengi, de ra mit. De saqiaskerlka ra lu luqa ama ualdengaqa, lua sagel ai de baingbaing se ama nirlaqa. De lura, ra tit naser ama ualdengaqa. De ama ualdengaqa ka mit nanaik ta be deng i rik dem ka daleng luqia ama luqupki sagel kurl ama rluimka. ¹⁰ Be lura ama adrlem-per-a-ra, dai maikka ama arlias per a ra i ra lu ama ualdengaqa. De maikka ama uairlka ver a ra malai. ¹¹ De ra men sev ama vetki sagel kurl ama rluimka. I ra man dai ra lu ama rluimka ke ne aa nan ma Maria. De ra aan araa buum de re lautu sagel ka. Baiv aa de ra rattem mer araa gatta ip te iarang ama atliirang i ra ral iirang ip bareq ama rluimka. Be ra van a qa te liirang aa i maikka iirang peviit. I liirang aa dai ra tis iirang ai ama gol, ngen ama paunda (insen), de ngen ama sanda. ¹² Dav ama Ngemumaqa ka sil ba ra ne ama viinki, i qa ruqun na ra ip kuasik mager ip te guirl sagel ma Erot. Taqurla de lura ama adrlem-per-a-ra ta mit sever araa luquviirang, per araa qerlingki i qatikka nev iaq ama aiska.

Ma Iesus Aa Mamiam Ian Mit Se Qa Savet Ma Isip

¹³ Baip naser ama adrlem-per-a-ra i sa ra mit, de ma Josep ka lu aa viinki i qa lu ai ama Ngemumaqa aa Angeluqa ka men sagel ka. Be ama Angeluqa ka ruqun na

qa ma', "Ngia raarlviit de ngia iit nanari! I ngi iit se ama rluimka ke ne aa nan de ngen rlerles saatmit savet ma Isip. De qurli ngen pet ma Isip, ip deng i saqiaskerlka ngu sil ba ngi ip ngen diir ianai. I raquarli ma Erot dai qe mali re ama rluimka, i qe narliip ke veleng ka." ¹⁴ Taqurla de ma Josep ka maarlviit de qa mer ama rluimka, ke ne aa nan de ra mit savet ma Isip. I ra mit per ama arlen. ¹⁵ Be ma Josep dai qurli qa vet ma Isip be deng i ma Erot ka ngip. I liini iara nge men taqurla, iv iini ngere raqal sil ne ama rarlimini i sa murl iaq ama Slurlka Aamki na qa ka sil. I ama Slurlka ka ruqun ma',
 "Ngu nes te Nguaimka navet ma I sip." *Hosea 11.1*

Ma Erot Ka Ruqun Be Re Peleng Ama Arluis Pet Ma Betliem

¹⁶ Baiv se aiv ama agesiim ian mit, dap ma Erot dai as kat drlem, ai lura ama adrlem-per-a-ra i ra ianai sagel ai de baingbaing se ama nirlaqa, ta qaak tem ka. Taqurla dai be ama qurek per a qa malai. De ka nem iari ama amiqena ip te veleng ama arluis ama quatta i araa ages ama quanasiiim de nakka ngen ama gilta i ra navet ma Betliem, de ngene lura naver ama luquviirang mirlek na qi. ¹⁷ I sa liirang iara nge men taquarl murl iaq ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ma Jeremaia ka iil. I qa iil taqurliani ma', ¹⁸ "Te narli a qeni a ngere qenem pet ma Rama. I re narli rek nak ne ama arlem i maikka ama arlemigl na ra. I ma Resel ara laanivas dai rek nak never araa uis. De quasik mager iv a qek ka raat never ama ngerlnanta de maget. I ra dai maikka rek nak maden naver araa uis i ra ngip."

Ma Josep Ken Aa Rluaqi De Ama Rluimka Ta Guirl Navet Ma Isip

¹⁹ Baiv aa de sa ma Erot ka ngip, de ma Josep ka lu aa viinki ai ama Slurlka aa Angeluqa ka men sagel ka. I ma Josep ka lu aa viinki i as kurli qa vet ma Isip. ²⁰ I ama

Angeluqa ka ruqun ma Josep ma', "Diip ngia raarlviit de ngi aar ama rluimka ke ne aa nan de ngen diit savet ma Isrel. I lura ama qaquet i mekai re narliip te peleng ka, dai sa ra ngip." ²¹ Taqurla de ma Josep ka maarlviit de qa met ma Iesus ke ne aa nan de ra mit savet ma Isrel. ²² Dap ma Josep ka narli, ai ma Akeleas ka mer aa mam aa luqupka, ma Erot, i ama barlka na qa pet ma Judia. De ma Josep dai qeng ning saatmit iasai. Dap pet ma Josep aa viinki dai qa lu ama Ngemumaqa i qa qurl a qa te ama lengi. Taqurla de ma Josep ka mir ianai savet ma Galili. ²³ I ma Josep ka mit be qurli qa per iaiq ama qerlingki ama barlki i ra tis ki ma Nasaret, be qurli qa ver a qi. I liina nge men taqurla iv iini ngere sil mamerl mer ama lengi i murl ama Ngemumaqa aa Aamki na ra ta sil taqurliani ma',

"Ma Kristus dai diip ta ris ka ai qa navet ma Nasaret."
Jeremaia 31.15

3

*Ma Jon I Aa Rletki I Qe Qukmes Te Ama Qaquet
 Mak 1.2-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28*

¹ Baip pet lungera ama niirl, de ma Jon ke rarles ne aa rletki i qe qukmes tem ama qaquet te araa viirang. I qe su ama qaquet ne ama Slurlka aa Lengi. I qe rarles i qel sil ne ama lengi pet ma Judia vet luqia ama qerlingki i ama ausaqi, na qi. ² I ma Jon kel sil ma', "Maikka ama qares iv ama Ngemumaqa aa giqi kiat den, ip ke uas tem uut. Dai maikka mager ip ngene guirltik per a ngen a rut." ³ De luqa ma Jon i murl ma Aisaia ama Ngemumaqa aa Aamki na qa, kel sil sever a qa, i qa sil ma',

"Diiv iak ka taqen slep per ama qerlingki i ama ausaqi na qi, i qel sil ma',

“Ama Slurlka dai diip kat den dai maikka mager ip ngene seserl ver a ngen a rut te a ngen a viirang.” *Aisaia 40.3*

⁴ De ma Jon aa luan dai aa nan kia rekmet na nget ne ama kamel arla qesing, de aa liitki ip ke ratik men a nas, dai ne ama qetdengiit naver ama aurlki. De vet luqia ama qerlingki dai ma Jon aa asmes ne ama tarang de qep suuv ama mesu. ⁵⁻⁶ De buup ne ama qaqet navet ma Jarusalem de ma Judia de naver ama luquviirang mirlek ne ama kainaqi ma Jodan, dai ra men ip te narli ma Jon aa lengi. Be buup ne iari ta sekdem mer araa viirang, de ma Jon ka ukmestem ta met luqia ama kainaqi. ⁷ Baiv aa de ma Jon ka lu ama Parasiqena de ngen ama Sadusiqena, i re narliip ke qukmes tem ta, te araa viirang. Dai ma Jon ka lu ra de qa meraqen slep sagel ta ma’, “Ngut lu ngen i ngene qiuaike sagel ngua ip taquarl ama qutmangam i ngere qiuaike tiq ama altingki. I ngene qiuaike sagel ngua i ngene narli ai ama Ngemumaqa aa altingki dai diip kiat den. ⁸ Dap maikka mager ip ngene tekmet ne ama tekmeriirang ama atliirang ip ngene teqerl ai ngen ngim temanau na ngen aa viirang. ⁹ Dap kuasik mager ip ngen dru a ngen a qevep ai ma Abram dai auur a murlka i diip ke iames na uut. I qatikka raquarli iari never a ngen ta tu araa qevep, ai ra navet ma Abram aa liinka be diip kurli ra maget. Dap maikka ngul sil ba ngen, ai ama Ngemumaqa dai mager ip ke guirltik pet lungera ama dul mer ama kainaqi ip ma Abram aa uis. ¹⁰ I sa iara dai ama Ngemumaqa ke rarles i qa taarl ne ama qaqet, ip taquarl luqa i qa maarl de qe seriqut ama mengka ne ama arepki. I maikka lungera mai ama meng i quasik nge tu ama asmes ama atlunget dai diip te rap pem nget, de re rlu na nget semer ama altingki. ¹¹ “I ngua ukmes tem ngen ne ama kainaqi ip ngene teqerl ai sa ngen guirltik per a ngen a rut. Dav iaq i as laip ka ren, i qa

dai aa dlek peviit. Dap ngua dai gua dlek manep. De ngua dai ama gilka na ngua. Be quasik mager ip ngu iin barek luqa i ama Barlka. De diip ke qukmes tem ngen ne ama Qevepka ama Glasingaqa ngen ama altingki. ¹² De diip ka ren, i sa qa muvem nanas ip ke lemerl ama lagat. Be diip ke aar ama lagat ama atlungget, naver ama vu nget. De diip ka ru ama atlu nget ama lagat pe angera vetki. Dap diip ke ves lungera ama vetat mer ama altingki. I diip ke ves nget met luqia ama altingki i quasik mager ip prleset na qi.”

*Ma Jon Ke Qukmes Tem Ma Iesus
Mak 1.9-11; Luk 3.21-22*

¹³ Pet lungera ama niirl, de ma Iesus ka men navet ma Galili, be qa mit samer ama kainaqa ma Jodan. I ma Iesus ka mit sagel ma Jon, i qe narliip ma Jon ke qukmes tem ka. ¹⁴ Dap ma Jon dai ke tuqun ai qa dai quasiq ai ama atluqa na qa ip mager ip ke ukmes tem ma Iesus. I ma Jon ka ruqun ma’, “Nguua dai quasik mager ip ngu ukmes tem ngi. Dap mager ip ngi ukmes tem ngua!” ¹⁵ De ma Iesus ka guirltik sagel ma Jon ma’, “Katikka mager ip ngi tekmet taqurla ip taqua ngua sil. I qatikka mager iv uune tekmet ne ama atliirang kur ama Ngemumaqa aa narliip.” Taqurla de ma Jon ka narligel ma Iesus be qa ukmes tem ka. ¹⁶ Baip ma Jon ka ukmes tem ma Iesus, de masna ma Iesus ka aang nep ma qerlap, de qa lu ama uusepka i bing men a qa. De qa lu ama Ngemumaqa aa Qevepka i qat den se daleng me qa. I qatikka qat den ip taquarl ama gemenki i qi kiavarl manep. ¹⁷ De qa narli aa Mam ka taqen naivuk nev uusep. I qa ruqun ma’, “Luqa iara ama Rluimka dai Nguaimka. I maikka gua arlem never a qa. De maikka ngu rarlik ka na de gua rlan.”

4

*Ma Satan Ka Siquat Ne Ma Iesus**Mak 1.12-13; Luk 4.1-13*

¹ Baiv aa de ama Slurlka aa Qevepka ka mit se ma Iesus saver ama qerlingki i ama ausaqi na qi. I ma Iesus ka mir iasai ip ma Satan ke siquat na qa. ² De ver ama niirl ama malev ama rlatpes, de ngen ama arlen ama malev ama rlatpes, dai quasik ma Iesus ka mes a nge ama asmes. Baiv aa de ama getki-vem-ka maden. ³ De ma Satan ka men sagel ma Iesus ip ke siquat na qa. I ma Satan ka ruqun ma', "Ariq aip ngi, i ama Ngemumaqa aa Uimka na ngi, dai mager ip ngia raqen sagel lunger iara ama dul ip ngere guirltik per a nas iv ama asmes na nget." ⁴ De ma Iesus ka guirltik ma', "Sa ra iil ve ama Ngemumaqa aa Langinka taqurliani ma',

"Ama qaqeraqa dai quasiaq ai qe iames nagel ama asmes naik. Dap maikka qe iames nagel ama lengi i ama Ngemumaqa kel sil na nget." *Lo 8.3*

⁵ Baiv aa de ma Satan ka mit se ma Iesus sever ama qerlingki ama barlki ma Jarusalem, i ama Lautuqi are luqupki. Be ma Satan ka mu ma Iesus pe ama Lautu-vem-ki reves i qatias iviit. ⁶ De ma Satan ka ruqun ma', "Ariq aip ngi i ama Ngemumaqa aa Uimka na ngi, dai mager ip ngia ranas manep. I ama Ngemumaqa aa Lengi, dai nge sil taqurliani ma',

"Diiv ama Ngemumaqa ke sil bareq aa Angeluqena sever a ngi be diip ngia ranas dai samer araa ngerik. Be diip kuasik mager iv a nge ama dulka ke nis ngi." *Buk Song 91.11-12*

⁷ De ma Iesus ka guirltik sagel ka ma', "De saqikka iang ama lengi i nget pe ama Ngemumaqa aa Langinka i murl nauirl i nget taqen taqurliani ma',

“Kuasik mager ip ngi siquat ne gia Slurlka i gia Ngemumaqa.” *Lo 6.16*

⁸ Baiv aa de saqiaskerlka ma Satan ka mit se ma Iesus sev ama damki reves i qatias saiviit. De ma Satan ka reqerl ma Iesus ne ama qerleng mai per ama aivetki, de ngen ama tekmeriirang ama atliirang pet lungera ama qerleng. ⁹ De ma Satan ka ruqun ma Iesus ma’, “Ariq aip ngia aan gia buum pet gua arlim de ngi lautu sagel ngua, dai diip ngu qurl a ngi re liirang aa mai.” ¹⁰ De ma Iesus ka guirltik sagel ma Satan ma’, “Satan, ngi iing nanari nagel ngua.” I sa ra iil ve ama Ngemumaqa aa Langinka taqurliani ma’,

“Maikka mager ip ngi lautu sagel gia Slurlka i gia Ngemumaqa. De qa naik dai mager ip ngi taneng aa rletki.” *Lo 6.13*

¹¹ Taqurla de ma Satan ka mit nagel ma Iesus. Baiv aa de iari ama Angeluqena ra men be ra mat never a qa.

*Iesus Ke Rarles Ne Aa Rletki Pet Ma Galili
Mak 1.14-15; Luk 4.14-15*

¹² De ma Iesus ka narli ai ra mu ma Jon pe ama karabus, taqurla de qa guirl savet ma Galili. ¹³ De qa tit be qa aang pet ma Nasaret, dap ka mit be qurli qa ver ama qerlingki ama barlki ma Kapanaiam. I qi gelna ne ama serlegeska ma Galili, gelna ne ma Sebulan ki ne ma Naptali. ¹⁴ I ma Iesus ka rekmet ne liina, iv iini nge ren ip taqua murl iaq ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ma Aisaia ka sil. I qa sil ma’,

¹⁵ “Per ama qerlingki ma Sebulan de ma Naptali, nev ama aiska i qa tit sagel ama ngaingmaqa ma Galili, de ve ama kinaqi ara rlang tuarl ma Jodan, dai qurl iari i quasiq ai ama Judaqena na ra.

¹⁶ I lura dai ai de qurli ra ve ama arlenki. Dap lura dai sa ra lu ama nirlaqi i qia men ama slurlki, be qia bing

men ama arlenki, ngen ama aapngipki ara dlek. De lura i ai de qurli ra vet luqia ama qerlingki, dai sa ama nirlaqi qia men sagel ta.” *Aisaia 9.1-2*

*Ma Iesus Ka Mer Iari Iv Aa Risura
Mak 1.16-20; Luk 5.1-11*

¹⁷ De ianai de ma Iesus ke rarles i qel sil ne aa lengi, i qa meraqen taqurliani ma’, “Ngene guirltik per a ngen a rut, i sa ama Ngemumaqa aa giqi ip ke uas dai qi gelna.” ¹⁸ Baiv aa de ma Iesus ka tit, be sagel ama ngaingmaqa ama qerlapka ma Galili. De qa tit per aam dai qa lu ma Saimon (i qerlka aa iaiq ama rlenki ma Pita) ke ne aa rlikka ma Endru. I ma Iesus ka lu iam i ai de ian dru ama segenaqi per ama qerlapka te ama lubi. De iane bisnis na nget sademna. ¹⁹ De ma Iesus ka ruqun iam ma’, “Uan den iv uane na ngua, ip ngu su uin iv uane ngingdemna ne ama qaqet taquarl uane ngingdemna ne ama serlik.” ²⁰ De masna ian mu ian a segen de ian mit naser a qa. ²¹ De nakka qa tit i viit per ama qerlapka aam, dai qa lu iaiaam ma Sebidi aa uimiam i ma Jems ke ne ma Jon. I ian druvem ne ian a segen dama siviini. Baiv aa de ma Iesus ka nes tem iam iv ian diit naser a qa. ²² Taqurla de masna ian mit dap kurli iane mam ma Sebidi dama siviini. Dav ian mit naset ma Iesus.

*Ma Iesus Ke Su De Qe Lemerl Ama Qaqet Te Ama Arlem
Luk 6.17-19*

²³ De ma Iesus dai qa mit per ama luquv iirang mai pet ma Galili. De qa su ama qaqet pe araa lautu-vem-nget. De qel sil ne ama lengi ama atlu nget sever ama Ngemumaqa aa luqupki. De ma Iesus ke lemerl ama qaqet te ama arlem i nget muqasmuqas, de ngene liirang aa i ai de iirang ngere lenges ne araa qetdingki. ²⁴ De ama lengi sevet ma Iesus, dai nge mit per ama qerleng-iirang mai pet

ma Siria. Taqurla de ama qaquet ta men se ama arlem-per-a-ra, sagel ma Iesus, i maikka nget muqasmuqas. I lura dai maikka ai de magetmaget na ra, nagel ama arlem i nget muqasmuqas de ngen ama getget. De iari ama qaquet, dai magetmaget na ra nagel ama getget ama vu nget. De iari ama qaquet dai ama iaus per a ra. De iari ama qaquer i ai de ama qaserlki ki bungmet na ra. De ngene lura i ama lan nge ngip per a ra. Dai lura mai i ama arlem muqasmuqas per a ra, dai ma Iesus ka lemerl ta. ²⁵ De maikka buup ne ama qaquet navet ma Galili, de navet ma Dikapolis, de navet ma Jarusalem, de ma Judia de navet ma Jodan ara garli ruarl, dai ra mit naset ma Iesus.

5

Ma Iesus Ka Su Ra Pe Ama Damki Reves Luk 6.20-30

¹ De vet luus aa dai ma Iesus ka lu ama qaquer i maikka ama buurlem na ra. Taqurla de ma Iesus ka mir iviit sev iaiq ama damki reves, be qa mugun. De aa risura ra men sagel ka. ² De ma Iesus ke su ra, i qel sil ma', ³ "Lura i rat drlem ai quasik maget na ra dama Ngemumaqa aa saqang, dai mager iv ama arlias per a ra i raquarli ama Ngemumaqa aa luqupki, i qi re vuk, dai sa araa luqupki. ⁴ De lura i ama arlemigl na ra dai diiv ama arlias per a ra. I diiv ama Ngemumaqa aa arlem sagel ta. ⁵ De lura ama qaquer i ai de quasiq ai re barlnas, dai mager iv ama arlias per a ra. I ama tekmeriirang per ama aivetki, dai diiv araa tekmeriirang aa. ⁶ De lura i ama getki vem ta te ama gamansena ama atlunget ip taqua luqa i ai de ama getki-vem-ka te ama asmes, de dingding sep ka te ama kainaqi, dai mager iv ama arlias per a ra. I ama Ngemumaqa dai diip ke sem arlan ta ne aa gamansena. ⁷ De lura i araa arlem naver iari ama qaquet dai mager iv ama arlias per

a ra. I ama Ngemumaqa dai diiv aa arlem naver a ra. ⁸ De lura i maikka re narliiv ama glasingas de araa rlan, dai mager iv ama arlias per a ra. I lura dai diip te lu ama Ngemumaqa. ⁹ De lura i ra drlem sa tekmet ne ama uupka veleqes ne ama qaqet ip kuasiq te serlin, dai mager iv ama arlias per a ra. I ama Ngemumaqa dai diip ka ris ta ai aa uis na ra. ¹⁰ De lura i re tekmet ne ama Ngemumaqa aa tekmeriirang, i re tekmet taqurla be re taneng ama getget nagel iari ama qaqer i re tekmet maden na ra, dai mager iv ama arlias per a ra. I ama luqupki i ama Ngemumaqa qe uas, dai lura araa luqupki aa. ¹¹ De ama qaqet dai diip ta taqen mavik sagel ngen ip te lenges na ngen. De diip te kaak sever a ngen ne ama tekmeriirang i maikka ama viirang, i iirang muqas muqas. I re tekmet sagel ngen taqurla, i raquarli ngen diit naser a ngua. Dav aiv ama qaqet te tekmet ne liirang aa sagel ngen, de ngen dai ama marl na ngen. ¹² De maikka mager iv ama atlu a ngen a rut, de ama arlias per a ngen malai. I ama ranbandem ama slurlnget i qurlu nget naa na ngen pe uusep. I qatikka ama Ngemumaqa aa amki na ra, dai murl nauirl dai ama qaqet ama vura ta rekmet ne liirang aa ama tekmeriirang ama viirang sagel ta.

Ngen Dai Raquarl Ama Sul De Ngen Ama Nirlaqi

Mak 9.50; Luk 14.34-35

¹³ Ngen dai raquarl ama sul bareq ama qaqet per ama aivetki. Dav aiv ama sul arla treska qa mit, dai saqias kuasik mager iv a qek ke rekmet na nget ip saqias ama treska, be ama sul dai sa kuasiq ai ama atlu nget, i aiv arla treska ka mit. Taqurla be ai de ama qaqet te rlu na nget be re mainmet pem nget. ¹⁴ De ngen dai raquarl ama nirlaqi bareq ama qaqet per ama aivetki. I ngene lu, i iani i ama qerlingki ama slurlki i ra rekmet na qi ve ama damki reves, dai quasik mager ip ki rles. ¹⁵ De iani i quasik mager

iv iak ka aandem ama mudemki de qe rles ki mer ama suupinki. Kuasik. Dap ka aandem ama mudemki de qa mu qi sekgames, iv arla nirlaqi never ama qaqet mai i qurli ra ve aa vetki. ¹⁶ Dai saqikka raqurla dai mager ip ngen dai raquarl ama nirlaqi bareq iari ama qaqet. De ver a ngen a mugunes dai mager ip ngene tekmet ne ama tekmeriirang ama atliirang ip ma qaqet tet lu. Taqurla, be diip ta taarl ne aa ngene Mam aa rlenki i qa vuusep.

Ma Iesus Kel Sil Sever Ama Lengi Ama Dlek Pem Nget I Murl Nge Men

¹⁷ Maikka quasiaq ai ngua men ip ngu lenges ne ma Moses aa lengi de ngen ama Ngemumaqa aa Aamki na ra araa lengi. A revan, i maikka quasiaq ai ngua men ip ngu lenges ne araa lengi. Dap ngua men ip ngu verleset mer araa lengi. ¹⁸ De maikka ngul sil ba ngen ne ama revan, i diip prleset ne ama aivetki, qi ne ama uusepka dap maikka quasik mager ip lenges ne a nge ama qarlidang dap kua ama lengi ama langas naver ama Lengi ama dlek-pem-nget. Be qatikka ama Lengi ama dlek-pem-nget, dai diip kurli nget taqurla ip deng i verleset ne ama tekmeriirang mai. ¹⁹ Taqurla dai mager ip ngene narligel ama Lengi ama dlek-pem-nget mai, i ngene lungera i maikka quasiaq ai ama barl nget. I ariq aiv a qeq i quasik ke narligel a qeni ama lengiini naver ama Lengi ama dlek-pem-nget, de saqikka qe su iari ip kuasik mager ip ta tit naser a nget, dai luqa dai maikka diip quasiaq ai ama barlka na qa per ama Ngemumaqa aa luqupki pe uusep. Dap luqa i qe narligel ama Lengi ama dlek-pem-nget, de qe su iari ip ta tit naset lungera, dai luqa dai diiv ama barlka na qa ver ama Ngemumaqa aa luqupki pe uusep. ²⁰ De maikka ngul sil ba ngen ma', "Maikka mager iv a ngen a gamansena nge ruirl se lura i ai de re su ne ama Lengi ama dlek-pem-nget, de ngene lura ama Parasiqena. I ariq aip quasiaq ai ama

atlura na ngen, dai diip kuasik mager ip ngen diit sever ama luqupki ama atluqi vuusep.”

Ma Iesus Ke Su Sever Ama Araa-Peleng

Luk 12.57-59

²¹ “Sa ngen narli ama lengi i murl nge men sagel auur a serlura. I nge men taqurliani ma’, “Kuasik mager ip ngene peleng iari ama qaqet. I ariq aiv a qek ka veleng a qek, dai diip ka raarl ver ama lengi.” Kis 20.13

²² Dap maikka ngul sil ba ngen ma’, “Maikka quasik mager iv ama qurek per a ngen ne iari. I lura mai dai a ngen ari aa. De ariq aiv ama qurek per a ngen ne iari ama qaqet, dai diip ngen daarl per ama kot. De ariq aip ngen deraqen ne ama lengi ama vunget sagel iari, dai diiv ama Judaqena araa kaunsilkena te kot se ngen. De ariq aip ngen dris iari ai ama qabaing per a ra, dai diip ngen diit sever ama luqupki i ama altingki ver a qi. ²³ Taqurla baip lua ip ngirl kuarl te gia vartabar sagel ama Ngemumaqa, dav as mager ip ngia ru gia qevep nauirl aip kua kuasik uan a nge ama qureqiini ngi ne giari bak. Baip lua ip ngia tit se gia vartabar ip ngia tu nget per ama vartabar arla luqupka, de vuktik per a ngi ai ama qurek pet giari be iak na ngi, ²⁴ de mager iv as ngia ru gia vartabar gelna ne ama vartabar arla luqupka. De ngia iit ip ngi rekmet ne ama uupka varlen me uin ip kuasiq ama serlinki veleqes na uin. Baiv aa de naqerl ngia ren ip ngi quarl. ²⁵ De ariq aip gia a nge ama qumeska qa tit se ngi saver ama kot, de ngi reqerl sa seserl ver ama lengi varlen me uin iv uan a iam nana. De quasik mager ip sa qurl uin per ama kot de ngi seserlvet. I ariq aip kuasik ngia rekmet ne luqa ip giak na qa, dai arik ma qa nem ngi sagel iaq ip ke kot se ngi. De luqa ip ke kot se ngi dai arik ma qa nem ngi sagel ama Diitdiit-per-a-qa ip ka rlu ngi ve ama arlenka-vem-ki. ²⁶ De maikka ngul sil

ba ngi ma', "Ariq aip kuasiq ai ngia guirltik gia dinau mai dai diip kuasiq ai ngia iit nev ama arlenka-vem-ki ip deng i ngi virliit gia qelaing mai."

Ma Iesus Ke Su Sever Ama Araa-Ngangsese

²⁷ Sa murl ngen narli ama lengi taqurliani ma', "Maikka quasik mager ip ngene tekmet ne ama vu i ngene ngangsese." 20.14

²⁸ Dap ngul sil ba ngen ma', "Ariq aiv iaq i qatikka qem ngim sagel ama nanki de qa tu aa qevap ai vadiip ke rekmet ne ama viini ke na qi, dai ver aa tuaqevap dai sa qa rekmet ne ama viini, ke ne luqia ama nanki." ²⁹ Ariq aip gia sakngaqa ama merlmerlka ka rekmet na ngi be ngia rekmet ne ama viini, de mager ip ngi rikgil tem ka de ngi rlu na qa. I raqurla dai maikka mager ip lenges ne iani navet gia qetdingki ip kuasik mager ip ngia mai ngia iit semer ama altingki. ³⁰ De ariq aip gia ngeriqit ama merlmerliit nge rekmet na ngi be ngia rekmet ne ama viini, dai mager ip ngi dik naser iit de ngi rlu na iit. I raqurla dai maikka mager ip lenges ne iani navet gia qetdingki, ip kuasik mager ip ngia mai ngia iit semer ama altingki.

Ma Iesus Ke Su Sevet liina I Re Bingmet Ne Ama Berlim

Matiu 19:9; Mak 10.11-12; Luk 16.18

³¹ Murl iang ama Lengi i nge taqen taqurliani ma', "Ariq aiv iak ke narliip barlbarl mer iam ke ne aa rluaqi, dai mager ip ke iil ve ama langin iini sevet liina i qe narliip barlbarl mer iam de qe qurl aa rluaqi." *Lo 24.1* ³² Dap maikka ngul sil ba ngen taqurliani ma', "Ariq aiv iaq i qa mit namen aa rluaqi, dav aa rluaqi dai kuasiq ai qia rekmet ne a nge ama viini, dai luqa qe lenges ne aa rluaqi. De saqi ariq aiv iak

ka ngerlvet ne luqia i sa ara ak ka mit namen a qi, dai luqa i aa viini i saqi qa ngerlvet na qi.”

Ma Iesus Ke Su Sevet Liina I Ra Tu Vuusep

³³ Sa ngen narli ama lengi i murl nge men sagel a uur a murlta taqurliani ma’, “Ariq aip ngen dru vuusep, dai quasik mager ip ngen dru vuusep i ngene kaak. Dap maikka mager ip ngene tekmet taqurla ip taquarl ngen dru vuusep sagel ama Slurlka.” ³⁴ Dap maikka ngu teqerl a ngen ma’, “Maikka quasik mager ip ngen dru vuusep, maikka qurli. I quasik mager ip ngen dris ama uusepka ip ngene sem madlek ne a qeni ama lengiini i raqurli ama uusepka dai ama Ngemumaqa aa luqupka i qa mugun. ³⁵ De quasik mager ip ngene tekmet taqurla de ngen dris ama aivetki ip ngene sem madlek ne a qeni ama lengiini. I raqurli ama Ngemumaqa dai ka lu ama aivetki i ama gilki ip sagel aa ilaing. De quasik mager ip ngene tekmet taqurla de ngen dris ma Jarusalem ip ngene sem madlek ne a qeni ama lengiini, i raqurli ma Jarusalem dai ama Slurlka aa qerlingki ama barlki bareq ama qaqet araa Iameska. ³⁶ De quasik mager ip ngen dris a ngen a ning ip ngene sem madlek ne a qeni ama lengiini. I quasik mager ip ngene rekmet ne a ngen a qesing per a ngen a ning iv ama lauila nget dap kua ama su nget. ³⁷ De qatikka mager ip ngene tuqun ma’. “Gua revan.” I aiv a ngen a revan. De qatikka mager ip ngene tuqun ma’, “Maikka kuasik”, i aiv a ngen a revan i quasik. I askerlka ariq aip ngen deraqen ne a qeng i viit ama lengi ip ngene sem madlek ne a qeni ama lengiini, dai lungera ama lengi dai nget nagel ma Satan.

Ma Iesus Ke Su Sevet liina I Re Guirltik Bana Ne Ama Qurek

³⁸ Sa ngen narli ama lengi i murl nge men taqurliani ma’, “Ariq aiv iak ka lenges ne gia sakngaqa, dai saqikka mager ip ngi lenges ne aa uaq ama sakngaqa. De ariq aiv

iak ka mel gia arlkingki, dai saqikka mager ip ngi mel aa uaiq ama arlkingki.” ³⁹ Dap maikka ngul sil ba ngen ma’, “Maikka quasik mager ip ngen deraarl sep lura araa games ama vura. Maikka qurli. De ariq aiv iak ka vukdeng met gia aamki ruarl de saqikka mager ip ngi guirltik pet gia aamki ip ke vukdeng tuarl. ⁴⁰ De ariq aiv iak ke kot se ngi i qe narliip se gia serlapki, taqurla dai saqikka mager ip ngi qurl a qa te ngene gia kautrinki. ⁴¹ De ariq aiv iaq ama Diitdiit-per-a-qa ka reqestem ngi ip ngi na qa i ngi tal aa quvang, ip deng pet liina i ama kilomita ama quanaska. Taqurla de quasik mager ip ngi na qa se ama quanaska, dap mager ip ngi na qa se ama kilomita-iam ama udiam. ⁴² De ariq aiv iak ke nen ngi re a qeni nagel ngi, taqurla de mager ip ngi qurl a qa. De ariq aiv iak ke narliip ke dinau gel ngi, de mager iv as ngi qurl a qa.”

A Ngen Arlem Never A Ngen A Qumespik

Luk 6.27-28; 6.32-36

⁴³ Sa ngen narli ama lengi i murl nge men taqurliani ma’,

‘Mager iv a ngen arlem naver a ngen a lengiqi-met-ta. Dav ama qurek per a ngen ne a ngen a qumespik.’ *Wok Pris 19.18*

⁴⁴ Dap maikka ngul sil ba ngen ma’, ‘Maikka mager iv a ngen a arlem naver a ngen a qumespik. De ngene raring iv ama Ngemumaqa qa tat navet lura i ai de re tekmet ne ama tekmeriirang ama viirang sagel ngen. ⁴⁵ Ariq aip ngene tekmet taqurla, dai ama Ngemumaqa i qa vuusep, dai maikka aa uis na ngen marevan. I qatikka ai de qe tekmet ne aa nirlaqa be qem ngim naver ama qaquet mai. I ama atlura de ngen ama vura. De saqikka ai de qem nem ama qaik sagel ama qaquet mai, i ama atlura de ngen ama vura. ⁴⁶ I ariq aiv a ngen arlem navet lura naiq i ai de araa arlem naver a ngen, dai diip kuasik mager ip ngene

raneng a nge ama ranbandem. I saqikka lura i ama qelaing pe araa ngerik, dai ai de re tekmet taqurla. ⁴⁷ De ariq aip ngen deraqen ne ama atlu sagel lura naik i a ngen a rluavik na ra, dai maikka quasiq ai ama atlu ngen daleng iari ama qaqet. I saqikka lura i quasik tat drlem se ama Ngemumaqa, dai ai de re tekmet taqurla. ⁴⁸ Taqurla dai maikka mager ip ngene taqa tekmet senas, ip maikka ama atlu ngen malai, ip taquarl a ngene Mam i qa vuusep i maikka ama Atluqa malai.

6

Aip Ngenerl Kuarl Te Iarang Bareq Iari I Quasik Araa Qerang

¹ Aip lua ip ngene kuarl te a ngen a tekmeriirang bareq iari, dai quasik mager ip ngene tekmet taqurla ip ma qaqet tet lu ngen. Maikka mager ip ngenet lu gelnas. I ariq aip ngene tekmet taqurla, dai diip kuasik mager ip ngene raneng a nge ama ranbandem nagel aa ngene Mam i qa vuusep. ² Aip lua i ngirl kuarl te iarang barek lura i quasiq araa qerang, dai quasik mager ip ngil sil ai ngia kuarl te gia tekmeriirang bareq iari. I quasik mager ip ngi tekmet ne liirang aa ip taquarl ai de ama kaak-met-ta. I aip lua ip terl kuarl te araa iarang ama tekmeriirang, dai as ta iis ama rlaunka nauirl ip diiv ama qaqet tet lu ra. I re tekmet ne liirang aa ve ama lautu-vem-nget de nep ngen ama ais i re narliiv iari ama qaqet te nan se ra. Dap maikka ngul sil ba ngen ne ama revan, ai lura dai sa ra raneng ama ranbandem i raquarli re tekmet taqurla. ³ Taqurla be ariq aip ngenerl kuarl te aa ngen iarang ama tekmeriirang barek lura i quasiq araa a nge ama tekmeriirang, dai quasik mager ip ngenerl kuarl sekgames ip ma qaqet tet lu ngen. Kuasik mager ip ngenel sil bareq iari ai ngenerl kuarl te a ngen a tekmeriirang bareq iari. ⁴ Dai lua i aip ngenerl kuarl te a ngene tekmeriirang bareq iari, dai

quasik mager ip ngenerl kuarl sekgames. I aa ngene Mam i qa vuusep dai qet lu ngen, i ngenerl kuarl te liirang aa ve ama trleses. De mager ip diip ke virliit ba ngen.

Ma Iesus Ke Su Te Ama Raring

Luk 11.2-4

⁵ De aip lua i ngene raring de quasik mager ip ngene tekmet ip taquarl ama kaak-met-ta. I ama kaak-met-ta dai ai de re narliip ta taarl pe ama Lautu-vem-nget de ver ama maiirl de re raring. I re narliiv ama qaquet tet lu ra, re raring. Dap maikka ngul sil ba ngen ai lura dai sa ra raneng ama ranbandem pet liirang aa. ⁶ Dav aip lua i ngi raring, de mager ip ngia iit semet gia rumki de ngi ves mer ama tarlka. De ngi raring sagel gi Mam i quasiq a qek ket lu ngi. De gi Mam dai diip ket lu ngi tekmet ne liirang aa ve ama trleses, de diip ke van a ngi. ⁷ De aip lua i ngene raring, dai quasik mager ip ngen tekmet taquarl lura i quasik tat drlem se ama Ngemumaqa. I qatikka ra tis liirang aa naser a nas, i quasiq iirang a nge ama rarlimini. Maikka quasik mager ip ngene raring taqurla. I lura dai ra tu araa qevap ai ama Ngemumaqa dai qe narli araa raring, i raquarli ra tis ama tekmeriirang i buup naser a nas. ⁸ Maikka quasik mager ip ngen tuaqen lura. I ama tekmeriirang i ngene narliip se iirang, de ngene raring sever iirang, dai qasa a ngene Mam dai sa qat drlem se liirang aa nauirl. ⁹ Taqurla, be aip ngene raring, dai mager ip ngene raring taqurliani ma', A uut Mam i ngi vuusep, uure palu gel ngi, i gia rlenki dai ama glasing a qi. ¹⁰ De uure raring ip gia giqi ip ngi uas dai mager ip iara kia ren. De ama tekmeriirang i ngi narliip siirang dai mager iv uure tekmet niirang iara ver ama aivetki, ip saqikka raquarl te tekmet niirang pe uusep. ¹¹ De mager ip ngi van a uut te ama asmes i maget kur uut pet luqa iara ama nirlaqa. ¹² De mager ip ngi reviktem sa auur a viirang i

sa uur rekmet niirang, ip saqikka raquarl uure reviktem se iari araa viirang i ra rekmet niirang sagel uut. ¹³ De quasik mager ip ngia tit se uut sever ama qasiquarl iirang ama dlek-pem-iirang. Dap mager ip ngit lu se uut tik ma Satan.

(I qatikka ngi, ngi uas te ama tekmeriirang mai, de maikka gia dlek peviit, de gia Rlenki ama slurlki i qatikka ngi naik be masmas, be quasik mager ip prleset.)

¹⁴ Ngene narli, maikka ama revan i ariq aip ngi teviktem se ama viirang i iari ta rekmet niirang, dai saqikka gi Mam i qa vuusep, dai diip ke teviktem se gia viirang. ¹⁵ Dav ariq aip kuasik ngene teviktem se ama viirang i iari te tekmet niirang sagel ngen, taqurla dai a ngene Mam i qa vuusep dai quasik mager ip diip ke teviktem se ama viirang i ngene tekmet niirang.

Lura I Ra Tiirl Ama Asmes Ip Diip Te Raring

¹⁶ Aip lua i ngen driirl ama asmes ip diip ngene raring, de quasik mager ip ngene tekmer iv ama aleng per a ngen a saqang ne ama arlemigl. I quasik mager ip ngene tekmer ip taquarl lura ama kaak-met-ta. I lura ama kaak-met-ta, dai ai de re tekmet taqurla. I ai de rem ngim mavik ip te teqerl ama qaqet ai ra dai ra tiirl ama asmes ip diip te raring. Dap maikka ngul sil bareq a ngen ne ama revan ma', Lura ama kaak-met-ta dai sa ra raneng ama ranbandem i raquarli re tekmet taqurla. ¹⁷ Taqurla dai aip ngen driirl ama asmes, ip ngene raring dai mager ip ngene quknas de ngene kuispem per aa ngen pes. ¹⁸ Taqurla dai ama qaqet dai diip kuasik tat drlem ai ngen driirl ama asmes ip diip ngene raring. Dap katikka a ngene Mam i quasik mager ip ngenet lu qa, dai qatikka ket lu ngen, i ngene tekmet taqurla. I aa ngene Mam ket lu ngen i ngene tekmet ne liirang aa ve ama trleses, taqurla de diip ke van a ngen.

*Ama Ngemumaqa Veviit Daleng Ama Qelaing
Luk 12.33-34*

¹⁹ Maikka quasik mager ip ngene ngingdemna ne ama tekmeriirang i buup iara ver ama aivetki. I iara ver ama aivetki dai ai de ama gerengaqi are uis ngere lenges ne liirang aa ama tekmeriirang. De liirang aa ama tekmeriirang ama alkuil iirang i ra rekmet ne ama kaap dai diip lenges niirang. De ama suamta rat den de re suam se a ngen a tekmeriirang. ²⁰ Taqurla dai mager ip ngene dlek sa tekmet ne ama tekmeriirang ip laip ngene raneng iirang pe uusep. I lua vuusep dai quasik a nge ama gerang de quasik ama tekmeriirang ngeterl ver a nas. De vuusep dai quasiq a nge ama suamka i mager ip ke lenges. ²¹ I saqikka a ngen a tuaqevap dai diip kurli nget pet luqia ma luqupki sagel kurl a ngen a tekmeriirang ama atliirang.

*Uurem Ngim Te Ama Atliirang
Luk 11.34-36*

²² Ama sakngaiam dai raquarl ama nirlaqi bareq ama qetdingki. Be ariq aip ma atlu gia sakngaiam, dai diip kurli gia qetdingki mai men ama nirlaqi. ²³ Taqurla, be ariq aiv ama vu gia sakngaiam, dai gia qetdingki mai dai diip kurli qi men ama bengaingki. Taqurla dai luqia ama nirlaqi i ngi taneng a qi dai nakka ariq aiv ama benganges pem ki, dai luqia ama bengaingki dai as maikka diiv ama slurliki. ²⁴ Kuasik mager iv a qek ket matna bareq ama udiam mais. I raqurla dai diip kuasik ke narliip se iak dav iak dai maikka diip ke narliip se qa. De diip ka tit naset luqa i qe narliip se qa. Dap luqa i quasik ke narliip se qa, dai diip kem ngim temanau na qa. Taqurla, be ariq aip ngene narliip ngen diit naser ama Ngemumaqa, dai maikka quasik mager iv ama qelaingka dai qe ruirl se ngen.

*Kuasik Mager Ip Ngen Dru A Ngen A Qevep Maberl
Luk 12.22-31*

²⁵ Taqurla dai maikka ngul sil ba ngen, ip kuasik mager ip ngen dru a ngen a qevep maberl ma', "Ngu lu diiv uure iames nagel ama asmes i nget naqua? De uure srluup ama kainaqi i qi naqua? De quasik mager ip ngen dru a ngen a qevep sever a nas de ngene tuqun ma', "Ngu lu diiv uure rurlisnas ne ama luan i nget naqua?" I ama iames dai maikka nget peviit dav ama asmes dai naqatikka nget te navuk. De ama qetdingki dai maikka qi veviit. Dav ama luan dai naqatikka nget te navuk. ²⁶ I ngenet lu ama uaik pevanau mer ama serliqis, dai ai de quasiq ai ngeret matna sagel angera asmes. Dai de quasiq ai ngere ngingdemna ne ama asmes de nget tu nget pe ama asmes arla vet. Dav a ngene Mam i qa vuusep, dai ai de qen ban a nget te ama asmes. Dap ngen dai maikka ngen peviit daleng ama uaik. ²⁷ Taqurla dai quasik mager ip ngene rluses ne a qeng ama niirl i ngen dru a ngen a qevep maberl sevet liina. ²⁸ Dap ngu lu ngen dru a ngen a qevep maberl sever ama luan ip nanaa? Mager ip ngene raqam ngim sagel ama qunam per ama luqup, aip ngu lu ai de ngere riirl nanaa? I ai de quasiq ai ngeret matna de quasiq ai ngeret tekmet ne ama luan bareq a nas. ²⁹ Dap maikka ngul sil ba ngen ma', "Murl ma Solomon ka muremiis ne aa tekmeriirang mai dap kuasiq ai qa muremiis ne ama luan ama atlungget ip taquarl lungera ama qunam." ³⁰ "Ama takanaut dai iara de qurli nget per ama sleng dap naqatti aip bigia de ra diq a nget de ra rlu na nget samer ama altingki ip nge rang. De naqatikka ama garas maden taqurla, dai ai de ama Ngemumaqa qa turem nget. Taqurla dai ngen ama qaqet, i naqatikka a ngen a tuaqevep dai ama gil-nget dai maikka mager ip ngen drlem ai saqikka ama Ngemumaqa dai diip ke taqa uas tem ngen. ³¹ Taqurla dai quasik mager

ip ngen dru a ngen a qevap maberl de ngene tuqun ma', "Ngu lu diiv uues ama gi?" "Dap kua ngu lu diiv uure srluup kua? Dap kua diiv uur ruremiis ne ama luan i nget naqua?" ³² Lura ama qaqet i quasik tat drlem se ama Ngemumaqa dai re mali re liirang aa ama tekmeriirang. Dap kuasik mager ip ngen dru a ngen a qevap maberl. I aa ngene Mam i qa vuusep dai sa qat drlem se liirang aa mai i ngene narliip se iirang. ³³ Maikka mager ip ngene mali re ama Ngemumaqa aa tekmeriirang ama atliirang nauirl. De maikka mager ip ngene taqa tekmet senas ip maikka ama atlu ngen dama Ngemumaqa aa saqang. Baiv aa de liirang aa mai i qerlka ngene narliip se iirang, dai diip ke van a ngen tem iirang. ³⁴ Taqurla dai quasik mager ip ngen dru a ngen a qevap maberl sevet luqa ama nirlaqa i bigia de qa. I saqikka bigia luqa ama nirlaqa, dai aa rang ama tekmeriirang ama merlenka vem iirang, ip katikka maget per a qa. Aiv ama tekmeriirang ama merlenka vem iirang nge men per auut per iaq ama nirlaqa, dai qatikka liirang aa nge men pet luqa ama nirlaqa ip maget per a qa.

7

Ma Iesus Ke Su Sevet Liina I Re Kot Se Iari Ama Qaqet

Luk 6.37-38, 41-42

¹ Kula ngen deraarl ne iari naik. I quaata i diip te kot se ngen. ² I ama lengi i ngene kot se iari ama qaqet na nget, dai saqikka diiv ama Ngemumaqa qe kot se ngen ne lungera ama lengi. I diip ke kot se ngen, be diip ka tit pet lungera ama lengi i sa ngen kot se iari ama qaqet na nget. ³ De ngu lu ngim ngim sagel ama guvangini mene giaq aa sakngaqa ip nanaa? Dap kuasik ngiat drlem ai ama mengem ama barlem mene gia sakngaqa. ⁴ Dap ngu lu nanaa be ngi taqen sagel giak ma', "Guakka ngu narliip ngu lemerl vet gia sakngaqa te ama guvangini." Dav as

mager ip ngi lu nas nauirl. I as luum aa ama mengem ama barlem dai uum mene gia sakngaqa. ⁵ Maikka ngi dai ama kaak met ngi. Dap mager ip ngi at luum aa ama mengem ama barlem nemen gia sakngaqa nauirl. De naqerl aiv aa de ngi taqam ngim, de mager ip ngi lemerl ama guvang navet giaq aa sakngaqa. ⁶ Kuasik mager ip ngene kurl ama dang te ama Ngemumaqa aa tekmeriirang ama atliirang. De quasik mager ip ngen kurl ama velam te a ngen a lalai. I ama dang de ngen ama velam, dai ai de quasiq ai ngere taqat lu se liirang aa. I aip ngene kurl a nget te liirang aa, dai naqatti diip ngere mainmet pe liirang aa. I arik ma nge guirltik per a nas de nge nismet na ngen.

Mager ip Ngene Raring Sademna

Luk 11.9-13

⁷ Dai ngu tuqun a ngen ma', "Aip ngene nen ama Ngemumaqa dai diip ke qurl a ngen. De saqikka ariq aip ngene mali te liirang aa nagel ka dai diip ngene lu iirang. De saqikka aip ngene deldel mer ama tarlka, dai diiv ama Ngemumaqa ke raarl mer ama tarlka nanaik ngen. ⁸ Ii, ama revan i qatikka aiv iak ke raring sademna, dai diip liina nge ren ba qa i ai de qe raring sever iini. De qatikka ama revan i ariq aiv iak ke mali dai diip luqa qe lu liina i qe mali rem iini. De qatikka ama revan i ariq aiv iaq i vetpet ke deldel, dai diiv ama Ngemumaqa qe rattem mer ama tarlka nanaik ka. ⁹ Ngu lu arik nemka naver a ngen ke qurl aa uimka te ama dulka i aip ke snanpet na qa te ama asmes? Maikka quasik maget. ¹⁰ Dap kuariq aiv iak never a ngen dai aa uimka qe snanpet na qa te ama serlikka, dai qua mager ip ngi qurl a qa re ama qemki ama qenaingki vem ki? Maikka quasik. ¹¹ Ngen dai quasiq ai raquarl ama Ngemumaqa. I ngen dai ama vura na ngen. Dap ngen drlem aip ngu lu ama tekmeriirang ama atliirang nanaa, ip ngenerl kurl a ngene uis. Taqurla dai maikka

ama revan i aa ngene Mam i qa vuusep, dai diip ke qurl lura i ai de re raring sademna te ama tekmeriirang ama atliirang. ¹² Ama tekmeriirang mai i ngene narliip se iari ama qaqet ip te tekmet niirang bareq a ngen, dai mager ip saqikka ngene tekmet niirang bareq a ra. I liina iara dai ama rarlimini pe ma Moses aa lengi ama dlek pem nget, de ngene ama Ngemumaqa de ngen aa aam na ra araa lengi angera rlang.

Ama Ais-iam

Luk 13.24

¹³ Maikka mager ip ngen dran mer ama tarlka ama gilka. I luqa, dai qa sevusep. Dav ama aiska i qa tit samer ama altingki, dai maikka ama mereqes nep ka. De maikka luqa ama aiska semer ama altingki, dai mel na qa. Be buup ne ama qaqet i rat dan nep ka. ¹⁴ Dav ama tarlka i maikka qa saver ama iames, dai ama gilka. De ama aiska i maikka qa saver ama iames, dai maikka ama alkuil bareq ama qaqet ip tat drlem se qa. Be naqatikka ama langas ne ama qaqet i ret lu sevet luqa ama aiska.

Ama Qasiqatka Sever Ama Mengka

Luk 6.43-44; 13.25-27

¹⁵ Maikka mager ip ngenet lu rik lura i re kaaq ai ama Ngemumaqa aa amki na ra. I ai de rat den sagel ngen de maikka ama mumki na ra, ip taquarl ama sipsip. Dap maikka ra dai maikka ama vura, ip taquarl ama murlep i ngeres nismet. ¹⁶ De diip ngen drlem se lura i qur ama tekmeriirang i re tekmet niirang. Ama tekmeriirang ama atliirang, dai quasiaq ai iirang nget den nagel ama qaqer ama vura. Dai saqikka raqurla dai ai de quasiaq ai ama kasiaq ama arlking per a nget nge tu ama guleng. De ama airung i ama arlking per nget, dai ai de quasiaq ai nge tu ama asmes ama atlunget taquarl ama ial. ¹⁷ Dai saqikka raqurla dai qatikka ama meng mai ama atlu nget, dai nget

tu ama gam ama atlu nget. De saqikka ama meng ama vunget, dai nget tu ama gam i quasiq ama atlunget. ¹⁸ Ama mengka ama atlu qa, dai quasik mager ip ka ru ama gam ama vu nget. De ama mengka ama vuqa dai quasik mager ip ka ru ama gam ama atlu nget. ¹⁹ Taqurla dai ama meng i ai de nget tu ama asmes ama vu nget, dai ai de re taap pem nget de re rlu na nget samer ama altingki. ²⁰ Taqurla dai diip ngen drlem se lura i ai de rat drlem sa kaak, i qur ama tekmeriirang i ai de re tekmet niirang. ²¹ Maikka lura mai i ai de ra tis ngua ai araa Slurlka, dai diip kuasiq ai ra mai ra iit sever ama luqupki i ai de ama Ngemumaqa qe uas pe uusep. Dap lura naiq ama qaquet i diip ta iit sever ama luqupki i ama Ngemumaqa qe uas pe uusep, dai lura ama qaquet i ai de re tekmet ne ama tekmeriirang i Gumam pe uusep ke narliip te tekmet niirang. ²² De vet luqa nasat ama Nirlaqa ama Slurlka, dai diip buup ne iari ama qaquet ta taqen sagel ngua ma', "Ngi dai auur a Slurlka, i ngi dai ai de uurel sil sever a ngi. De ne gia rlenki dai uut nem ama iaus naver iari ama qaquet. De ne gia rlenki dai uur rekmet ne ama rleriirang ama dlek pem iirang i buup." ²³ De maikka diip ngu raqal sil barek lura ama qaquet ma', "Ngen diit nagel ngua i ngen dai ngen tekmet ne ama tekmeriirang ama viirang. Be maikka ngua dai quasik nguat drlem se ngen."

Ama Qaqet I Re Narligel

Luk 6.47-49

²⁴ Ma Iesus ka ruqun ma', "Lura mai i re narli gua lengi de re narligel nget, dai diip ta raquarl luqa i aa tuaqevap ama atlunget be qa rekmet ne aa vetki per ama dul ama dlek pem nget angera rleng." ²⁵ Baiv ama qaik ama slurlnget ngeterl be ma aiqum mer ama kaina de ama laurl ngere sis dav ama dlek pet luqia ama vetki. Be ama vetki dai quasik mager ip kiat. I raquarli luqa qa rekmet

na qi per ama dul angera rleng. ²⁶ Dap lura i re narli gua lengi de quasik te narligel nget, dai ra taquarl luqa i qa tu aa qevap maden be naqatikka qa aan serl aa vetki per ama quan. ²⁷ Baiv ama qaik ngeterl slep be ma aicum ama slurlnget mer ama kaina de ama laurl ama slurlnget ngere sis, be ama vetki kiat. I qiat be maikka bungmet na qi. ²⁸ Baip ma Iesus ka sil ne lungera ama lengi be verleset, de ama qaquet dai maikka re nan se ma Iesus aa lengi i qe su. ²⁹ I ma Iesus dai qe taqa su ra, i maikka ke taqa meraqen ne ama dlek. Dap quasiq ai qe su ip taquarl ai de araa Tiksiqena i re su ne ma Moses aa lengi.

8

Ma Iesus Ka Lemerl Iak Te Ama Arlemki Mak 1.40-44; Luk 5.12-14

¹ Baip ma Iesus ka meriirl nev ama damki reve, de maikka ama buurlem ne ama qaquet i ra tit naser a qa. ² Baiv aa de iak ka men sagel ma Iesus. I ama arlemki ver aa qetdingki i maikka ama vuqi, i ra tis ki ai ama laippa. De luqa qa aan aa buum de vaik per a qa manep gelna ne ma Iesus. De qa ruqun ma', "Gua Barlka, ngi dai gia dlek. Be ariq aip ngi narliip dai mager ip ngi lemerl ngua." ³ De ma Iesus ka mu aa ngerik pet luqa ama qaqeraqa de qa ruqun ma', "Diip ngu lemerl ngi. Be maikka diip perleset ne gia arlemki." Taqurla de maikka masna verleset ne luqia ama arlemki ama vuqi i ra tis ki ai ama laippa navet luqa ama qaqeraqa aa qetdingki. ⁴ De ma Iesus ka ruqun na qa ma', "Diip kuasik mager ip ngi sil bareq a qek sevet liina. Dap mager ip ngiit iv ama Barlka nev ama lautu ke lu ngi. De ngi quarl te gia ranbandem ip taquarl murl ma Moses ka ruqun. Taqurla de diiv ama qaquet ta taqat drlem ai sa verleset ne gia arlemki."

Ama Amiqena Araa Barlka Aa Tuaqevrep

Luk 7.1-10

⁵ Aip lua i ma Iesus ka mit be qa men per ama qerlingki ama barlki ma Kapanaiam, de iaq ama barlka i ai de qe ruirl se ama amiqena i buup, i ama 100 na ra. Luqa qa men sagel ma Iesus be qa snanpet na qa ma', ⁶ "Gua Barlka, luqa i gua maatpitka, dai qa imuk pe gua vetki, i maikka qet temarl maden, be qa mas pe ama biraqi. I maikka getget per a qa maden. Be quasik mager ip keng-aang."

⁷ De ma Iesus ka ruqun luqa ama amiqena araa barlka ma', "Diip ngu iit ip ngu rekmet de maget na qa."

⁸ De luqa ama amiqena araa barlka ka guirltik ma', "Gua Slurlka, ngua dai quasiq ai ama atluqa na ngua, ip mager ip ngia ren ip ngia ran sep gua vetki. Dap liina dai ngu narliip kurli ngi iara de ngi ruqun ma', "Perleset ne gia arlemki." Taqurla dai diip perleset ne ama arlemki navet luqa i gua maatpitka. ⁹ I ngua dai ngua ver iari araa arlim i araa dlek peviit. De ngua dai gua dlek be qurli iari ama amiqena vet gua arlim, i ngu uas tem ta. Be ariq aip ngua ruqun iak navet lura i ngu uas tem ta ma', "Ngiit." De raqurla dai diip luqa qat tit. De ariq aip ngua ruqun luqa i gua maatpitka ma', "Ngi rekmet taqurliani", de diip gua maatpitka ke narligel ngua. Dai be ngua drlem ai ngi dai saqikka gia dlek taqurla."

¹⁰ Baip ma Iesus ka narli raqurla, de ngemerl a qa se qa. De ma Iesus ka ruqun lura i ra tit naser a qa ma', "Maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I ai de quasik ngua lu sever a qeq i qa navet ma Isrel i aa tuaqevrep taquarl luqa. ¹¹ De maikka ngul sil ba ngen, ai diip buup ne ama quatta ngen ama nankina i rat den naver ama qerleng mai ver ama aivetki, dai diip ta tuqun ip ta tes te ne ma Abram ke ne ma Aisak de ma Jekop pe uusep per ama Ngemumaqa aa luqupki. ¹² Dap lura i ra navet ma Isrel i quasik ta tu araa

qevep dai diiv ama Ngemumaqa ke qirlvem se ra sedarliik sep ma bengaingki. Be diip kurli ra ve ama bengaingki de rek nak maden de res nis araa arlking nana i raquarli getget per a ra.”

¹³ De ma Iesus ka ruqun luqa ama amiqena araa barlka ma’, “Ngiit sa muk i gia maatpitka dai diip maget na qa, ip taquarl ngia tu gia qevep ai diip maget na qa.” De qatikka vet luus aa de luqa aa maatpitka dai maget na qa.

*Ma Iesus Ka Lemerl Ama Arlem Never Ama Qaqet I Buup
Mak 1.29-34; Luk 4.38-41*

¹⁴ De ma Iesus ka mit ka man sep ma Pita aa vetki. Dai qa lu ma Pita aa rluaqi are nan pe ama bit i maikka qi temarl maden. I maikka ama qaserlki qi bungmet na qi. ¹⁵ De ma Iesus ka mu aa ngerik per a qi. De ama arlemki qia mit naver a qi. Baiv aa de qia maarlviit de qia tuvem ne ama asmes barek ma Iesus. ¹⁶ Baip suunun de ama qaqet ta men se iari i maikka buup na ra i ama iaus per a ra. De ma Iesus ka taqen sagel ama iaus de nget tit navet lura ama qaqet. I ma Iesus ka lemerl lura ama qaqet i ama arlem per a ra. ¹⁷ I ma Iesus ka rekmet ne liirang aa iv iirang nge ren ip taquarl murl ma Aisaia ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ka sil. I murl ma Aisaia qa sil ma’,
“Katikka qa, ka lemerl ama qaqet te araa arlem de qa ral nget, de ngen ama merlen iirang i iirang sev auut pes.”

Aisaia 53.4

*Lura Ama Qaqet I Re Narliip Ta Tit Naset Ma Iesus
Luk 9.57-60*

¹⁸ De ma Iesus ka lu ama qaqet i buup na ra i re nging mirlek na qa. De qa ruqun aa risura ip ta iit seruarl ne ama ngaingmaqa ama qerlapka. ¹⁹ Baiv aa de iaq ama tiksiqa i ai de qe su ne ma Moses aa lengi, ka men sagel ma Iesus de qa ruqun na qa ma’, “A Tiksiqa, katikka ariq aip ngi narliip

ngia tit kuaridi, de diip ngut dadem ngi.” ²⁰ De ma Iesus ka ruqun na qa ma’, “Ama murlep dai angera adem per ama aivet. De ama uaik dai angera vet. Dap ngua i ama qaquet araa Rarlimka, dai quasiq aa a nge ama luqupka iv arik mas per a ngua de ngua ru gua rleng.” ²¹ De saqiaskerlka iaq i ma Iesus aa risuqa ka ruqun ma’, “Gua Barlka, mager ip nauirl dai ngua guirl ip ngua ru gumam mer ama matmat. De naqerl aiv aa de ngua tit naser a ngi.” ²² Dap ma Iesus ka guirltik sagel ka ma’, “Mager ip ngia tit naser a ngua, dap kurli lura i quasik ta tu araa qevep de re kutserl lura i ra ngip.”

Ma Iesus Ka Riktik De Ama Qaik Ama Laurl Vem Nget

Mak 4.36-41; Luk 8.22-25

²³ Baip ma Iesus ka meranas sede ama siviini, de aa risura ra mit naser a qa. ²⁴ Be nakka aiv ama siviini nge aang na dengerlking, de masna ama qaik ama laurl vem nget ngere rarles i nget den per ama qerlapka. Be ama valeng dai ngere ngung per ama siviini. Dap ma Iesus dai ai de qe brlaing. ²⁵ Taqurla de ma Iesus aa risura ra mit be ra vileng a qa. De ra ruqun na qa ma’, “Auura Barlka, ngi iames na uut, i diip lenges ne auut!” ²⁶ De ma Iesus ka ruqun na ra ma’, “Ngeneng ning i naqatikka a ngen a tuaqevep dai ama gil-nget.” Baiv aa de ma Iesus ka maarlviit be qa meraqen slep sagel ama laurl ip ke riktik dem nget. Baiv aa de rik de ama laurl be maikka quasiq ama ruqanepka ka pererl. ²⁷ De lura dai maikka ra tu araa qevep maberl. Be ra ruqun ma’, “Maiqatti a qeq iara nanaa. I ama laurl de ngen ama ruqanepka dai nge narligel ka.”

Ma Iesus Ka Nem Ama Iaus Naver Iaiam Ama Takaaviam

Mak 5.1-17; 8.26-37

²⁸ De ma Iesus ka mit be qa men tuarl ne ama ngaingmaqa ama qerlapka ver ama qerlingki ama barlki gel ama Gaderaqena. Be ma Iesus ka men gel lura de iaiam ian men sagel ka. I liiam aa dai ama iaus per a iam. I liiam aa dai ai de qurli iam mer ama iaus arla matmat. Be iam dai maikka ama darler iam. Be ama ais gelna ne ama matmat, dai quasik mager iv ama qaqet ta tit nep nget. ²⁹ I liiam aa ian men sagel ma Iesus be maikka ianes nes maden. I ian ne tuqun ma', "A Ngemumaqa aa Uimka, ngi narliip ngi tekmet na uun nanaa? I askuasiq ama giqi qia men dap sa qua ngia men ip ngin ban auun te ama getget?" ³⁰ Dap maikka ama buurlemki ne ama velam dai qurli nget gelna ne luqia ama luqupki i nget tes. ³¹ De ama iaus nge nes slep sagel ma Iesus i nge ruqun ma', "Ariq aip ngi narliip ngim nem uut, dai mager ip ngi nem uut sep ma buurlem ne ama velam." ³² Taqurla de ma Iesus ka meraqen slep sagel ama iaus ma', "Ngen diit!" Taqurla de ama iaus nge mit navet liiam aa ama qaqeraiam be nge mit sev ama velam. Baiv aa de ama buurlem mai ne ama velam nge uaik imanep per ama ingares be nge aat pe ama ngaingmaqa. Be lungera ama velam mai nge srluuv ama qerlap. ³³ Be lura i ai de re uas te ama velam, dai ra uaik. Be ra mit saver ama qerlingki ama barlki be ra sil bareq ama qaqet sevet liina. I ra sil ne liina sever ama velam, de sevet ngene liiam aa ama iaus per a iam. ³⁴ Taqurla de ama qaqet mai navet luqia ama qerlingki ama barlki ra mit ip te mali re ma Iesus. Be aiv ama qaqet mai ra lu ma Iesus, de ra meraqen slep sagel ka ip ka iit nagel ta de qa iit saver a qik ama luqupki.

9

*Iak Ama Ding Ne Aa Ngerik Ngen Aa Ilaing
Mak 2.1-12; Luk 5.17-26*

¹ Taqurla de ma Iesus ka sik sede ama siviini de qa guirl i qa merarlik men ama ngaingmaqa ama qerlapka i qa mit saver aa luqupki ma Kapanaiam. ² Baiv aa de iari ra men i re tal ama ding ne aa ngerik ngen aa ilaing pe ama ruitka. De ma Iesus ket lu lura i maikka ra tu araa qevap. Taqurla de qa ruqun luqa i ama arlemki-ver-a qa ma', "Guakka, mager iv ama arlias per a ngi. I sa ngua lemerl ngi te gia viirang."

³ Baiv aa de iari i ai de re su ne ma Moses aa lengi, ta narli liina, de ra taqen per a na ma', "Luqa dai nemka na qa? Kua qa siquat ip ka ter ama Ngemumaqa aa luqupka?"

⁴ Dap ma Iesus dai sa qat drlem araa tuaqevap. Taqurla de qa ruqun na ra ma', "Ngu lu ngen dru a ngen a qevap mavik ip nanaa? ⁵ Ngu lu a qeni nanaa dai ama mereqes ne iini? Kua liina i aip ngua ruqun ma', 'Sa ngua reviktem se gia viirang'. Dap kua liina, i aip ngua ruqun ma', "Ngia raarlviit de ngia tit." ⁶ Dap maikka ngu narliip ngen drlem ai ver ama aivetki dai ama qaquet araa Rarlimka dai aa dlek be mager ip ke teviktem se ama viirang." Taqurla de ma Iesus ka ruqun luqa i ama lan-nge-ngip per-a-qa ma', "Ngia raarlviit de ngi at gia ruitka de ngia iit sep gia vetki." ⁷ Taqurla de luqa qa maarlviit de qa mit sev aa vetki. ⁸ De ama qaquet maden i ra lu liina de maikka sak met ta naver a qa. De ama qaquet dai ama arlias per a ra naver ama Ngemumaqa i qerl kuarl te lungera ama dlek bareq ama qaquet.

*Ma Iesus Ka Nes Te Ma Matiu
Mak 2.13-17; Luk 5.27-32*

⁹ Baiv aa de ma Iesus ka tit dai qa lu iaq i aa rlenki ma Matiu. I ma Matiu dai ai de qa mugun pe ama takkis arla vetki de qa ai de qa ter ama takkis. De ma Iesus ka ruqun ma Matiu ma', "Ngia ren ip ngit dadem ngua." De ma Matiu ka maarlviit de qa mit naset ma Iesus. ¹⁰ Baiv aa de

ma Iesus ke ne aa risura de ma Matiu, dai ra mit be ra tes ama asmes pe ma Matiu aa vetki. De ve aa vetki dai buup ne lura i ai de re ngingdemna ne ama takkis, de ngene iari ama vura dai ra men; be re ne ma Iesus ke ne aa risura ra tes. ¹¹ Baiv ama Parasiqena ra lu liina de ra ruqun ma Iesus aa risura ma', "Ngu lu nanaa be a ngen a tiksia qa tes ke ne lura i ai de re ngingdemna ne ama qelaing bareq auura qumespik, de ngene lura ama vura?" ¹² De ma Iesus ka narli raqurla de qa sil ba ra ma', "Ngen drlem ai lura i quasia ai ama arlemki-ver-a-ra dai ai de quasia ai ra tit sagel ama doktaqa. Dap katikka lura i ama arlemki-ver-a-ra dai ai de ra tit sagel ama doktaqa. ¹³ Dap mager ip ngen diit ip ngene raqa narli ama lengi nev ama Ngemumaqa aa Langinka. I nget taqurliani ma',

"Kuasik ngu narliip se ama vartabar ne ama aurl. Dap ngu narliip se ama ngimsevetki parlen ama qaqet. I quasia ai ngua men ip ngua taarl se ama qaqet ama atlura. Dap ngua men ip ngua taarl se lura i rat drlem ai ama vura na ra." *Hosea 6.6*

Ma Iesus Dai Quasia Ai Qa Raquarl Iari Ama Barlta Nep Ma Lautu

Mak 2.18-22; Luk 5.33-39

¹⁴ Baiv aa de ma Jon aa liinka ta men sagel ma Iesus. Be ra ruqun na qa ma', "Uut de ama Parasiqena dai ai de uut tiirl ama asmes iv uure taqa lautu vetpet. Dap gia uaq ama liinka dai ai de quasik ta tiirl ama asmes, i nanaa?" ¹⁵ De ma Iesus ka virliit ba ra ma', "Ariq aiv iaq i askerlka lua qa ngerlvvet, dai as diip kurli qa ke ne aa lengiqi-met-ta. Taqurla dai diip kuasia ai ama merlenka ver a ra ip ta tiirl ama asmes. Dav aiv aa de ra nem luqa ama ngerlveraqa, be saqias kuasia ai qurli qa, ke ne aa rluavik. Taqurla de diiv ama arlem lura naver ama ngerlveraqa. De diip ta tiirl ama asmes." ¹⁶ "Ngi lu, kuasik mager ip ngi qut

se ama iamesini ama luanini mer ama ademka men ama luanki ama murlaski. I ariq aip te tekmet taqurla dai diip liina ama luanini i iini nge vesdet mer ama demka, dai saqiaskerlka diiv iini ngere rekmet be diiv ama demka ama slurlka men ama murlaski. ¹⁷ De saqikka raquarl ama rliinki i ngia nes ki ne ama suaing. De ngi nin me qi i ama iameski. De saqiaskerlka aip laiv aa de ngi nin me qi nasat ne iang ama suaing. Dai quasik mager iv ama mang nget. I diip rlev a qi, be diip lenges ne ama asmes. I raquarli i ama murlaski.

Ma Iesus Ka Iames Ne Ama Gilki I Qia Ngip

Mak 5.22-43; Luk 8.41-56

¹⁸ As lua i ma Iesus ka taqen ne liirang aa, de iaq ama barlka nep ma lautu ka men sagel ma Iesus. I qa men be sagelna ne ma Iesus de qe aan aa buum pet ma Iesus aa arlim. De qa ruqun ma', "Nguaimki dai askerlka lua qia ngip. Dap mager ip ngia ren ip ngia ru gia ngerik per a qi ip saqiaskerlka ki iames." ¹⁹ Taqurla de ma Iesus ka maarlviit de qa mit ke ne luqa ama barlka. I qerlka ngene ma Iesus aa risura ra mit. ²⁰ De iaiq ama nanki i qatikka ai de ama iaqunki se qi vetpet, be se ama ages ama malepka ngen aiim. Dai qia men sek ma Iesus aa rleng be qia raneng per aa luan. I qia raneng gelna ne ama luanki ara aamki. ²¹ I luqia qia mu ara ngerik pet ma Iesus aa luan i qia tu ara qevep ma', "Naqatikka ariq aip ngua mu gua ngerik pet ma Iesus aa luan dai diip maget na ngua." ²² De ma Iesus ka guirltik per a nas dai qa lu luqia ama nanki. De ma Iesus ka ruqun ma', "Maqi, Maikka mager ip ma arlias per a ngi. I sa maget na ngi i raquarli i ngia tu gia qevep." Taqurla de verleset ne luqia ama arlemki never a qi. ²³ De ma Iesus dai as ka tit ke ne luqa ama barlka nep ma lautu. Ian diit be ian man sep luqa ama barlka aa vetki. De ma Iesus ka lu ama qaqet i re sis ama arlangiirang. Dap ket lu iari ama

qaqet i buup na ra i rek nak, i raqurli luqia ama gilki qia ngip. ²⁴ De ma Iesus ka ruqun na ra ma', "Ngen diit. I ama gilki dai quasiaq ai qia ngip, dap ki brlaing." Dav ama qaqet dai ren ngian te ma Iesus. ²⁵ Baip naser ama qaqet i ra mit sedarliik nep ma vetki, de ma Iesus ka mit semer ama gilki ara rumki. Ma Iesus ka mit be qa raneng ama gilki ara ngerik de qia maarlviit. ²⁶ De ama lengi sevet liina dai nge mit per ama qerleng mai vet luus aa.

Saqiaskerlka Ma Iesus Ke Lemerl Iari Ama Qaqet

²⁷ Baip ma Iesus ka tit ianai, de iaiaam ama arleniam ian mit naset ma Iesus. Ian mit naser a qa be ianes nes slep ma', "Daivit aa Uimka, gia ngimsevetki naver a uun." ²⁸ De ma Iesus ka mit be qa man sep ma vetki, de ama arleniam ian mit be ian man naser a qa. De ma Iesus ka snanpet na iam ma', "Kua uan dru uan a qevap ai mager ip ngu rekmet na uin ip saqiaskerlka uanem ngim?" De ama rleniam ian guirtik ma', "Ii, a uun a Barlka, uun dru a uun a qevap taqurla." ²⁹ Taqurla de ma Iesus ka mu aa ngerik per ian pes, de qa ruqun ma', "Uan dru uan a qevap ai mager ip ngu rekmet de maget se uin ip saqiaskerlka uanem ngim. Taqurla dai diip liina nge ren ba uin." ³⁰ Taqurla de ngil ver ian pes, be saqiaskerlka ianem ngim. De ma Iesus ka meraqen madlek sagel iam. I ma Iesus ka meraqen madlek i qa qel iam ma', "Maikka kula uane sil bareq a qek sevet liina." ³¹ Dav ian mit be ian perik se ama lengi sevet ma Iesus per ama luqup pet luqia ama qerlingki. ³² Baip liiam aa ian mit de saqiaskerlka iari ama qaqet ta men se iaq ama dengenengka sagel ma Iesus, i luqa dai ama iaus per a qa. ³³ Be ma Iesus ka nem ama iaus ip nger iit navet luqa. Be luqa ama qaqeraqa i quasik mager ip ka taqen dai qa taqen. De ama qaqet ta tu araa qevap maberl de ra ruqun ma', "Ai de quasik uut lu a qeni raqurliani vet ma Isrel."

³⁴ Dav ama Parasiqena dai ra ruqun ma', "Ama iaus angera Barlka dai qa van ma Iesus te lungera ama dleq ip kem nem ama iaus."

Ma Iesus Aa Arlem Never Ama Qaqet

³⁵ De ma Iesus dai ai de qa tit per ama qerleng ama barl nget mai de ngen ama luqup. I ai de qa tit de qe su ama qaqet pe araa lautu-vem-nget. I ai de qe su ra ne ama lengi ama atlu nget saver ama Ngemumaqa aa Luqupki. De qa nem ama arlem mai, i nget muqas muqas naver ama qaqet araa qetdeng. ³⁶ De ma Iesus ka lu ama qaqet i buup na ra, de maikka ama arlem ka naver a ra. I ma Iesus dai ama arlem ka naver ama qaqet i raquarli ra dai re kabaing de araa mugunes dai maikka ama vu, ip taquarl ama sipsip i quasiq angera a nge ama uaska. ³⁷ De ma Iesus ka ruqun aa risura ma', "Maikka buup ne ama asmes ip ta ter a nget naver ama Slurlka aa rletki. Dap lura i ret matna ip ta tat naver a qa dai quasiq ai buup na ra. ³⁸ Taqurla dai mager ip ngene raring iv ama Ngemumaqa ke nem aa qaqet ip te ngingdemna ne aa asmes, i aa asmes dai ne ama qaqet."

10

Ma Iesus Ka Nem Aa Risura Ama 12 Na Ra

Mak 3.13-19; Luk 6.12-16

¹ De ma Iesus ka nes te aa risura i ama malepka ngen aiam na ra, be ra iing demna. De qa van a ra re ama dlek ip mager ip tem nem ama iaus, de mager ip tem nem ama arlem i nget muqas muqas naver ama qaqet. ² Lura ama malepka ngen aiam dai araa rlen iara. Luqa i qe rarles dai ma Saimon i aa iaiq ama rlenki ma Pita, de aa rlikka ma Endru. De ma Jems ke ne aa rlikka ma Jon i iane mam ma Sebidi. ³ De ma Pilip ke ne ma Batulumiu, de ma Tomas de ma Matiu, i luqa i ai de qa ter ama takkis. De ma Jems, i ma Alpius aa uimka, de ma Tadius. ⁴ De ma Saimon Sailot,

de ma Judas Iskariot, i luqa i qa quarl te ma Iesus bareq aa qumespik.

*Ma Iesus Ka Van Ama Malepka Ngen A Iam Te Ama Rletki
Mak 6.7-13; Luk 9.1-5*

⁵ De ma Iesus ka van ama malepka ngen a iam te ama lengi de qa nem ta ip tel sil bareq ama qaqet sever ama Ngemumaqa aa luqupki. I ma Iesus ka ruqun na ra ma', "Kuasik mager ip ngen diit sagel lura i quasiq ai ama Judaqena na ra. De quasik mager ip ngen diit saver ama qerleng sagel kurl ama qaqet i ra navet ma Samaria. ⁶Dap ngen diit sagel ama Judaqena pet ma Isrel. I ra dai raquarl ama sipsip i lenges na nget. ⁷Baip ngen diit de mager ip ngenel sil taqurliani ma', "Ama Ngemumaqa aa giqi ip ke uas te ama qaqet dai sa qi gelna." ⁸Ngen diit de ngene lemerl ama qaqet te ama arlem. De ngen deraarl ne ama ngipta. De ngen derat nevet lura i ama arlemki ama vuqi ver araa qetdeng, i ra tis ki ama laippa. De ngenem nem ama iaus naver ama qaqet. I sa ngua qurl a ngen te ama dlek naiq i quasiq ai ngen ban per a nget. Taqurla dai mager ip ngen derat never iari ama qaqet naiq i quasik mager ip ten ban. ⁹De quasik mager ip ngene tal ama gol dap kua ama qelaing ama silva, dap kua ama qelaing iirang ama quiirem-iirang mer a ngen a gatta. ¹⁰De quasik mager ip ngene tal ama hanpaus. Dap katikka mager ip ngen diit i ngene tal ama tekmeriirang i ngen muremiis niirang. Liirang aa i ama luan de ama ilaing iigrling. De quasik mager ip ngene tal ama vuqal. I ama maatpitta i ret matna bareq iari dai mager ip te uas tem ta de rerl kurl a ra te ama asmes de ngen iarang i re kuarl tem iirang. ¹¹Baip lua i ngen men per iaiq ama qerlingki de mager ip ngen ne lu re iaq ama atluqa de qurli ngen pe aa vetki ip deng i saqi ngen diit. ¹²Baip ngen dran sev iaiq ama vetki de mager ip ngene tuqun ma', "A Slurlka aa arlem bareq a

ngen.” ¹³ De ariq aiv ama qaquet nep luqia ama vetki dai re narliip se ngen, dai diiv a ngen a lengi ama atlu nget dai diip kurli nget gel ta. Dav ariq aip kuasik te narliip se ngen, dai diiv a ngen a lengi ngere guirl sagel ngen be quasioq ama uupka de a ngen a rlan. ¹⁴ De ariq aiv iak naver iaiq ama luqupki dap kua naver ama qerlingki ama barlki i quasik ka marl se ngen, dap kua quasik ke narliip se ngen, dai mager ip ngen diit navet luqia ama luqupki. De aip lua ip ngen diit de mager ip ngene lemerl te ama guvang naver a ngen a ilaing. ¹⁵ De maikka ngul sil ne gua revan. I lura i rem ngim temanau ne gua lengi dai maikka diiv ama tuvetki ama slurlki bareq a ra. I quasioq aip taquarl murl liim aa ama luquviim, i iim ma Sodom de ma Gomora i ama Slurlka qa iin me aiim be ama vurleski.

Diiv Ama Merlenka-Vem-iirang Nge Ren

Mak 13.9-13; Luk 21.12-17

¹⁶ Ngene narli, ngum nem ngen be diip ngen ip taquarl ama sipsip parlen ama murlep. Taqurla dai mager ip ngene mali re a nge ama ais taquarl ama qemki i ai de qi mali re arla ais. De ngene tekmet taquarl ama gemen i quasik ngere serlin. De quasik mager ip ngene tekmet ne ama tekmeriirang ama viirang. ¹⁷ De maikka mager ip ngenet lu riq ama qaquet. I diip te rurut per a ngen de ra tit se ngen sever ama kot. De diip te uip per a ngen pe a ngen a Lautu-vem-nget. ¹⁸ De diip ta tit se ngen ip ta taarl na ngen per ama barlta araa saqang i ra nev ama Gaman de ngene ama Rleniqena. I diiv ama qaquet te tekmet taqurla i raquarli re narliip te manep ngua. De diip ngene sil barek lura ama barlta ama qaquet de ngene lura ama qaquet i quasik tat drlem ama Lengi ama Atlunget sever a ngua. ¹⁹ Be aip lua i re kot se ngen de quasik mager ip ngeneng ning de quasik ngene snanpet nanaa ma’, “Ngu lu diiv uut taqen nanaa, dap kua diiv uure guirltik ama lengi nanaa?”

I aip pet luus aa ip ngen deraqen de diiv ama Ngemumaqa qe teqerl a ngen ne ama lengi ip ngen deraqen na nget. ²⁰ I maikka diip kuasiq ai ngen, i ngen deraqen ne ama lengi. Dav ama Ngemumaqa aa Qevepka dai diip ka taqen met ngen. ²¹ “De diiv ama barlka qe kot se aa qelatka ip te veleng ka. De saqikka diiv ama ngerlmamka dai diip ke kot se aa uimka ip te veleng ka. De ama arluis dai diip ta tesna, te ne araa lavu de re mali re ama ais iv araa lavu rep ngip. ²² De ama qaqet dai diip kuasik te narliip se ngen i raquarli ngen diit naser a ngua. Dap luqa i qatikka qa taarl malkuil ip deng per ama nirlaqa de dengdeng, dai diiv ama Ngemumaqa ke iames na qa. ²³ Be aip te lenges na ngen per iaiq ama qerlingki ama barlki dai mager ip ngene uaik ianai ip saqi saver iaiq ama qerlingki. I maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I ama qaqet araa Rarlimka dai saqiaskerlka diip ke guirl dav as kuasiq ai ngen prleset ne ama rletki ver ama qerleng ama barlInget mai vet ma Isrel. ²⁴ Ngen drlem ai ama skulka dai kuasiq ai ama barlka na qa daleng aa tiksiaqa, de ngen ama buaiska dai kuasiq ai ama barlka na qa daleng aa mastaqa. ²⁵ Taqurla dai mager iv ama skulka dai aa mugunes ip taquarl aa tiksiaqa, de ngen ama buaiska dai mager iv aa gamansena raquarl aa mastaqa. Arik ngu ruirl se gua liinka dap ta tuqut ngua ai ama slang angera King, dai ngen i gua liinka dai diip ta tuqut ngen malai.”

*Ngeneng Ning Ama Ngemumaqa Dap Kuasik Te Ama Qaqet
Luk 12.2-7*

²⁶ “Taqurla dai quasik mager ip ngeneng ning lura ama qaqet. Ngen lu, ama tekmeriirang i qurli iirang pe ama trleses dai nasat de qurli iirang sekgames. De ama lengi mai i qurli nget pe ama trleses dai nasat de ama qaqet tat drlem a nget. ²⁷ Lunger iara ama lengi dai ngul sil na nget pe ama arlenki, dap mager ip ngene sil na nget

men ama nirlaqa. De ama lengiirang i iak ke siqak met gia asdemki, dai mager ip kurli iirang sekgames de ngis nes na nget. ²⁸ De quasik mager ip ngeneng ning ama qaqet i ai de re peleng ama qetdingki naik, dap kuasik mager ip te veleng a ngen a qevap. Kuasik maget. Dap mager ip ngeneng ning ama Ngemumaqa i mager ip ke prleset ne ama qevapka ngen ama qetdingki mer ama altingki. ²⁹ “Lua i ai de ren ban per ama uaik i nget ip taquarl ama qirliim. Dai ai de ver ama maiirl dai de ren ban per ama uaiq-iiram ama quanas-iiram ne ama qelaingini ama quiiremini ama quanas-iini. Dap maikka aa ngene Mam dai qe taqa uas be quasik mager iv a qeni ama uaiqini ama giliini navet liirang aa ngere ngip dap kuasik kat drlem. ³⁰ De saqikka ngen, dai qe taqat drlem se ngen be qa misavet ne ama qesing mai ver a ngen pes. ³¹ Taqurla dai quasik mager ip ngeneng ning. I ngen dai a ngen anbandem dai nget peviit daleng ama uaiq-iirang i buup niirang.

Liina Ip Tel Sil Sevet Ma Iesus

Luk 12.8-9

³² “Ariq aiv iaq i qel sil sevet gua rlenki de iari araa saqang, de qel sil ai qa tu aa qevap sever a ngua, dai diip ngu tuqun ai guaq aa. I diip ngul sil barek Gumam i qa vuusep sever a qa. ³³ Dav ariq aiv iaq i qem ngim temanau na ngua dama qaqer araa saqang, dai saqikka diip ngu ngim temanau na qa de Gumam aa saqang i qa vuusep. ³⁴ “Kuasik mager ip ngen dru a ngen a qevap ai ngua men ip ngu tekmet ne ama uupka ip kuasiq ama arasmesna per ama aivetki. Kuasiq ai ngua men ip ngu tiktik de ama arasmesna. Maikka quasik, dap ngua men se ama diitdiit-per-ara araa sinki i ama gerli sepna na qi. ³⁵ I ngua men ip ngu tekmet ne ama qaqet iv araa qumespik nana. Be diiv ama rluimka dai diip ka taarl sev aa mam aa qames. De

diiv ama rluimki dai diip kia taarl sev are nan ara qames. De diiv ama rluimki dai diip kia taarl sev ara reveski ara qames. ³⁶ De diiv iak dai diiv aa qumespik ne iari i qatikka ra naver aa liinka. (Maika 7.6) ³⁷ Ariq aiv iaq i qe narliip se aa mam dap kua aa nan, dap maikka quasik ke narliip se ngua, dai quasik mager iv aa rluaqa na ngua. De ariq aiv iaq i qe narliip se aa uimka dap kua aa uimki, dap maikka quasik ke narliip se ngua, dai quasik mager iv aa rluaqa na ngua. Man o meri i laikim tumas papa o mama bilong en, na i no laikim mi moa yet, ol i no inap stap lain bilong mi. Na man o meri i laikim tumas pikinini man o pikinini meri bilong ol, na ol i no laikim mi moa yet, ol i no inap stap lain bilong mi. ³⁸ De ariq aiv iaq i quasiaq ai qa tit naser a ngua de qe teving se gua rletki, ip taquarl iaq i qe tal aa lalemka, dai luqa dai quasik mager ip gua risuqa na qa. ³⁹ Ariq aiv iaq i aa arlem naver a nas de qe mali re aa iames dap maikka quasiaq ai aa arlem naver a ngua, dai diip ke lenges ne ama iames ama revan nget. De ariq aiv iaq i quasiaq ai aa arlem naver a nas be qe lenges ne aa iames de qa tit naser a ngua, dai diip ke lu ama iames ama revan nget. Mak 8.35 ⁴⁰ “Ariq aiv iaq i qe tekmet ne ama tekmeriirang ama atliirang sagel ngen, dai ke tekmet ne ama atlu sagel ngua. De ariq aiv iaq i qe tekmet ne ama atlu sagel ngua dai qe tekmet ne ama atlu sagel ama Ngemumaqa, i qa i qa nem ngua be ngua men. ⁴¹ De ariq aiv iaq i qa lu ama Ngemumaqa aa Aamki na qa de qa tat never a qa, dai diip ke ral iang ama ranbandem nagel ama Slurlka nevet liina. De ariq aiv iaq i qa tat never iaq ama atluqa dai diip ke ral iang ama ranbandem nagel ama slurlka nevet liina. ⁴² De maikka ngul sil ba ngen ne ama revan, i ariq aiv iaq i qa qurl iak navet lura ama gilta te ama kapka ne ama qerlapki ama uiski, i raquarli qa tit naser a ngua, dai diip kuasiaq ai lenges ne luqa aa ranbandem.

11

¹ Baip ma Iesus ka sil ne lungera ama lengi bareq aa risura be verleset sever ama rletki, de ma Iesus ka mirianai be qa mit saver ama qerleng ama barlnget pet ma Galili ip ke su de qel sil ne ama lengi.

Ma Jon Aa Risura Ra Mit Sagel Ma Iesus

Luk 7.19-35

² Baip lua i qurli ma Jon pe ama karabus, de qa narli sever ama rleriirang i ma Iesus ke tekmet niirang. Taqurla de qa nem aa risura sagel ma Iesus. ³ Be ra snanpet na qa ma', "Kua ngi, i uut narli ma Jon ka sil ai diip ngia ren, dav as kua qurl uut de uurem ngim naa ne a qek i diip ka ren?" ⁴ De ma Iesus ka guirltik ma', "Ngene guirl sagel ma Jon de ngene sil ba qa sever ama tekmeriirang i ngen lu-iirang de ngen narli sever iirang. ⁵ I lura i ama rlenta dai barl ver araa ves be rem ngim. De lura i ama ding ne ama ilaing per a ra dai mager ip ta tit. De lura i ama arlemki ama vuqi ver araa qetdeng i ra tis ki ama laippa, dai maget na ra. De lura i ama dengdeng per a ra dai saqiaskerlka re narli mer araa asdem. De ama a ngipta dai saqiaskerlka ra maarlviit naver ama aapngipki. De ama Lengi ama Atlu nget nge mit sagel lura i ama vura. ⁶ De ariq aiv iak i quasiq ai ama a qelepka riqim ngua de quasiq ai qa ngim temanau na ngua, dap katikka qa tit naser a ngua, dai mager iv ama marl na qa." ⁷ Be aip lua ip ma Jon aa risura ra tit, de ma Iesus ka sil bareq ama qaqet sevet ma Jon taqurliani ma', "Ngen ama qaqet, ngu lu ngen mit saver ama luqupki i ama ausaqi ver a qi, ip nanaa? Kua ngen mit ip ngenet lu ama ruquuviit i ama laurlka qep kuiv a iit? Katikka kuasik. ⁸ Dap ngu lu ngen mit ip ngenet lu ama gi? Kua luqa i qa muremiis ne ama luan ama atlunget? Kuasik! I lura i ra turemiis ne ama luan ama atlu nget i ai de qurli ra ve ama qelaing-gelem-ta araa vet. ⁹ Taqurla dai ngu lu ngen mit

ip ngenet lu ama gi? Kua ama Ngemumaqa aa Aamki na qa? Ii, a revan. Dai maikka ngul sil ba ngen ai ma Jon dai qa veviit daleng iari i ama Ngemumaqa aa Aamki na ra. ¹⁰ Lunger iara ama lengi nev ama Langinka i murl nauirl i murl ta iil me nget sevet ma Jon. I ama Ngemumaqa qa ruqun taqurliani ma’,

“As laip ngu nem a qek ip kel sil ne gua lengi. De diip ke uirl se ngi de qa tuvem ne gia rletki sagel ama qaquet.”

Malakai 3.1

¹¹ Dap maikka ngul sil ba ngen ne ama revan, i ma Jon i luqa i ai de qe qukmes te ama qaquet, dai maikka qa veviit daleng lura mai ama qaquet i sa ra men per ama aivetki. Dap nemka i ama gilka na qa men ama Ngemumaqa aa liinka i qe uas tem ta dai qa veviit daleng ma Jon. ¹² Ianai navet lungera ama niirl i murl kurlu ma Jon per a nget be deng iara, dai ai de ama qaquet i re dlek ip tat dan iasai sagel ama Ngemumaqa i qe uas. De lura i ama rasmes-pem-ta dai re narliip te taneng a qi. ¹³ I ama Ngemumaqa aa Aamki na ra mai de ngen ma Moses aa lengi dai as murl ngerel sil nauirl be deng pet lungera ama niirl i ma Jon ka men. I ngerel sil sevet liirang aa i as diiv iirang nget den. ¹⁴ Dai ariq aip ngen dru a ngen a qevap sevet liirang aa i ma Moses aa lengi de ngen ama Slurlka aa Aamki na ra, i ra sil na nget, dai mager ip diip ngen dru a ngen a qevap ai ma Jon dai ma Ilaisa na qa. I ma Moses aa lengi de ngen ama lengi i ama Ngemumaqa aa Aamki na ra i ra sil na nget, dai nge sil ai diip ka ren. ¹⁵ I ngen ama qaquet dai mager ip ngen dru a ngen a asdem ip ngene narli! ¹⁶ “Pet lunger iara ama niirl, dai ngu lu mager ip ngu sil nanaa sever ama qaquet? Ngu lu ama qaquet dai ra raquarl ama gi? Iara dai ama qaquet ip taquarl ama arluis i ra mugun per ama luqup. I iaqam ama buurlembem ne ama arluis ta nes sagel araa rluavik i saqikka ama buurlembem na ra ma’,

¹⁷ “Uure kutming ne ama rliin ip ngene taing, dap kuasiq ai ngene taing. De uure taing ne ama arlemigl, dap kuasiq ai ama arlem ngen.”

¹⁸ Ngu lu ngu tuqun ai ama qaqet taqurla i nanaa? Ngua taqen taqurla i raquarli ma Jon i ai de qe qukmes te ama qaqet dai qa men be quasiq ai qa tes maden dap kua qe srluup ama wain. Be ama qaqet te tuqun, ai ma Jon dai ama iaus per a qa. ¹⁹ Dap ngua, i ama qaqet araa Rarlimka, dai ngua men be ngua tes de ngup srluuv ama wain, ip taquarl ngen. Be ama qaqet te tuqun ma’, “Ngene lu, ka tes maden de qe srluuv ama wain i buup. Be qa dai aa rluavik ne lura i ai de re ngingdemna ne ama qelaing, de iari ama vura.” Dap luqia ama rletki dai qi teqerl ai ama Ngemumaqa aa drlem dai maikka ama revan nget.”

Ma Iesus Ka Taqen Sagel Ama Qaqet I Quasiq Ai Ra Tu Araa Qevap

Luk 10.13-15

²⁰ Baiv aa de ma Iesus ka taqen madlek sagel ama qaqet i medu ket matna ama rleriirang ama dlek pem iirang parlen me ra. I qa taqen slep sagel ama qaqet pet lungera ama qerleng ama slurlngel i raquarli quasik ta tu araa qevap, de qatikka re tekmet ne ama viirang. ²¹ I qa taqen ma’, “Ngen ama qaqet naver ama qerlingki ama slurlki ma Korasin, dai maikka ama arlem ngua naver a ngen! De ngen ama qaqet naver ama qerlingki ama slurlki ma Betsaida, dai maikka ama arlem ngua naver a ngen! Maikka ngua rekmet ne ama rleriirang ama dlek pem iirang i buup gel ngen. Dav ariq aip mekai ngu tekmet ne liirang aa ama rleriirang ama dlek pem iirang pet ma Taia ki ne ma Saidan, dai ama qaqet pet ma Taia ki ne ma Saidan dai sa vadarl ai de murl ta guirltik per araa rut. De lura dai vadarl ai de ra mu ama luan ama samsam de ra mer ama ualsaing per a nas, ip te teqerl ai ama vura

na ra. ²² Dap maikka ngul sil ba ngen, ai diip per ama nirlaqa i ama Ngemumaqa qe kot se ama qaqet, dai maikka diiv ama vu bareq a ngen malai ip kuasiq aip naqatikka raquarl diiv ama vu barek lura i ra navet ma Taia de ma Saidan. ²³ De ngen ama qaqet navet ma Kapanaiam, kua ngen ai diip ngene iames? Maikka quasik. Dap diip te rlu na ngen samer ama altingki. I maikka ngua rekmet ne ama rleriirang ama dlek-pem-iirang gel ngen i buup. Dav ariq aip mekai a qek ke rekmet ne liirang aa ama rleriirang saqikka vet ma Sodom, dai sa vadarl ai de kuasiq ai re tekmet ne ama viirang. De qatiaskerl vadarli de iara de qurl ama qerlingki ama slurlki ma Sodom. ²⁴ Dap maikka ngul sil ba ngen ai diip per ama nirlaqa i ama Ngemumaqa ke kot se ama qaqet, dai maikka diiv ama vu bareq a ngen ip kuasiq ai taquarl diiv ama vu barek lura ama qaqet i ra navet ma Sodom.

Ngen Den Sagel Ngua Ip Mas Per A Ngen

Luk 10.21-22

²⁵ De vet luus aa de ma Iesus ke raring sagel aa Mam ma', "Maikka atlu Gumam, i ngi dai ama Slurlka na ngi bareq ama uusepka ngen ma aivetki. De ama arlias per a ngua de ngua taqen ne ama atlu sagel ngi, i raquarli ai de ngia trles liirang iara rik lura i araa drlem peviit de ngen araa tuaqevap. Dap ngia reqerl ne liirang aa barek lura i ra ip taquarl ama gilta. ²⁶ Ii, Gumam, sa ngia rekmet taqurla i raquarli maikka ngi narliip ngi tekmet taqurla. ²⁷ "Be Gumam dai qa qurl a ngua re ama tekmeriirang mai. Dap kuasiq a qek kat drlem se ama Rluimka. Dap katikka auure Mam (ama Ngemumaqa naik) kat drlem ama Rluimka. De kuasiq a qek kat drlem auut Mam naik. Dap katikka ama Rluimka naik kat drlem auut Mam de ngen ne lura, i ama Rluimka qa reqerl a ra ne ama Ngemumaqa. Dai qatikka ra naik dai rat drlem se auut Mam ama Ngemumaqa."

²⁸ “I lu ngen aa i lenges lenges na ngen mer ama merlen i nget muqas muqas dai ngen den sagel ngua. De diip mas per a ngen pet gua arlim. ²⁹ Mager ip ngene su re gua gamansena, i raquarli ngua dai ngua manep nas, de quasik ai ngu teqestem ngen, i maikka vem ngua se ngen nade gua rlan. Taqurla dai diip ngu rlekmet na ngen ip ma uupka de a ngen a rlan. ³⁰ I raquarli gua quvang ip ngene tal nget dai quasiq ama merlenka vem nget. Be gua melengka i diip ngene tal vem ka, dai quasik mager ip getget per a ngen.”

12

Ama Lengi Sevet Liina I Quasik Mager Ip Tet Matna Ver Ama Sabat

Mak 2.23-28; Luk 6.1-5

¹ Baiv aa de ver iaq ama Sabat de ma Iesus ke ne aa risura ta paikmet be ra mit ne iaq aa bisnis ne ama wit. Be ra tit dai ama getki-vem-ta, taqurla de ma Iesus aa risura ra ter iang ama wit de ra tes nget. ² De ama Parasiqena ra lu liina, de ama qurek per a ra. De ra meraqen slep sagel ma Iesus ma’, “Ngi lu! Gia risura re tekmet ne liina be ra merarlik ama Lautuqa.” ³ De ma Iesus ka guirttik ba ra ma’, “Kua ngen drlem sevet liina i murl ma King Daivit ka rekmet niini? Ngua taqen ne liina i murl ma King Daivit ke ne aa liinka i ama getki-vem-ta. ⁴ De ra mit sev ama Ngemumaqa aa vetki, be ra mes ama bret. I lungera i quasik mager ip ta tes nget. I ama bret dai ip barek lura naik i ama Barlta nep ma lautu. ⁵ Dap ngen drlem pe ama Ngemumaqa aa Langinka, dai ama lengi nge teqer auut sever ama Barlta i ai de ret matna ve ama Lautu-vem-ki ama Slurlki ver ama Lautuqa. I ai de ra tariq ama Lengi ama dlek-pem-nget sever ama Lautuqa i raquarli i ret matna ne araa lat. Dap lura ama Barlta nep ma Lautu

dai quasiaq ai a qeq a nge ama viini i re tekmet taqurla. ⁶De ngul sil ba ngen ai luqa i ama Barlka na qa daleng ama Ngemumaqa aa Lautu-vem-ki ama Slurlki, dai qe iara. ⁷De ama lengi nev ama Langinka i murl na uirl i nget taqen taqurliani ma',

“Kuasik ngu narliip se ama vartabar ne ama aurl; Dap ngu narliip se ama a ngimsevetki varlen ama qaquet.”
Hosea 6.6

“I quasik ngen drlem ama rarlimini ve lungera ama lengi angera rleng. Dav arik ngen drlem lungera ama lengi, dai vadarli quasik mager ip ngene kot se gua risura i ra bing se lungera ama asmes ver ama Lautuqa. ⁸De ama qaqer araa Rarlimka dai ama Slurlka be qe uas te ama Lautuqa.”

Ma Iesus Ka Rekmet De Maget Ne Ama Ding Ne Ngerik Per A Qa

Mak 3.1-6; Luk 6.6-11

⁹De ma Iesus ka mit navet luqia ama luqupki be qa mit sev araa Lautu-vem-ki. ¹⁰Be ve luqia ama Lautu-vem-ki dai qurli iak i ama ding ne aa ngerik. Dav iari ama Judaqena i re narliip te kot se ma Iesus, taqurla be ra snanpet na qa ma', “Kua mager iv uure lemerl ama arlem-per-a-ra ver ama Lautuqa?” ¹¹De ma Iesus ka guirtik ma', “Ariq aiv iak i aa velemki ama quanaski, dai luqia ama velemki qia man mer ama demka ver ama Lautuqa. Ngu lu kua diip kuasik are mam ka raat never a qi nemer ama demka i quaatta i ama Lautuqa?” “Ii, A revan” ¹²“Dav ama qaqeraqa dai qa veviit daleng ama velam. Taqurla dai mager iv uure tekmet ne ama rleriirang ama atliirang per ama Lautuqa.” ¹³De ma Iesus ka ruqun ama ding ne ngerik per a qa ma', “Ngi reterl vet gia ngerik.” De luqa ka reterl ver aa ngeriqit sagel ma Iesus, be ama atliit i taquarl

i aa uiiit. ¹⁴ Dav ama Parasiqena ra mit be ra iing demna de re tuvem ip te veleng ma Iesus.

Ma Iesus Dai Ama Slurlka Aa Maatpitka Na Qa

¹⁵ Dap ma Iesus dai sa qat drlem liina i ama Parasiqena re tekmet niini. Taqurla de qa mit navet luqia ama luqupki. De buup ne iari ama qaquet ta mit naset ma Iesus, de qa lemerl ama qaquet te ama arlem mai. ¹⁶ De ma Iesus ka ruqun ama qaquet ip kula rel sil aip nemka na qa. ¹⁷ I ma Iesus ka rekmet ne liirang aa iv iirang nge ren ip taquarl murl ma Aisaia ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ka iil. I ma Aisaia qa iil ma',

¹⁸ "Luqa iara dai sa ngua mak na qa bareq a nas, ip ket matna gua rletki. I maikka vem ngua se qa, de maikka ama atlu gua rutka naver a qa. Be diip ngu van a qa re gua Qevepka ama Glasingaqa, de diip ke taqa su ama qaquet mai ver ama aivetki te ama gamansena ama seserlnget i diip ke taqa uas tem ta.

¹⁹ De diip kuasiq ai ama qurek per a qa de kuasiq ai qe perlekperlek; De diip kuasiq ai ama qaquet te narli aa qenem i qes nes nev ama ais ama barl nget."

²⁰ De diip kuasiq ai qe bung men ama ruquuviit i qe verleset mer ama nguing-nguing-nes; De diip kuasiq ai qa reng per ama mudemki i luqia i ama qares ip kiat deng.

I qatikka diip ke tekmet taqurla ip deng i qe seserl ver ama tekmeriirang i maikka iirang peviit.

²¹ De ama qaquet mai dai diip ta tu araa qevep sever a qa."
Aisaia 42.1-4

Ma Iesus Aa Dlek Dai Nget Nagel Ama Ngemumaqa

Mak 3.20-30; Luk 11.14-23

²² Baiv aa de iari ama qaquet ta men se iaq ama qaqeraqa sagel ma Iesus. I luqa ama qaqeraqa dai ama rlenka de

quasik mager ip ka taqen, i raquarli ama iaus per a qa. De ma Iesus dai qa lemerl luqa ama qaqeraqa, be luqa dai mager ip ka taqen de qe taqam ngim. ²³ De ama qaqet mai dai sak met ta. De ra ruqun ma', "Ani luqa iara (Iesus) dai ma Daivit aa Uimka, i luqa i ama Ngemumaqa qa muvuusep ip diip ke nem ka sagel uut." ²⁴ De ama Parasiqena re narli ama qaqet ta taqen taqurla, de ra ruqun ma', "Ma Iesus kem nem ama iaus naver ama qaqet ne ma Bialsibal aa dlek. I ma Bialsibal dai ama iaus a nger a Barlka i qe uas tem nget. ²⁵ Dap ma Iesus dai sa qat drlem araa tuaqevep, de qa ruqun na ra ma', "Ariq aiv iari naver iaiq ama qerlingki i araa barlka ama quanaska i qe uas tem ta, dai barl met ta be ama liin-iam ama quanasiam, de ra tesna, dai diip lenges ne luqia ama qerlingki. De ariq aip per iaiq ama qerlingki dai ra tesna, dai diip kuasik maget ip kurli qi maget. De ariq aiv iari i ama quanases met ta i ra tesna, dai diip kuasiq ai qurli ra maget. ²⁶ Taqurla be ariq aip ma Satan kem nem ma Satan, dai diip ma Satan aa liinka dai barlmet na ra. Taqurla dai diiv aa seviraqi i qe uas dai diip kuasik mager ip saqias kurli qi aa. ²⁷ De ariq ama revan i ma Bialsibal ka mat never a ngua be ngua nem ama iaus, taqurla dai ngu lu ai de nemka qa tat never a ngene uis be rem nem ama iaus? Taqurla dai diiv aa ngene uis te sil se ngen i ngen deruqur uut ai ama Semka ket matna na auut. ²⁸ Dap ngene lu, ngua nem ama iaus ne ama Ngemumaqa aa Qevepka aa dlek. Dai liina nge reqerl ai ama Ngemumaqa aa giqi ip ke uas dai sa qia men. ²⁹ "Arik iak i qe narliip ke suam se iaq ama dlek-per-a-qa aa tekmeriirang, dai mager ip ke aarl vet luqa ama dlek-per-a-qa nauirl. Baip maget de luqa qe suam se ama tekmeriirang nev ama dlek-per-a-qa aa vetki." ³⁰ "Nemka i quasioq ai aa rluaqa na ngua, dai aa qumes-ka na ngua. De nemka i quasioq ai qe na ngua uunet

matna i uune ngingdemna ama qaqet, dai luqa qe ngingarl se ra. ³¹“Taqurla dai ngul sil ba ngen; Ai ama Ngemumaqa dai mager ip ke lemerl ama qaqet te ama viirang mai i ai de re tekmet niirang. De ama Ngemumaqa dai mager ip ke lemerl ama qaqet te ama lengi ama vunget i ai de ra taqen na nget. Dav ariq aiv iak i qa taqen mavik ne ama Qevepka ama Glasingaqa, dai luqa dai diip kuasiq ai ama Ngemumaqa qe lemerl aa viini. ³² De nemka i qa taqen mavik ne ama qaqet araa Rarlimka, dai diiv ama Ngemumaqa qe lemerl luqa i aa viini. Dap nemka i qa meraqen mavik ne ama Qevepka ama Glasingaqa dai diip kuasiq ai ama Ngemumaqa qe lemerl liina ama viini. I iara de nasat dai quasik mager i ama Ngemumaqa qe lemerl iini. Maikka quasik.

*Ma Iesus Ka Su I Qe Siquat Sever Ama Barlta Nep Ma Lautu
Luk 6.43-45*

³³“Ariq aiv ama mengka ama atluqa, dai diiv aa gam ama atlu nget. De ariq aiv ama mengka i ama vuqa dai saqikka diiv aa gam dai ama vu nget. De diiv ama qaqet tet lu lungera ama gam nauirl, de rat drlem, aip kua ama mengka ama atluqa dap kua ama vuqa. ³⁴ Ngen dai raquarl ama qem ama vu nget. I ngen dai ama vura na ngen. Taqurla dai quasik mager ip ngen deraqen ne ama lengi ama atlu nget. Be ama lengi i baingbaing se nget mer ama qaqeraqa aamki, dai lungera ngere teqerl ne ama tuaqevap de luqa i aa rlan. ³⁵ Ama qaqeraqa dai aa tuaqevap ama atlu nget. De qa taqen ne ama lengi ama atlu nget i lungera dai nget de aa rlan. Dap luqa i ama vuqa dai buup ne ama tuaqevap ama vu nget de aa rlan. Taqurla be qa taqen ne ama lengi ama vu nget i lungera dai nget per aa tuaqevap. ³⁶ De maikka ngul sil ba ngen, ai diip nasat i lua i ama Ngemumaqa qa taarl ne ama qaqet per ama kot, dai diiv ama qaqet te raqal sil vet lungera

ama lengi i maikka quasiq ai ama atlu nget bareq ama Ngemumaqa. I lungera ama lengi i ai de ra taqen na nget. ³⁷ De lungera ama lengi ai de ngen deraqen na nget, dai qatikka diip ke kot se ngen na nget. Be diiv aa ngen iang ama lengi dai diip ngere seserlvvet se ngen, dap diiv a ngene iang ama lengi dai diip ngere sil ai ama vu ra na ngen.”

Ta Snanpet Ne Ma Iesus Ip Ke Rekmets Ne A Nge Ama Rletki Ama Dlek Pem Ki

Mak 8.11-12; Luk 11.29-32

³⁸ Baiv aa de iari ama Parasiqena de ngen ama tiksiquena i ai de re su ne ma Moses aa lengi, ra ruqun ma’, “A tiksiqua, uure narliip ngi rekmets ne a nge ama rleriini ama dlek pem iini iv iini ngere sil mamerl.” ³⁹ De ma Iesus ka guirltik ma’, “Lura ama vura i ai de re tekmet ne ama ngerl-vem-iirang, dai re snanpet ip te lu a nge ama rleriini ama dlek pem iini. Dap kuasik mager iv a nge ama rleriini ama dlek pem iini nge ren barek lura iv ama rarlimini ngere sil mamerl. Dap katikka liina ama rleriini ama dlek pem iini i diiv ama rarlimini ngere sil mamerl, dai liina ama rarlimini i murl iini nge men per iaq ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ma Jona. ⁴⁰ I ma Jona dai murl kurli qa dama serlikka ama slurika aa rlan se ama niirl ama depguas de ngen ama arlen ama depguas. Dai saqikka raqurla dai diip kurl ama qaqaer araa Rarlimka ve ama aivet se ama niirl ama depguas de ngen ama arlen ama depguas. ⁴¹ De diip lua i ama Ngemumaqa qe kot se ama qaqaet, de diiv ama qaqaet navet ma Niniva dai diip ta raarl ver ama kot de re kot se ngen sever a ngen a viirang arle ves. I raquarli re narligel ama lengi i ma Jona qa sil na nget, be ra guirltik per araa rut. De maikka ngul sil ba ngen ai ngua dai veviit daleng ma Jona. ⁴² De diip lua i ama Ngemumaqa qe kot se ama qaqaet, dai diip luqia ama

Kuin i qi nai manep navet ma Afrika, dai diip kurli qi ver ama kot de diip kil sil sever ama qaqer araa viirang i iara re iames. I raquarli luqia ama Kuin dai maikka qurli qi ver ama aivetki ara garli, dap kia men ip ki narli ma King Solomon kel sil ne aa adrlem ama atlu nget. Dap ngul sil ba ngen ai ngua dai ngua veviit daleng ma Solomon.”

*Ama Qaqet I Iara Re Iames Dai Buup Ta Ne Ama Viirang
Luk 11.24-26*

⁴³ “Aiv ama iauska i qa mit naver iaq ama qaqeraqa, de ama iauska qa tit pet luus aa sagel kuasiq ama qerlap i qe mali re a nge ama luqupka ip mas per a qa. Dap ke mali dai quasik ka lu sever a nge ama luqupka. ⁴⁴ Taqurla de ama iauska qa ruqun ma’, “Diip ngu guirl savet luqa ama luqupka sagel ngua mit.” Baiv ama iauska qa guirl sagel luqa ama qaqeraqa, de ama iauska qa lu luqa ama luqupka i qatiaskerl kuasik pem ka. De ve luqia ama vetki dai ra suqup pem ki de ra murem ki be maikka ama atluqi. ⁴⁵ De luqa ama iauska ka mit be qa marl se iang ama iaus ama ngeriqit ngen iam na nget i lungera ama iaus dai maikka ama vu nget malai, daleng luqa. De lungera ama iaus mai nge mit be nge man sa de luqa i aa rlan be qurli nger aa. I medu nauirl dai quasik ai qa raneng ama merlenka raqurla. “Taqurla dai saqikka lura i ama vu ra, i re iames iara, dai saqikka diip ta raqurla.”

*Ma Iesus Aa Nan De Ngen Aa Ningambik
Mak 3.31-35; Luk 8.19-21*

⁴⁶ As lua i ma Iesus ka taqen per ama qaqet pe ama vetki, de ma Iesus aa qelatpik te ne araa nan ta men be ra maarl darliik. I re narliip te ne ma Iesus ta taqen per a na. ⁴⁷ De iak navet lura ve ama vetki qa sil barek ma Iesus ma’, “Gi nan ngene gia qelatpik dai qurli ra darliik nana ngi. I re narliip te na ngi ngene sil ba na.” ⁴⁸ Dap ma Iesus ka guirltik sagel luqa ma’, “Kua ngi sil ba ngua sevet gunan de

ngene gua qelatpik?”⁴⁹ De ma Iesus ka quarl ne aa ngerik sagel aa risura de qa ruqun ma’, “Ngene lu! Lura iara dai gua qelatpik na ra.⁵⁰ Maikka a revan, nemta i re tekmet ne ama rleriirang kut Gumam aa tuaqevap i qa revuk. Dai maikka lura, dai gua qelatka, de gua qelatki, de gunan ma revan.

13

Ma Iesus Ke Su Ne Ama Qasiquarl-iirang

Mak 4.1-9; Luk 8.4-8

¹ De qatiaskerlka vet luqa ama nirlaqa, de ma Iesus ka mit nev ama vetki. De qa mit be qa mugun per ama qerlapka aam ma Galili. ² De maikka buup ne ama qaquet ta iing demna mirlek ne ma Iesus. Taqurla de qa sik sede ama siviini be qa mugun. De ama qaquet mai dai qurli ra dengerlking. ³ Baiv aa de ma Iesus kel sil ne ama siit ip kel sil bareq ama qaquet sever ama tekmeriirang i buup i qe siquat. I ma Iesus kel sil ba ra ma’, “Murl iak i qa mit be qa tu ama gam per aa sleng. I lunger aa i ai de re tekmet ne ama bret na nget. ⁴ Be vet luqa ama nirlaqa i luqa qa tu ama gam per aa sleng, dai iang ngere raat pe ama aiska. De ama uaik nge men be nge mes lunger aa nev ama aiska. ⁵ Dav iang nge raat per ama dul, lua sagel kuasiq ai buup ne ama aiverem per ama dul arle ves. De masna vurl ve arle ves, i raquarli kuasiq ai ama aiverem saimanep. ⁶ De ama nirlaqa qa men be qes nis slep, de lungera ama snagut pe ama aivet dai nge ngip. De ama nirlaqa qa iin lunger aa i qurli nget per ama dul arle ves. ⁷ Dav iang ama gam dai nge raat pet luum aa ama aiverem i ama airung per uum. De lungera ama airung dai masna nge riirl. Be nger uung per ama vulak nev ama gam ama atlu nget be quasik lungera aa nge ral ama asmes. ⁸ Dav iang dai nge raat per ama aiverem ama atluum. Be ve ama aiverem ama atluum

dai ama gam ngere riirl be ama slurl-nget. De nge ral ama asmes. Be iang dai nge ral ama asmes ama buurlem na nget. De iang dai ngere taqat tal ama asmes i qatias buup. Dav iang dai maikka nge ral veviit. ⁹Dai ngen ama qaqet i ngene narli gua lengi dai mager ip ngene taqa narli nget.”

Ma Iesus Ke Teqerl Aa Risura Ne Ama Rarlimini Ver Ama Siitka Aa Rleng

Mak 4.10-25; Luk 8.18-19

¹⁰ De ma Iesus aa risura ra men sagel ka be ra snanpet na qa ma’, “Ngu lu ngil sil ne ama siitka i ngi su ip nanaa?”
¹¹ De ma Iesus ka guirltik ma’, “Katikka ngen naik dai mager ip ngen drlem ama lengi ama revan nget i ama trleses pem nget. I lunger aa dai nget sever ama luqupki ama atluqi vuusep. Be iari ama qaqet dai quasik mager ip tat drlem lungera ama lengi ama trleses pem nget. ¹² De ariq aiv iak i qa met lungera ama lengi, dai diip ke ral ama adrlem peviit. Dav ariq aiv iak i qe narliip ke narli ama lengiirang ama denes niirang naver ama Slurlka aa lengi, dai diip luqa qe lenges nanas. ¹³ Ama rarlimini i ngu siit ip ngul sil ne ama lengi bareq ama qaqet, dai raqurliani. Ama qaqet dai naqerl tem ngim, dap kuasiq ai ret lu. De ama qaqet dai re narli ama lengi, dap maikka kuasiq ai rat drlem. ¹⁴ Taqurla dai ama qaqet tet teqerl ai ama tekmeriirang i murl ma Aisaia qa sil sevet lura dai ama revan. I murl ka sil ma’,
 “Ngen ama qaqet dai diip ngen dru a ngen a asdem be diip ngene narli, dap kuasiq ai diip ngen drlem. De ngen ama qaqet dai diip ngenem ngim, dap diip kuasiq ai ngenet lu a qerang.” *Aisaia 6.9-10*

¹⁵ Ii, lura ama qaqet dai sa vesdet ser araa tuaqevap. De araa asdem dai ama neng na nget ip ngere narli ama lengi, de sa ra vesdet per araa uuves. I ariq araa saqang ngeret lu ama tekmeriirang; de araa asdem dai ngere narli

ama lengi; de rat drlem ama rarlimini ve ama lengi angera rleng; de re guirltik per a nas sagel ngua, dai diip mager ip ngu rekmet na ra ip saqias ama atlu ra na ra.”¹⁶ Dap ngen i gua risura dai mager iv ama arlias per ngen. I ngen dai ngen drlem se ama tekmeriirang i ngenet liirang ne a ngen a saqang. De ngen drlem se ama tekmeriirang i ngene narli iirang mer a ngen a asdem.¹⁷ Maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I murl lura i buup na ra i ama Ngemumaqa aa Amki na ra de ngene lura ama atlu ra, dai re narliip tet lu ama tekmeriirang i iara ngenet lu iirang. Dap liirang aa iara dai quasik ta lu iirang aa. De lura i ama Ngemumaqa aa Aamki na ra i buup na ra de ngen ama atlura dai re narliip te narli liirang aa ama tekmeriirang i iara ngene narli iirang.”

Ma Iesus Ke Taqal Sil Sevet Luqa I Qa Tu Ama Gam

¹⁸ “Taqurla dai mager ip ngene narli ama rarlimini ve luqa ama siitka aa rleng sevet luqa i qa tu ama gam per aa sleng.¹⁹ Lura ama qaqet mai i re narli ama lengi ama atlu nget sever ama luqupki ama atluqi, de quasik tat drlem ama rarlimini ve angera rleng, dai ra ip taquarl ama gam i nge raat pe ama aiska. I ai de masmasna ma Satan kat den be qa ter ama lengi ama atlu nget i ama Ngemumaqa qen ban ama qaqet tem nget.²⁰ De iang ama gam dai nge raat per ama aiverem i buup ne ama a dul ver a uum. I liina dai raquarl iak i qe narli ama lengi de masna qa mer a nget ne ama arlias.²¹ Dap lungera ama lengi dai maikka quasiq ai nge man sede luqai aa rlan. Be luqa dai quasiq ai qe taneng lungera ama lengi ver ama ainkules. Baiv aa de iari ama qaqet i re narliip te lenges ne ama Ngemumaqa aa lengi, de ren ban luqa re ama tekmeriirang ama merlenka vem iirang de re tekmet ne ama tekmeriirang ama viirang sagel ka, de aa tuaqevep dai ai de masmasna lenges lenges

na nget. ²² De iang ama gam dai nge raat parlen ama airung. I liina dai raquarl iak i qe narli ama lengi ama atlu nget dap ka tu aa qevap maberl sever ama tekmeriirang never ama aivetki. De maikka qa tu aa qevap sever ama qelaingka, be liirang aa nger uung per ama Ngemumaqa aa lengi be quasik nge ral a nge ama asmes. ²³ Dap lungera ama gam i nge raat per ama aiverem ama atluum, dai raquarl luqa i qe narli ama lengi de qat drlem se ama rarlimini ve angera rleng. De lungera i nge riirl be nge tal ama asmes. I iang nge ral ama asmes be maget kurl ama rlaun ama malev ama depguas. De iang nge ral, be maget kurl ama rlaun ama malev ama ngeriqit ngen na qa. De iang dai maikka nge ral veviit, be maget kurl ama rlaun ama 100. Katikka verleset aa.”

Ma Iesus Ke Rluses Ne Iaq Ama Siitka

²⁴ Baiv aa de ma Iesus ke siit ba ra ne iaq ama siitka. I qa sil ma’, “Ama luqupki ama atluqi vuusep dai qi raquarl luqa i qa tu ama gam ama atlu-nget per aa sleng. ²⁵ Dap pet luqia ama arlenki i ama qaqet te brlaing, be luqa i aa qumeska qa men be qa mu ama garas ama vunget angera gam parlen ama gam ama atlu nget. I luqa qa rekmet taqurla de qa mit. ²⁶ Baiv aa de lungera ama gam i ra tis nget ai ama wit dai nge riirl be lua ip nget tu ama asmes. Baiv aa de ngemerl a ra, i ra lu ama garas ama vu nget parlen ama wit. ²⁷ Taqurla de ama buaiskena ra mit sagel luqa i aa sleng. Be ra ruqun ma’, “A barlka, ai de uut tu auur a qevap ai mekai ngia mu ama gam ama atlu-nget pet gia sleng. Dap ngu lu lungera ama garas ama vu nget nge men pet gia sleng nanaa?” ²⁸ De luqa qa guirltik ma’, “Gua qumeska ka mu lungera ama vunget.” De ama buaiskena ra snanpet ma’, “Kua ngi narliip se uut iv uur iit iv uure berlitik lungera ama garas ama vunget?” ²⁹ De luqa qa

guirltik ma', "Kurli, i ariq aip ngen berltik lungera ama garas ama vunget, dai arik ma ngen berltik ngen ama wit.
³⁰ A den ngen se ama garas ama vunget ngen ama wit de ngere riirl ip deng per ama nirlaqa i ra ter ama asmes. Be diip per ama nirlaqa i ra ter ama asmes, dai diip ngu ruqun lura i ret matna ma', "Nauirl, dai ngen iing demna ne ama garas ama vunget de ngen aarl se nget men a na ip diip nge rang. Baiv aa de ngen iing demna ne ama wit de ngen den se nget sep gua vetki."

Ama Qasiquatka Sever Ama Mastet De Ngen Ama Yis

Mak 4.30-34; Luk 13.18-21

³¹ Baiv aa de ma Iesus ka sil ba ra ne iaq ama siitka ma', "Ama Ngemumaqa aa luqupki vuusep dai raquarl ama mengka aa gam i ra tis ka ama mastet. I iaq ama qaqeraqa qa mu qa ver aa sleng. ³² I luqa ama gamka dai maikka ama gilka naver ama gam mai. Dav aiv ama gamka qa iirl, dai maikka ama slurlka naver ama liltem mai ver ama sleng. I qa dai qa iirl be ama mengka ama slurlka, be ama uaik dai nget den be ngere taneng per ama arken met ka. Perleset aa." ³³ Baiv aa de saqiaskerlka ma Iesus ka sil ba ra ne iaq ama siitka ma' "Ama Ngemumaqa aa luqupki i qi vuusep, dai raquarl ama Yis. I lunger aa dai ai de ama nankina ra tu nget pe ama plaua mer ama diski ip te tekmet ne ama bret. Be lungera ama Yis dai ngere tekmet ne ama bretki be qi riirl ip ma slurlki." ³⁴ Ma Iesus kel sil ne ama siit ip kel sil ne liirang aa ama tekmeriirang mai bareq ama qaqet. I ma Iesus dai qatikka aip kel sil ne ama lengi dai qel sil ne ama qasiquarl-iirang i qe siit. ³⁵ I raqurla dai liina iv ama rarlimini ngere sil mamerl ne liina i murl iaq ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ka sil. I murl ka sil ma', "Diip ngul sil ne ama lengi i ngu siquat ne ama siit; De diip ngul sil ba ra ne liirang aa i ai de murl ama trleses pem iirang be deng ai iara." *Buk Song 78.2*

³⁶ Baiv aa de ma Iesus ka mit namen ama qaqet be qa mit sev ama vetki. De ma Iesus aa risura ra mit sagel ka be ra ruqun ma' "Ngi raqal sil ba uut ne ama rarlimini sevet liina i ngi siquat ne ama garas ama vunget i ngere riirl ver ama sleng." ³⁷ De ma Iesus ka guirltik ma', "Luqa i qa tu ama gam ama atlu-nget per aa sleng dai raquarl ngua ama qaqet ara Rarlimka. ³⁸ De ama sleng dai raquarl ama aivetki. De ama gam ama atlu-nget dai ngere siquat ne ama Ngemumaqa aa uis mai i diip kurli ra ver aa luqupki ama atluqi. Dav ama garas ama vu nget, dai lura ama qaqet i ma Satan aa uis na ra. ³⁹ De luqa i ama qumeska dai ma Satan, i qa mu ama garas ama vu nget per ama sleng. De luqa ama nirlaqa i ra ter ama asmes naver ama sleng, dai i lua i ama verlverleser iini se ama aivetki. De lura i ret matna i re ngingdemna ne ama asmes, dai ama Ngemumaqa aa Angeluqena. ⁴⁰ "Ama garas ama vu nget i ra mer a nget de ra ves nget mer ama altingki, dai saqikka diip taqurla ver ama nirlaqa i ama verlverleser iini se ama aivetki. ⁴¹ De diip ngua ama qaqet araa Rarlimka na ngua dai diip ngu nem gua Angeluqena, ip te lemerl te liirang aa i ai de iirang ngere lenges ne ama qaqet araa tuaqevep de ngene lura i ai de re tekmet ne ama viirang. I diip ngu nem lura navet gua luqupki ama atluqi. ⁴² De diiv ama Angeluqena re rlu ne lura saver ama luqupki i ama altingki ver a qi. Be diip pet luqia ama luqupki dai diiv ama qaqet tek nak mavik de res nis araa qiing nana i maikka re narli getget per a nas. ⁴³ De diip lura ama qaqet i ama atlura dai diip ten sin ip taquarl ama nirlaqa. De diip kurli ra ver araa Mam aa luqupki ama atluqi. Lu ngen aa ama qaqet i ngene narli gua lengi, dai mager ip ngene taqa narli nget."

⁴⁴“Ama luqupki i ama Ngemumaqa qe uas dai qi raquarl ama pauski ne ama qelaing i buupki i ra rles ki ver ama sleng. De iaq ama qaqeraqa qa lu sever a qi, de saqiaskerlka qa rles ki ver ama sleng. De luqa dai maikka ama marl na qa malai i qa lu lungera ama qelaing. De qa mit be qa nem aa tekmeriirang mai sagel lura be ra van per iirang mai. Baiv aa de qa mit be qa van pet luum aa ama aiverem se ama qelaing.”

Ama Siitka I Ama Qasiquatka Sever Ama Lalai I Ngere Tal Veviit

⁴⁵“De saqiaskerlka iaq ama siitka i ama qasiquatka taqurliani ma’, “Ama Ngemumaqa aa Luqupki dai raquarl iak i maikka qe mali re ama a lalai ama atlu-nget ip ke bisnis na nget. ⁴⁶De ver iaq ama nirlaqa de luqa i qat drlem sa bisnis ne ama lalai dai qa lu iak i maikka ama atluqa i qe tal veviit. De qa mit be qa nem aa tekmeriirang mai be re ama qelaing ip ke van pet luqa ama Lalaiqa.”

Ama Qasiquatka Sever Ama Segenaqi

⁴⁷⁻⁴⁸“De saqiaskerlka iaq ama qasiquatka raqurliani ma’ “Ama Ngemumaqa aa luqupki i qi vuusep dai raquarl ama uubinki i ret dan a qi sev ama kaska. Be ama serlik i nget muqas muqas dai nge man semer ama uubinki. Be ama uubinki dai maikka buupki ne ama serlik. Taqurla de lura i ra tu ama uubinki dai ra qiuret met ki sa raguirl, sever ama kaska aam. De lura ra mugun de ra tu ama serliq ama atlu-nget mer ama raat. Baiv aa de ra rlu ne ama serliq ama vu nget. ⁴⁹Dai saqikka diip nasat de liina nge ren taqurla. Lua i ama verlverleser iini se ama aivetki. I ama Angeluqena dai diip ta ren ip te aar ama qaqet ama vura naver ama atlura. ⁵⁰De ama Angeluqena dai diip te aar ama qaquer ama vura de re rlu na ra samer ama altingki. Be vet luqia ama luqupki dai diiv ama qaqet tek nak maden de res nis

araa qiing nana i re narli getget per a nas.” ⁵¹ De ma Iesus ka snanpet ne aa risura ma’, “Kua ngen drlem liirang aa?” ⁵² De ma Iesus aa risura ra guirltik ma’, “Ii, uut drlem.” De ma Iesus ka ruqun aa risura ma’, “Taqrula dai lura mai i re su nas sever ama Ngemumaqa aa luqupki vuusep. Dai ra ip taquarl iaq aa vetki ama slurlki. I luqa dai aa tekmer-iirang ama iames iirang de ngen ama murlas iirang, i qurli iirang maget pe luqia i aa vetki. Be luqa i qe uas te ama vetki dai qat dan sep ki be qat tet liirang aa ama tekmer-iirang i ama iames iirang de ngen ama murlas iirang iv ama arlias per a qa never iirang.”

Katikka Ma Iesus Ka Mit Saver aa Qerlingki I murl Ka Iirl Ver a Qi

Mak 6.1-6; Luk 4.16-30

⁵³ Baip ma Iesus ka verleser i qe su i qe siquat ne ama siit, de qa mir ianai. ⁵⁴ Be qa mit saver aa qerlingki i murl ka iirl ver a qi. Be ma Iesus ke su ama qaqet pe ama Lautuvem-ki. Be ama qaqet dai sak met ta navet ma Iesus aa lengi. Be ama qaqet ta ruqun ma’, “Ngu lu luqa qa mer ama adrlem ngen ama dlek ip ke tekmet ne ama rleriirang ama dlek pem iirang naqua? ⁵⁵ I luqa dai naqatikka ama kamdaqa aa uimka. De aa nan ma Maria. De aa ningambik i ma Jems de ma Josep de ma Simon de ma Judas. ⁵⁶ De aa gilta ama nankina dai qurli ra iara re nauut. Taqrula dai ngu lu luqa iara ka mer ama adrlem de ngen ama dlek naqua ip ke tekmet ne liirang iara?” ⁵⁷ De ama qaqet dai quasik te narliip se qa. Dap ma Iesus ka ruqun na ra ma’, “Ariq aiv iak i ama Ngemumaqa aa Aamki na qa dai diip ta taqen ne ama atlu sagel ka ver ama qerleng mai. Dav ariq aip ka men sagel aa liinka ver aa luqup, dai ama qaqet dai quasik te narliip se qa, de quasik te taqat lu gel ka.” ⁵⁸ Ama qaqet pet luqia ama luqupki dai quasik ta tu araa qevrep sevet ma Iesus. Taqrula be quasiq ai ma Iesus ka

rekmet ne ama rleriirang ama dlek-pem-iirang pet luqia ama luqupki.

14

Ma King Erot Ka Narli Sevet Ma Iesus

Mak 6.14-29; Luk 9.7-9

¹ De vet lungera ama niirl de ma Erot i ama Gaman aa rleniqa i qe uas per ama qerlingki ma Galili, dai qa narli ama lengi i ama qaqet tel sil sevet ma Iesus. ² Taqurla de ma Erot ka ruqun aa maatpitta ma', "Luqa ma Iesus dai maikka ma Jon na qa i ai de qe qukmes te ama qaqet; i qa maarlviit naver ama aapngipki. Taqurla be mager ip ke tekmet ne liirang aa ama rleriirang ama dlek pem iirang."

Ama Lengi Sevet Ma Jon Aip Ngu Lu Qa Ngip Nanaa

³ I liina dai raqurliani, ma Erot ka uurut pet ma Jon de qa quap per a qa de qa mu qa ve ama karabus. Ma Erot ka quap pet ma Jon i sever ama nanki ma Erodias teves. I ma Erodias dai ma Pilip aa rluaqi, i ma Erot aa ningamka. ⁴ I ma Erot ka quap pet ma Jon, i ma Jon ka ruqun ma Erot ma', "Kuasiq ai ama atlu raqurla ip ngi ngerlvet ne ma Erodias." ⁵ Be ma Erot ke narliip ke peleng ma Jon, dap ma Erot keng ning ama qaqet. I ama qaqet ta tu araa qevap ai ma Jon dai ama Ngemumaqa aa Aamki na qa. ⁶ De ver iaq ama nirlaqa de iari re ne ma Erot ta iing demna ip ta tu araa qevap sever ama nirlaqa i murl ma Erot aa nan kia sel a qa ver a qa. Be lua i ra iing demna de ma Erodias are uimki qi main bareq a ra. Be ma Erot dai maikka ama arlias per a qa malai naver a qi. ⁷ Taqurla de qa muvuusep ai diip ke qurl a qi re a qeni i aip kia snanpet na qa ai qi narliip siini. ⁸ De luqia are nan kia van a qi re ama tuaqevap taqurliani ma', "Diip ngi ruqun ma Erot ma', "Ngi qurl a ngua re ma Jon aa ningaqa met luqi iara ama a pilitki." ⁹ De ma King Erot dai maikka ama arlem ka malai. Dap sa

qa muvuusep ip diip ke qurl luqia re a qeni i aip ki narliip. De lura ama qaquet i re ne ma Erot ta tes ama asmes dai re narli qa muvuusep. Taqurla be ma Erot ka ruqun ip te quarl te liina i luqia ama gilki qi narliip siini. ¹⁰ De ma Erot ka nem iari ama quatta be ra mit sev ama karabus be ra dik naset ma Jon aa ningaqa. ¹¹ De lura ama quatta ra men se ma Jon aa ningaqa mer ama pilitki be ra qurl luqia ama gilki. De luqia ama gilki qia mit se ama ningaqa bareq are nan ma Erodias. ¹² Dap ma Jon aa risura ra men be ra mer aa qetdingki de ra qutserl ki. Baiv aa de ra mit be ra sil barek ma Iesus sevet liina.

Ma Iesus Ka Van Ama Quatta Re Ama Asmes I Ama 5,000 Na Ra

Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-15

¹³ Taqurla de ma Iesus ka narli ama lengi sevet ma Jon, de maikka masna ka mit dama siviini sever ama qerlingki i quasiaq ama qaquet per a qi. Dav ama qaquet ta narli ai qa tit savet luqia ama qerlingki de rel sil bareq araa rluavik per ama luquviirang de buup na ra ra tit sagel ka ne araa ilaing. ¹⁴ Baip ma Iesus ka men pet luqia ama luqupki de qa lu ama qaquet i maikka buup na ra vet luqia ama luqupki. De ma Iesus dai maikka ama arlem ka naver a ra de qa lemerl iari ama qaquet te ama arlem. ¹⁵ Baip suunun de ma Iesus aa risura ra men sagel ka, be ra ruqun ma', "Luqi iara ama luqupki dai quasiaq ai qurl a nge ama qaquet per a qi. De iara dai qasa suunun. Taqurla dai mager ip ngi nem ama qaquet ip ta iit sever ama qerleng ama barl nget ip te van per ama asmes bareq a nas." ¹⁶ Dap ma Iesus ka guirltik ma', "Ama qaquet dai quasik mager ip ta iit. Dap mager ip ngene van a ra re ama asmes." ¹⁷ De ama risura ra guirltik barek ma Iesus ma', "Dap naqatikka ama ngeriqit ne ama bret de ngen ama serliqiam ama quanasiam gel uut." ¹⁸ De ma Iesus ka ruqun ma', "Ngen den se lungera

ama bret de ngen ama serliqiam ba ngua.” ¹⁹ Baiv aa de ma Iesus ka ruqun nama qaqet ip ta ruqun per ama garas. De ma Iesus ka mer ama bret de ngen ama serliqiam, de qa ngim piit sev uusep de qa meraqen ne ama atlu sagel ama Ngemumaqa sever ama asmes. Baiv aa de ma Iesus ka matmet ne lungera ama bret ngen ama serliqiam. De qa qurl aa risura rem nget de ra van ama qaqet tem nget. ²⁰ Be lura mai ama qaqet ta mes, be ra mai ra qirlanas. Baiv ama qaqet ta mes be ra qirlanas, de ama risura ra buuv ama raat ama malepka ngen a iim ne lungera ama asmes i ama qaqet ta mes bedem nget. ²¹ Lura i ra mes lungera ama asmes dai ama 5,000 i as aa ne ama quatta naik. Dap kerlka ngen ama nankina de ngen ama arluis i ra mes ama asmes.

Ma Iesus I Qa Tit Per Ama Qerlapka

Mak 6.45-52; Jon 6.16-21

²² Baiv aa de ma Iesus ka ruqun aa risura ip ta ranas sede ama siviini. De qa ruqun na ra ip ta iit seruarl ne ama qerlapka ma Galili ip te ruirl nanaik ka. Dav as kurli qa ip diip ke nem ama qaqet ip te guirl saver araa luqup. ²³ Be sa aip ka nem ama qaqet, de qa mit sev ama damki reve. I ngerek se ma Iesus ka mir iasai ip ke raring. I lua dai qasa suunun, dap ma Iesus dai ngerek se qa. ²⁴ De vet luus aa i qasa ama siviini nge mir iviit semen ama qerlapka. De ama laurlka ke sis sev araa qames be maikka ama valeng ngererl guirl a qi. ²⁵ Baip lua i ama qares ip ngilngil, de ma Iesus aa risura dai qatiaskerl kurli ra dama siviini. De ma Iesus ka men sagel ta. I qa men sagel ta, i qa tit per ama qerlapka aa rleng. ²⁶ De ma Iesus aa risura ra lu qa i qa tit per ama qerlapka aa rleng de maikka reng ning maden. Be ra ruqun ma’, “Ama iauska!” De maikka res nes mavik. ²⁷ Taqurla de masna ma Iesus ka meraqen sagel ta. I qa ruqun na ra ma’, “Kuasik mager ip ngen dru a

ngen a qevep maberl! I qatias ngu iara! De quasik mager ip ngeneng ning.”²⁸ De ma Pita qa guirltik sagel ka ma’, “Gua barlka, ariq aiv ama revan i ngi, dai mager ip ngia raqen a ngua ip ngua ren sagel ngi ver ama qerlapka aa rleng.”²⁹ De ma Iesus ka ruqun ma Pita ma’, “Ngia ren!” Baiv aa de ma Pita qa aang na de ama siviini de qa tit per ama qerlapka aa rleng sagel ma Iesus.³⁰ Dav aip lua i ma Pita qa tit per ama qerlapka aa rleng, dai qa lu ama laurlka ngen ama valeng. De ma Pita dai qeng ning be qat dan pe ama qerlap. Taqurla de qa nes slep ma’, “Gua Barlka, ngi iames na ngua!”³¹ Taqurla de masna ma Iesus ka raneng ma Pita aa rik, de qa ruqun na qa ma’, “Gia tuaqevep dai naqatikka ama gil-nget. De ngu lu ngia tu gia qevep maberl ip nanaa?”³² Be saip ma Pita qe ne ma Iesus ian sik sede ama siviini, de rik de ama laurlka.³³ Baiv aa de lura dama siviini dai re lautu sagel ma Iesus. De ra ruqun ma’, “Maikka ama revan i ngi dai ama Ngemumaqa aa Uimka na ngi.”³⁴ Baiv aa de ra merarlik men ama qerlapka be ra mit sa dengerlking pet ma Ganasaret.³⁵ De ama qaqet pet luqia ama luqupki ra lu ma Iesus. I ra lu qa de rat drlem ai ma Iesus aa. Taqurla de ra sil bareq iari ama qaqet pet luqia ama luqupki ai se ma Iesus ka men. De ama qaqet ta men se araa arlem-per-ara sagel ma Iesus.³⁶ De ama qaqet ta ruqun na qa iv aa ding se ama arlem-per-a-ra ip naqatikka ra ru araa ngerik de aa luan arla aam ip maget na ra. De lura ama arlem per a ra i ra mu araa ngerik pet ma Iesus aa luan, dai maget na ra.

15

Ma Iesus Ke Su Te Aa Gamansena I Nget Daleng Ama Serlura Mak 7.1-13

¹ Baiv aa de iari ama Parasiqena de ngene lura i ai de re su ne ma Moses aa lengi ra men sagel ma Iesus. I

ra men navet ma Jarusalem be ra snanpet ne ma Iesus ma', ² "Ngu lu quasik gia risura re narligel ama Lengi ama narligel-vem-nget i murl auur a murlta ra mu nget ip bareq a uut i nanaa? I quasik gia risura re qukmes te araa ngerik iv aiv aa de ra tes ama asmes!" ³ De ma Iesus ka virliit ma', "De ngu lu nanaa be qatikka ngen diit naser a ngen a tekmeriirang, dap kuasiq ai ngen diit naser ama Ngemumaqa aa lengi i nanaa? ⁴ I ama Ngemumaqa qa ruqun ma',

"Maikka ngit lu gel gi mamiam de maikka ngi narligel iam." *Kisim Bek 20.12*

De qerlka ama Ngemumaqa qa ruqun ma',

'De nemka i qa taqen a mamiam mavik, dai diip ke ngip.' *Kisim Bek 21.17*

⁵ Dap ngene su ai mager iv iak ke tuqun aa mamiam ma', 'Iarang ama tekmeriirang gel ngua i mager ip ngua tat naver a uin niirang. Dap diip kuasiq ai ngu van a uin tem iirang. I diip ngu quarl tem iirang bareq ama Ngemumaqa.'

⁶ I ngi su luqa ip kuasik mager ip ket lu gel aa mamiam. Taqurla dai ngi su ai ama lengi i ama Ngemumaqa qa sil na nget dai maikka quasiq ai nget peviit. De ngen dru a ngen a qevep ai lungera ama lengi i sa ngene taneng a nget, dai maikka nget peviit. ⁷ Ngen dai ama kaak-met-ta na ngen! I ma Aisaia dai murl aa revan i qa taqen sever a ngen. I murl ka sil ma',

⁸ "Lura iara ama qaqet i ai de re tuqun ai re taqat lu gel ngua, dap maikka quasiq ai ra tu ngua ip ngua veviit per araa tuaqevep. ⁹ De ai de quasik te lautu ne araa revan dap katti muqas. De quasik ta tit kut gua Lengi, dap ta su ama qaqet kur ama qaqer araa tuaqevep naik." *Aisaia 29.13*

¹⁰ De ma Iesus ka nes te ama qaqet sagel nas. De qa ruqun na ra ma', "Maikka ngen raqa mu a ngen aa asdem ip ngen drlem lunger iara ama lengi i ngul sil na nget. ¹¹ Ama asmes i ama qaqeraqa qa tu nget mer aa aamki ip ka tes nget, dai quasiq ai ngere tekmet na qa be qe tekmet ne ama a viini. Dap liirang aa i ama qaqeraqa ka taqen niirang mer aa aamki dai iirang ngere tekmet na qa be qe tekmet ne ama viirang." ¹² Baiv aa de ama risura ra men sagel ma Iesus be ra snanpet na qa ma', "Kua ngiat drlem ai ama qurek per ama Parasiqena i re narli ngia taqen taqurla?" ¹³ De ma Iesus ka virliit araa lengi ma', "Gumam i qa vuusep dai aa sleng. Be liirang aa mai i quasiq ai qa qutserl iirang per aa sleng dai diip ke berltik per iirang i maikka ngen iirang arla snagut. ¹⁴ Ngenet lu riq ama Parasiqena. I ra dai re ruirl se ama qaqet, dap ta dai raquarl ama arlenta i ra tit nanaiq iari ama arlenta. Dav ariq aiv iaq ama rlenka i qa tit nanaiq iaq ama arlenka, dai diiv ian mai ian diit ian aat mer ama paritka." ¹⁵ De ma Pita qa ruqun ma', "Ngi sil maget bareq a uut ne ama rarlimini sevet liina i ngia sil sever iini aip ngu lu ama gi ngere tekmet ne ama qaqeraqa be qe tekmet ne ama vu." ¹⁶ De ma Iesus ka virliit ma', "Naqatiaskerl kua quasiq ai ngen drlem? ¹⁷ Ngen drlem ai ama asmes i nget dan mer ama qaqeraqa aa aamki dai nget tit be sede aa rlan. Baiv aa de lungera ama asmes nget tit nade aa rlan be qa tit ke rlu na nget sep ma qevel. ¹⁸ Dav ama tekmeriirang ama viirang i ama qaqeraqa qa taqen niirang mer aa aamki, dai iirang nget den never ama qaqeraqa aa tuaqevep. I ai de qa tu aa qevep sever iirang. Dai liirang iara, dai ai de iirang ngere tekmet ne ama qaqeraqa be qe tekmet ne ama vu. ¹⁹ I liirang aa i iirang nget den per ama qaqeraqa aa tuaqevep, dai ama dingmanus, de liina i ama qaqeraqa qe peleng iari. De liina i ama qaqeraqa qa tit saver iari

ama nankina dav i sa qa ngerlvvet. De liina i iak ke ne iari ama nankina dav i as kuasiq ai qa ngerlvvet. De liina i re suam, de re kaak. De liina i ra taqen ne ama tekmeriirang ama viirang sagel iari ama qaquet. ²⁰ I liirang aa iara dai iirang ngere tekmet ne ama qaqeraqa be qe tekmet ne ama vu. Dav arik iaq ama qaqeraqa i quasik ke qukmes te aa ngerik taquarl ama lautu arla gamansena nge taqen, dai ama Ngemumaqa dai diip kuasiq ai qe lenges na qa i vet liina.

Ma Iesus Ka Mat Never Ama Nanki I Quasik Ai Qi Navet Ma Juda

Mak 7.24-30

²¹ De ma Iesus ka mir ianai, be qa mit saver ama qerlengiim ama slurliim i ma Taia qi ne ma Saidan. ²² De iaiq ama nanki i qi navet ma Kenan i ai de qurli qi vet luus aa. Dai qia men be qis nes ma', "Gua Barlka i ma Daivit aa Uimka, maikka mager ip gia arlem naver a ngua! I maikka ama iauska qe lenges ne nguaimki." ²³ Dap ma Iesus dai quasiq ai qa virliit barek luqia ama nanki. Taqurla de ma Iesus aa risura ra men sagel ka be ra ruqun na qa ma', "Ngi ruqun luqia ama nanki ip kia iit nanari. I qatikka qia tit naser a uut de qis nes." ²⁴ De ma Iesus ka virliit ma', "Ama Ngemumaqa qa nem ngua ip katikka sagel lura i lenges na ra, i ra navet ma Isrel." ²⁵ Baiv aa de saqiaskerlka luqia ama nanki qia men sagel ma Iesus. Be qi aan ara buum de vaik per a qi vet ma Iesus aa arlim, de qia ruqun ma', "Gua Barlka ngia raat never a ngua." ²⁶ De ma Iesus ka virliit ma', "Kuasiq mager iv uure kurl ama dang te ama arluis araa asmes." ²⁷ De luqia ama nanki qia virliit ma', "Gua Barlka maikka ngia taqen ne ama revan. Dav ama dang dai ai de nge tes ama qelak naser a nger a lavu." ²⁸ De ma Iesus ka virliit ma', "Maikka gia tuaqevep dai maikka ama slurl-nget. Be liina i ngi narliip siini dai diip ngu rekmet

niini bareq a ngi.” De maikka vet luus aa de verleset ne ama arlemki nevet luqia are uimki.

*Ma Iesus Ka Lemerl Ama Buurlem Na Ra Te Ama Arlem
Mak 7.31-37*

²⁹ Baiv aa de ma Iesus ka mir ianai be qa mit saver ama qerlapka aam ma Galili. De qa sik sev ama damki reve be qa mugun. ³⁰ De maikka buup ne ama qaqet ta men sagel ma Iesus. I lura ra men se iari i ama vu araa ilaing, de iari i ama vu araa saqang. De ngene iari i ama airiq araa lan de iari i quasik mager ip ta taqen, de ngene iari i ama arlem muqas muqas per a ra. I ra men se ra be ra mu ra vet ma Iesus aa arlim. Be qa lemerl ta re lungera ama arlem. ³¹ Taqurla be lura ama qaqet dai ra tu araa qevap maberl. I raquarli ra lu lura i quasik mager ip ta taqen dai saqiaskerlka ra taqen. De lura i ama airiq araa lan dai saqiaskerlka ama atlu nget. De lura i ama vu araa ilaing dai re taqat mit i ama atlu araa ilaing. De lura i ama vu araa saqang dai re taqam ngim. Taqurla be ama qaqet ta taarl ne ma Isrelkena araa Ngemumaqa.

*Ma Iesus Ka Van Ama 4,000 Na Ra Te Ama Asmes
Mak 8.1-10*

³² De ma Iesus ka nes te aa risura ip ta ren sagel ka. De qa ruqun na ra ma’, “Gua arlem ama slurl-nget nevet lura iara ama qaqet. I sa qurli ra te na uut se ama niirl ama depguas be quasiq araa a nge ama asmes. I quasik ngu narliip ngu nem ta ip ta iit i ama getki vem ta. I ariq aip ngua nem ta ip ta tit saver araa luqup dap kuasik ngua van a ra re ama asmes, dai arik ma ra tit de re raat nev ama aiska.” ³³ De ma Iesus aa risura ra ruqun na qa ma’, “Pet luqi iara ama qerlingki dai quasiq ai qurl a nge ama qaqet per a qi. Dap ngu lu diiv uure lu re a nge ama asmes naqua i buup ip barek lura ama qaqet i qatias buup na ra?” ³⁴ De ma Iesus ka snanpet na ra ma’, “Ama qesna ne ama bret

gel ngen?” De ma Iesus aa risura ra virliit ma’, “Ama bret i ama ngeriqit ngen iim de ngen ma serlik i naqatikka ama gil-nget i maikka quasiq ai nget buup.” ³⁵ Taqurla de ma Iesus ka ruqun ama qaqet be ra mugun per ama aivet. ³⁶ De ma Iesus ka met lungera ama bret ama ngeriqit ngen aiim de ngen ama serlik. De ma Iesus ka meraqen ne ama atlu sagel ama Ngemumaqa sever ama asmes. De ma Iesus ka barlmet ne ama asmes de qa qurl aa risura rem nget. De aa risura ra van ama qaqet te lungera ama asmes. ³⁷ De lura mai ama qaqet ta mai ra mes be maikka ra qirlanas. I lura i ra mes ama asmes dai ama 4, 000 ne ama quatta. De qerlka ngen ama nankina de ngen ama arluis i ra mes ama asmes. ³⁸ Baiv aa de ma Iesus aa risura ra nes ama ngeriqit ngen aiim ne ama gatta ne lungera ama asmes i ama qaqet ta mes bedem nget. ³⁹ Baip ta mes be verleset, de naqerl ma Iesus ka ruqun na ra ip mager ip ta tit saver araa luqup. De ma Iesus ka sik sede ama siviini de qa mit savet ma Magadan.

16

Ama Judaqena Araa Barlta Ra Siquat Ma Iesus

Mak 8.11-13; Luk 12.54-56

¹ De ama Parasiqena ngen ama Sadusiqena ra men sagel ma Iesus be re narliip te siquat na qa. I ra ruqun na qa ip ke rekmet ne a nge ama rletki ama dlek pem ki i qi nev uusep ip te lu. ² Dap ma Iesus ka virliit ba ra ma’, “Aip suunun de ngene tuqun ma’, “Bigia de ama nirlaqa ama atluqa i raquarli ama aavul dai ama nguin-nguin nget lua sagel ama nirlaqa qat dan.” ³ Be aip lua i se bigia de ngene tuqun ai diiv ama qaik i raquarli ngenet lu ama aavul i ama nguin-nguin nget per ama uusepka de ngen ama qeluin. Liirang iara dai iirang ngerel sil sever ama niirl ama atlu nget de ngen ama qaik. Aip ngenet lu liirang

aa ver ama uusepka de ngen drlem ama rarlimini ve iirang angera rleng. Dai saqikka raqurla dai iara dai ngenet lu ama tekmeriirang i iara iirang nget den. Liirang aa dai saqikka iirang ngere siquat. Dav ai de ngenet lu liirang aa de quasiaq ai ngene mali re ama rarlimini ve liirang angera rleng. ⁴ Ama qaquer ama vura vet lungere iara ama niirl dai re narliip tet lu ama rleriirang ama dlek pem iirang. Dap lura dai diip kuasiaq ai re lu a qeni ama rleriini ama dlek pem iini dap katikka liina i murl ma ^{*}Jona.” Baiv aa de qa mir ianai navet luqia ama luqupki dap kurli ra.

Ma Iesus Ke Teqerl Aa Risura Sever Ama Judaqena Araa Barlta

Mak 8.14-21

⁵ De ma Iesus ke ne aa risura ra merarlik men ama qerlapka be seruarl. Dap ma Iesus aa risura dai ngerlangken per a ra be quasik ta ral a nge ama bret. ⁶ De ma Iesus ka meraqen sagel aa risura ma’, “Aitaap ngen naa ne ama Parasiqena araa lengiirang ama viirang. I iirang ngere riirl ip taquarl ama Yis i ai de ra tu nget pe ama bret.” ⁷ De ma Iesus aa risura rel sil ba na sever ama rarlimini ve lungera ama lengi angera rleng. Be ra ruqun ma’, “Ani ma Iesus ka meraqen taqurla i raquarli ngerlangken per a uut be quasik uur ral a nge ama bret.” ⁸ Dap ma Iesus dai sa qat drlem liina i rel sil ba na sever iini. Taqurla de ma Iesus ka snanpet na ra ma’, “Ngu lu ngenel sil ba na sevet liina ai quasik ngen dal a nge ama bret i nanaa? A ngen a tuaqevap dai ama gil-nget. ⁹ As kua quasiaq ama ngilka mer a ngen a asdem? De qua quasik nge drlem sever ama bret ama ngeriqit i lura i ra mes nget dai ama 5,000 ne ama quatta? De ngen drlem ai ama qaquet ta mes be verleset, de

* **16:4:** Ma Jona dai ama Slurlka aa Aamki na qa, be murl kurli qa dama serlikka aa rlan per ama niirl ama depkuas. Baiv aa de ama Ngemumaqa qe iames na qa.

ngu lu kua ngen buuv ama gatta ne lunger aa i ama qaquet ta mes bedem nget?” “Ii.” ¹⁰ “De qua ngen drlem sever ama bret ama ngeriqit ngen a iim, i ama qaquer ama 4,000 na ra, ta mes nget? De qua quasik ngen drlem sever ama gatta i buup na nget i ngen buup nget i lua i lura ra mes be verleset? ¹¹ Taqurla dai quasiaq ai ngua meraqen sagel ngen sever ama bret. Dap ngu lu quasik ngen drlem liina i nanaa? Dap ngu tuqun a ngen ip maikka ngenet lu de ngene taqa uas tiq ama Parasiqena ngen ama Sadusiqena araa rletki ama vuqi, i qi ip taquarl ama Yis i ai de ra tu nget pe ama bret ip ngere riirl. ¹² Baiv aa de ma Iesus aa risura rat drlem ama rarlimini ve lungera ama lengi angera rleng i ma Iesus kel sil na nget. De quasiaq ai ma Iesus ka ruqun aa risura ip tet lu riq ama Yis i ai de ra tu nget pe ama bret. Dap ma Iesus ke tuqun a ra ip tet lu riq ama Parasiqena ngen ama Sadusiqena araa lengi i ai de re su na nget.

*Ma Pita Qa Sil Ai Ma Iesus Dai Ma Kristus Na Qa
Mak 8.27-30; Luk 9.18-21*

¹³ De ma Iesus ka mir iasai saver ama qerlingki ma Sisaria Pilipai. De ma Iesus ka ruqun aa risura ma’, “Ngua dai ama qaquer araa Rarlimka. Dap ngu lu ama qaquet ta tu araa qevap ai nemka na ngua?” ¹⁴ De ma Iesus aa risura ra virliit ma’, “Iari dai re tuqun ai ngi dai ma Jon, i ai de qe qukmes te ama qaquet. De iari re tuqun ai ngi dai ma Ilaisa. Dav iari re tuqun ai ngi dai ma Jeremaia, dap kua ngi navet lura i ama Ngemumaqa aa Aamki na ra.” ¹⁵ Baiv aa de ma Iesus ka ruqun aa risura ma’, “Dap ngen dai ngene tuqun ai nemka na ngua?” ¹⁶ De ma Saimon Pita qa virliit ma’, “Ngi dai ma Kristus i ama qaquet mai araa Iameska na ngi. I ama Ngemumaqa i qe iames masmas dai aa Uimka na ngi.” ¹⁷ De ma Iesus ka virliit ma’, “Saimon, ngi i ma Jona aa uimka, dai mager iv ama arlias per a ngi. I quasiaq ai

a qek nanari naver ama aivetki i qa sil ba ngi ne lungera ama lengi. Dap katikka Gumam i qa vuusep dai qa van a ngi re lungera ama lengi. ¹⁸ De ngu sil ba ngi, ai ngi dai gia rlenki ma Pita. (I ve ama rlenki ara rleng dai ama dulka.) I diip ngua raarl ne gua Lautu-vem-ki vet luqa ama dulka. De ama qerlingki i ama altingki ver a qi dai quasik mager iv ara dlek sep gua Lautuqi are ves. ¹⁹ De diip ngu qurl a ngi re ama kiqena ip ngere taarl ne re ama Ngemumaqa aa luqupki ama atluqi vuusep. I aip per ama Slurlka aa rletki iara ver ama aivetki de ngi pesdet sere ma Satan aa rleriirang dai saqikka diiv ama Ngemumaqa ka pesdet serem iirang pe uusep. De saqikka ariq aip ngi periktem se iari iara per ama aivetki namene ma Satan aa dlek dai saqikka diip pe uusep dai diiv ama Ngemumaqa qe veriktem se ra.” ²⁰ De ma Iesus ka ruqun aa risura iv ai de qula ra sil bareq a qeq ai ma Kristus na qa.

Ma Iesus Kel Sil Barek Aa Risura Ai Qa Dai Diip Ke Ngip

Mak 8.31-38; Luk 9.21-27

²¹ De ianai de ma Iesus ke rarles i qel sil bareq aa risura ai diip ka tit savet ma Jarusalem, be diip ke tal ama getget nagel ama tekmeriirang i buup. I diiv ama Judaqena araa barlta de ngene lura ama barlta nep ma Lautu, de ngene lura i ai de re su ne ma Moses aa lengi dai diip ten ban a qa re liirang aa ama merlenka-vem-iirang. De ma Iesus ka sil bareq aa risura ai diip te veleng ka. Dap diip naser ama niirl ama depguas de diip ka raarlviit naver ama aapngipki. ²² De ma Pita qa mit se ma Iesus savet garli be qa taqen sagel ka ma’, “Gua Barlka, maikka quasik maget. I liina dai quasik mager iv iini nge ren per a ngi.”

²³ De ma Iesus ka ruqun ma Pita ma’, “Satan. Ngi iit sasek gua rleng. I quasiq ai ngia tat naver a ngua. I quasiq ai ngia tit naser ama Ngemumaqa aa tuaqevep. Dap ngia tit naser ama qaqaer araa tuaqevep.”

²⁴ Baiv aa de ma Iesus ka ruqun aa risura ma', "Ariq a qek never a ngen ke narliip ka tit naser a ngua dai mager ip ke manep nas de ngerlangken per a qa ne aa tekmeriirang. De mager ip ke teving se gua rletki ip taquarl iaq i qe tal aa lalemka. Dai diip ke na ngua. ²⁵ Katikka ariq aiv iak i quasik ke narliip ka tit naser a ngua i arik ma qa lenges nanas dai diip kuasiq ai qe raneng aa iames. Dav ariq aip nemka i qa tu aa qevap sever a ngua be qe lenges nanas, dai diip luqa qe raneng aa iames. ²⁶ De ariq aiv iak i qa raneng ama tekmeriirang mai naver ama aivetki, dap ke lenges nanas, de liirang aa ama tekmeriirang dai diip kuasiq ai iirang ngere raat never a qa. I liirang aa mai dai quasik mager ip ke vadem per a nas ne a qeni. ²⁷ De ama qaqet mai araa Rarlimka dai saqiaskerlka diip ka ren ke ne aa Mam aa ansinki de ngen aa Angeluqena. De lua dai diip ke guirltik bareq ama qaqet. I diip ke guirltik ba ra ne liirang aa i qatikka ai de re tekmet niirang. ²⁸ De maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I a ngen be iari i qurli ra iara dai diip kuasiq ai re ngip nauirl baiv aa de saqiaskerlka nguat den. Be diip te lu ngua i nguat den pe gua ansinki ip ngu uas i ama King na ngua.

17

Guirltik Pet Ma Iesus Aa Qetdingki

Mak 9.2-13; Luk 9.28-36

¹ Baip naser ama niirl ama ngeriqit ngen a qa, de ma Iesus ka met ma Pita de ma Jems ke ne aa qelatka ma Jon. De re na qa ra mit sev ama damki reveš i qatias iviit. I qatikka ngerek se ra. ² Be lua i ma Iesus aa risura rem ngim sagel ka dai ra lu guirltik per aa qetdingki. Be aa sakngaqi dai maikka qin sin ip taquarl ama nirlaqa. De maikka aa luan dai ngeren sin malai. ³ De ma Moses ke ne ma Ilaisa ian men, be ra lu iam i iane ne ma Iesus tel sil

ba na. ⁴ De ma Pita qet lu raqurla de qa ruqun ma Iesus ma', "Gua Barlka, ama atlu aa i qurl uur iara. Be ariq aip ngi narliip, dai mager iv uure rekmet ne ama mederliitneq ama depguas ne iitnek ip gia gl, de ma Ilaisa aa gl de ma Moses aa gl." ⁵ Be as lua i ma Pita qa taqen de ama aavulki qia men sede ama damki be qia uung per a ra. De ama Ngemumaqa qa taqen navuk nep ma aavukil ma', "Maikka ngu rarlik luqa i Nguaimka. Be maikka ngene narligel aa lengi mai." ⁶ Be lungera ama lengi dai ma Iesus ke ne aa risura re narli nget. Be ra dai maikka reng ning maden, taqurla be ra aat per ama aivet. ⁷ Dap ma Iesus ka men sagel aa risura be qa mu aa ngerik per a ra. De qa ruqun ma', "Ngen daarl viit. De quasik mager ip ngeneng ning." ⁸ Baiv aa de ra mer araa saqang piit dai ra lu ma Iesus i ngerek se qa. ⁹ Baip lua i ma Iesus ke ne aa risura re meriirl nep ma damki reves, de ma Iesus ka meraqen slep sagel aa risura ma', "Aip de qula ngen sil bareq a qek sevet liirang aa i ngen liirang pe ama damki reves. As aip de qula ngen sil ip deng per ama nirlaqa i diiv ama qaqer araa Rarlimka (ma Iesus) ka raarl naver ama aapngipki. Baiv aa de naqerl mager ip ngenel sil bareq ama qaqet sevet liirang aa i sa ngen lu iirang." ¹⁰ De ma Iesus aa risura ra snanpet na qa ma', "De ngu lu nanaa be ai de lura i ai de re su ne ma Moses aa lengi dai ai de rel sil ai diip ma Ilaisa qa ren nauirl, baiv aa de sagel ma Kristus?" ¹¹ De ma Iesus ka virliit ma', "Ii, ama rewan, i ma Ilaisa dai mager ip ka ren nauirl ip ke seserl ver ama tekmeriirang mai. ¹² Dap ngul sil ba ngen ai ma Ilaisa dai sa qa men, dav ama qaqet dai quasik tat drlem se qa. Be ama qaqet dai ra rekmet ne ama tekmeriirang ama viirang sagel ka i qatikka re narliip te tekmet niirang sagel ka. Dai saqikka lura i re tekmet ne liirang aa ama viirang sagel ma Ilaisa, dai saqikka diip lura re tekmet ne ama merlenka vem iirang sagel ngua

ama qaqer araa Rarlimka.” ¹³ Baip ma Iesus ka meraqen taqurla, de aa risura rat drlem ai qa taqen sevet ma Jon i luqa i ai de qe qukmes te ama qaquet.

*Ma Iesus Ka Lemerl Ama Gilka Te Ama Arlemki
Mak 9.14-29; Luk 9.37-43*

¹⁴ Baip ma Iesus ke ne aa risura ra guirl be ra men sagel ama qaquet ama buurlem na ra, de iaq ama qaqeraqa ka men sagel ma Iesus. I qa men be qa aan aa buum pet ma Iesus aa arlim. ¹⁵ De qa ruqun ma’, “Gua Barlka mager ip gia arlem nevet nguaimka. I ai de qe kabaing be maikka qa dai ama vu na qa. Be ai de qa tit de qe rat mer ama altaing de ve ngen ama qerlap. ¹⁶ De ngua mit se nguaimka sagel gia risura dap kuasiq ai ra lemerl ka te ama arlemki.” ¹⁷ De ma Iesus ka virliit, i qa ruqun ma’, “Ngen dai quasiq ai ngen dru a ngen a qevap. De ngen dai maikka ngenet tekmet ne ama vu, dap katikka ai de qurli ngu na ngen. De qatikka ai de gua arlem never a ngen. Dap mager ip ngen den se luqa sagel ngua.” ¹⁸ De ma Iesus ka meraqen slep sagel ama iauska i qurli qa vet luqa ama gilka. De ama iauska dai qa mit navet luqa ama gilka. Be luqa dai maget na qa. ¹⁹ Baiv aa de ama risura ra men sagel ma Iesus i ngerek se ra, be ra ruqun ma’, “Uut siquat iv uure nem ama iauska naver ama gilka dap kuasiq ai uur rekmet de maget. Ngu lu nanaa be quasik uur rekmet de mager iv uure nem ama iauska naver a qa.” ²⁰ De ma Iesus ka virliit ma’, “A ngen a tuaqevap dai ama gil-nget, taqurla be quasik mager ip ngene nem ama iauska. De maikka ngul sil ba ngen ne ama revan, i ariq aiv a ngen a tuaqevap ip taquarl ama mastet aa gam, taqurla dai mager ip ngene tuqun luqia ama damki ma’, “Ngia iit imanau miasaimuk.” De diip luqia ama damki qia iit. De ama tekmeriirang mai dai diiv ama mereqes ba ngen.

²¹ Dap kuasik mager ip ngene nem luqa ama iauska ne a qeni muqas. Maikka quasik maget. Dap katikka ne ama raring de liina i ngen driirl ama asmes ip mager ip ngene raring ne ama atlu.”

Ma Iesus Kel Sil Sever Anas Ip Maiiram

Mak 9.30-32; Luk 9.43-45

²² Be nakka aiv aa de ma Iesus aa risura ta iing demna vet ma Galili. De ma Iesus ka ruqun aa risura ma’, “Nguai ama qaquer araa Rarlimka dai diip te nem ngua samer iari ama qaquer araa ngerik. ²³ Be lura dai diip te veleng ngua. Dap diip naser ama niirl ama depguas de diiv ama qaquet araa Rarlimka qa raarlviit naver ama aapngipki.” De ma Iesus aa risura dai maikka ama arlem ta malai i re narli ai ama qaquer araa Rarlimka dai diip ke ngip.

Ma Iesus Ke Su Sevet Liina I Ret Dan Ama Takkis

²⁴ Baiv aa de ma Iesus ke ne aa risura ra mit be ra men pet ma Kapanaiam. Be vet ma Kapanaiam, dai iari ama quatta ra men sagel ma Pita. I lura i ai de ra ter ama takkis sev ama Ngemumaqa aa Vetki. I ra men be ra snanpet na qa ma’, “Kua ai de a ngen a tiksiqua ket dan ama takkis sev ama Ngemumaqa aa Vetki?” ²⁵ De ma Pita qa guirltik ma’, “Ii, ai de ma Iesus ket dan ama takkis.” De ma Pita qa man sep ma vetki, de ma Iesus ka meraqen sagel ka nauirl. I qa snanpet na qa ma’, “Ama barlta i ai de re uas, dai ver ama aivetki dai ai de quasiaq ai ra ter ama takkis i nget taquarlina, nagel ama qaquet. Dap ngu lu nemta i ai de rerl kuarl te ama takkis? Kua lura i qatikka ama kingkena araa uis, dap kua iari i ai de ret dan ama takkis? Ngu lu ngia tu gia qevap nanaa? ²⁶ De ma Pita qa virliit ma’, “Katikka iari i ai de ret dan ama takkis.” De ma Iesus ka virliit sagel ma Pita ma’, “Taquurla dai qatikka ama kingkena araa uis dai ai de quasiaq ai ret dan ama takkis. ²⁷ Dap kuasik mager iv uure tekmet ne lura i ra ter ama takkis iv ama qurek

per a ra. Taqurla dai mager ip ngi iit saver ama qerlapka aam ip ngi ran gia viriitka sep ma qerlap. Be luqa ama serlikka i ngia mat se qa nauirl, dai mager ip ngi aar a qa. De ngi qiskis met ka. Dai diip ngi lu ama qelaingka met ka. De mager ip ngi aar a qa de ngi qurl lura rem ka, iv uune takkis na qa.”

18

Ma Iesus Kel Sil Aip Maikka Ngu Lu Nemka I Qa Veviit

Mak 9.33-37; Luk 9.46-48

¹ De vet luus aa de ma Iesus aa risura ra men sagel ka be ra snanpet na qa ma’, “Maikka ngu lu nem ka dai qa veviit per ama Ngemumaqa aa luqupki i ai de qe uas pe uusep.”
² De ma Iesus ka nes te iani ama arluimini iv iini nge ren sagel ka. De qa maarl ne liina ama arluimini varlen aa risura. ³ De ma Iesus ka ruqun ma’, “Maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I maikka mager ip ngene guirtik per a nas ip maikka a ngen a rut ip taquarl ama arluis, per a ngen a tuaqevap. I ariq aip kuasik ngene tekmet taqurla dai quasik mager ip ngen diit saver ama Ngemumaqa aa luqupki vuusep. ⁴ De ariq aiv iak i qe semagil nanas dama qaqet araa saqang, de qa ip taquarl luqa ama rluimka, dai luqa veviit daleng iari ver ama Ngemumaqa aa luqupki vuusep. ⁵ De ariq aiv iak ka tu a qevap sever a ngua be qa tat naver iaq ama gilka raqurla, taqurla dai qa tat naver a ngua. ⁶ De ariq a qek i qe lenges ne ama arluimini arla tuaqevap sagel ngua, be deng i ama arluis i re ngim temanau na ngua. Dai qatikka diip luqa qe ral ama getget malai. Dav ariq aip ta quap se ama dulka ver aa qen de ra rlu na qa sep ma ruqanepka ip te veleng ka, dai nakka ama getget aa quarla. Dav arik ke tal ama tuvetti nagel ama Ngemumaqa dai diip ke ral ama getget maden. ⁷ Dap maikka ama arlem ngua naver ama qaqet per ama aivetki

i raquarli ama tekmeriirang per ama aivetki i iirang ngere tekmet ne ama qaquet be re tekmet ne ama vu. Liirang aa dai qatikka diiv iirang nget den. ⁸ Ariq aip gia ngeriqit dap kua gia ilaingiit ngere tekmet na ngi ip ngi tekmet ne ama viirang, dai mager ip ngi dik naser a iit de ngi rlu na iit. I mager ip gia ngeriqit ama quanasiit dap kua gia ilaing iit ama quanasiit, ip diip ngi raneng ama iames i qurli nget masmas. I arik gia ngeriqisim ama quanasiim dap kua gia ilaingisiim ama quanasiim, dai arik ma ra rlu na ngi samer ama altingki i quasik mager ip kia reng i quasik ngia qelnas tik ama viirang. ⁹ De ariq aip gia sakngaqa, ke tekmet na ngi ip ngi raat, de mager ip ngi rikgil tem ka de ngi rlu na qa. I mager ip gia sakngaqa ama quanaska de diip ngi raneng ama iames masmas. I ariq aip gia sakngaiam ama quanasiim i gia ding se ama viirang, be diip te rlu na ngi samer ama altingki i quasik mager ip kia reng.

Ma Iesus Kel Sil Ne Ama Siitka Sever Ama Sipsipki I Lenges Na Qi

Luk 15.3-7

¹⁰ Maikka ngenet lu. I quasik mager ip ngen dru a ngen a qevap ai lura ama arluis dai naqatikka quasik maget na ra qur a geni. I maikka ngul sil ba ngen ai lura ama arluis dai araa Angeluqena vuusep i re uas tem ta. I lura ama Angeluqena dai qatikka ai de qurli re ne Gumam pe uusep. ¹¹ (I ama qaquer araa Rarlimka dai qa men ip ke guirl lura i lenges na ra.) ¹² Ngen dru a ngen a qevap nanaa? I ariq aiv iaq i aa velam i ra tis nget ama sipsip i ama 100 na nget, dav aiv aa de lenges ne iaik naver a nget, taqurla de ngu lu diip ke sana i aip lenges ne aa iaq ama sipsipki? Diip ka iit dap kurli lungera ama 99 na nget per ama damki. Dap ka iit ip ke mali re luqia ama sipsipki i lenges na qi. ¹³ Baip lua i qa lu luqia ama sipsipki i lenges na qi de maikka ama

arlias per a qa malai i raquarli qa lu qi. I ama arlias per a qa dai quasiaq aip taquarl navet lungera ama 99 i quasiaq ai lenges na nget. ¹⁴ Taqurla dai saqikka aa ngene Mam i qurli qa vuusep, dai quasik ke narliip lenges ne a qeni ama rluimini navet lura ama arluis.

Liina I Aiv Iak Ka Rekmet Ne Ama Vu Sagel Ngi

¹⁵ Ariq aip giari be iak ka rekmet ne ama vu sagel ngi, de mager ip ngia iit sagel ka ip katikka qurli uin i ngerek se uin. De ngi sil ba qa ne aa viini i qa rekmet niini sagel ngi. Be ariq aip ka narligel ngi, dai ngia mat naver a qa be saqiaskerlka giaq aa na qa. ¹⁶ Dav ariq aip kuasik ka narligel ngi de saqiaskerlka diip ngia iit sagel ka. I mager ip ngi aar iak dap kua ama udiam iv iane na ngi. Taqurla dai diip mager iv ama qaqeraiam ama quanasiam dap kua ama depguas na ra ip mager ip tel sil sevet liirang aa i iirang nge men. ¹⁷ Dav ariq aip kuasik ka narligel ta, dai mager ip ngi sil bareq iari i ra tu araa qevap. De ariq aip kuasik ka narligel lura, de mager ip ngia tu gia qevap ai qa ip taquarl luqa i quasik ka tuaqevap sever ama Ngemumaqa. De qa ip taquarl ama suamka i ai de qe ngingdemna ne ama qelaing. ¹⁸ I ngua taqen ne gua revan, i aip per ama Slurlka aa rletki iara ver ama aivetki de ngi pesdet sere ma Satan aa rleriirang dai saqikka diiv ama Ngemumaqa ka pesdet serem iirang pe uusep. De saqikka ariq aip ngi periktem se iari iara ver ama aivetki namene ma Satan aa dlek dai saqikka diip pe uusep dai diiv ama Ngemumaqa qe veriktem se ra.” ¹⁹ “De qerlka ngul sil ba ngen. I ariq aiv iaiaam naver a ngen iara ver ama aivetki, i qua vem iam se iani, dai mager iv iane raring sevet liina. Be liina i iane raring i iane narliip siini dai diiv iini nge ren ba iam nagel Gumam i qa vuusep. ²⁰ Liini iara dai maikka ama revan. I ariq aiv iaiaam dap kua ama depguas na ra i ra

iing demna ne gua rlenki de ra tu araa qevep sever a ngua, dai qurli ngua varlen me ra.

Ama Mastaqa Aa Buaiska I Quasik Ka Virliit Aa Dinau

²¹ Baiv aa de ma Pita qa men sagel ma Iesus be qa snanpet na qa ma', "Gua Barlka, Katikka ariq aip guak i ai de qe tekmet ne ama vu sagel ngua, de ngu lu diip ngu reviktem se aa viirang ma qesna niirang? Kua mager ip ngu reviktem se aa viirang ma ngeriqit ngen iiram?"
²² De ma Iesus ka virliit ma', "Kuasiq ai ngua sil ba ngi ai ama ngeriqit ngene iiram naqatikka. Dap mager ip ngi teviktem se aa viirang ama malev ama ngeriqit ngen iiram de ngen ama ngeriqit ngen iiram. De qatikka mager ip petpet ngi teviktem se aa viirang. ²³ Taqurla dai ama luqupki ama atluqi vuusep, dai raquarl ama King i qe narliip kat drlem aiv ama qesna ne ama qelaing i aa buaiskena ra dinau gel ka. De diip ke ngingdemna na nget nagel ta. ²⁴ Baiv aa de qe rarles ne aa rletki i qe ngingdemna ne ama qelaing. De ra men se iak sagel ka, i aa dinau dai qatias ama qelaing peviit i ra tis nget ai ama 10 milian ne ama Kina. ²⁵ De luqa ama buaiska dai quasiq a nge ama qelaing ip mager ip ke van aa mastaqa, i aa King na qa. Taqurla de ama Mastaqa qa ruqun iv ama buaiska aa tek-meriirang mai dai mager ip ke nem iirang ip te van per iirang. De qerlka ngen ama buaiska aa rluqi de ngen aa arluis dai mager ip ke nem ta ip tet matna naik gel iari. De lungera ama qelaing nevet liirang aa, dai mager ip ke qurl aa mastaqa ip ke guirltiq aa dinau. ²⁶ Taqurla de luqa ama buaiska qa aan aa buum per ama mastaqa aa arlim de qa ruqun ma', "Mager ip gia arlem de qurli ngi de ver a ngua. De diip ngu guirltik gua dinau mai nagel ngi." ²⁷ De ama Mastaqa aa arlem naver aa buaiska. Be maikka aa ding se qa ip ka tit naik de qurla qe guirltik aa dinau.

²⁸ Baiv aa de luqa ama buaiska qa mit sedarliik dai qa lu aa rluavik be iaq ama buaiska, i luqa ama buaiska dai aa dinau ne ama qelaing i ama 100 Kina. De luqa qa uurut aa rluaqa i qa uurutik saver aa qen de qa ruqun ma', "Mager ip ngi virliir ama qelaing mai i ngia dinau gel ngua." ²⁹ Taqurla de aa rluaqa qa aan aa buum per aa arlim de qa ruqun ma', "Mager ip gia arlem de qurli ngi de ver a ngua."

³⁰ Dap luqa i qa snanpet ne aa rluaqa ip ke virliir ama dinau, dai kuasiq ai aa arlem de quasik ke narliip kurli qa de ver aa rluaqa ip ke virliir aa dinau. De luqa qa sil se aa rluaqa ai qa dinau re ama qelaing. Taqurla be ra mu aa rluaqa ve ama karabus. Be luqa ama buaiska dai qurli qa ve ama karabus ip deng i qe virliit aa dinau mai. ³¹ De iari ama buaiskena ra lu raqurla, de maikka ama arlem ta. Taqurla de ra mit be ra sil bareq araa Mastaqa ne lungera mai ama lengi.

³² Baiv aa de ama Mastaqa qa maarl se aa buaiska sep ma vetki de qa ruqun na qa ma', "Ngi dai ama buaiska ama vuqa. I maikka ngia dinau re ama qelaing i buup nagel ngua, dap ngia nak per a ngua be ngua nem ngi naik i kuasiq ai ngia guirltik gia dinau. ³³ Taqurla dai saqikka vadarli gia ngimsevetki nevet luqa giak i ama buaisiam na uin. I saqikka vadarli gia ngimsevetki nevet giak ip taquarl gua ngimsevetki never a ngi nauirl. ³⁴ De ama Mastaqa dai maikka ama qurek per a qa malai, taqurla be qa mu luqa ve ama karabus. De luqa ama buaiska dai qurli qa ve ama karabus ip deng i qe virliit liirang aa mai i qa dinau rem iirang.

³⁵ Ariq aip de a ngen a rlan dai quasik ngen teviktem sa ngen ari araa viirang, dai a ngene Mam i qa vuusep dai saqikka quasik mager ip ke reviktem se a ngen a viirang.

19

Ta Rling Mer Ama Berlim

Mak 10.1-12; Luk 16.18

¹ Baip ma Iesus ka meraqen ne liirang aa be verleset, de qa mit navet ma Galili. I ma Iesus ka mir ianai be qa mit savet ma Judia ruarl ne ama kainaqi ma Jodan. ² Be vet luus aa dai buup ne ama qaquet ta tit naser a qa. De qa lemerl iari ama qaquet te ama arlem. ³ De iari ama Parasiqena ra men sagel ma Iesus. Be re narliip ka raqen ne a qeni i quasiq ai ama atliini. I re siquat na qa. I ra snanpet ne ma Iesus ma', "Kua maget taqurla iv ariq aiv iaq aa rluaqi qia rekmet ne a nge ama viini de mager ip ka iit namen a qi?" ⁴ De ma Iesus ka virliit ma', "Kua quasik ngen mis per ama Ngemumaqa aa lengi nev ama Langinka i murl na uirl? I lua i murl ama Ngemumaqa qa rekmet ne ama aivetki, de qa matna ver ama qaquet i ama quatka de ngen ama nanki. ⁵ De qa ruqun ma', "Taqurla be diiv ama quatka qa iit namen aa mam ngen aa nan de qa iit ip ding se qa men aa rluaqi. Be liiam aa dai diip ding se iam me nana be diiv iam ip taquarl ama qetdingki ama quanaski. ⁶ Taqurla be diip liiam aa ama qaqeraiam dai diip kuasiq ai ama quanasiam, dap diiv ama quanaska. I ama Ngemumaqa qa ding se liiam aa ama quanasiam me nana. Taqurla dai be quasik mager iv a qek ke barlmet liiam aa."

⁷ De ama Parasiqena ra snanpet ma', "Taqurla, dap ngu lu nanaa be ma Moses ka ruqun ai mager iv ama quatka qa tit namen aa rluaqi, de qe lil ve ama langin iini ip kel sil sevet liina i barlbarl mer iam. ⁸ De ma Iesus ka virliit ma', "Moses ka ruqun ip mager ip ngen diit namen a ngen a ngerlvik i raquarli quasik ngene narliip ngen der ama Ngemumaqa aa lengi. Dap liina i barlbarl mer ama berlim, dai lua i murl ngere rarles ne ama tekmeriirang, dai quasik

mager iv a qek ke barl mer ama berlim. ⁹ De ngul sil ba ngen ma', "Ariq aiv iaq aa rluaqi i quasiaq ai qia rekmet ne ama ngerlvemini dap ka mit namen a qi be saqiaskerlka qa ngerlvvet dai qatikka luqa qa rekmet ne ama viini i qa bingmet ne ama berlim. ¹⁰ De ma Iesus aa risura ra ruqun na qa ma', "Ariq aip liina ama rarlimini i aiv iaq aa rluaqi qia rekmet ne ama viini, dai mager ip ka iit namen a qi, taqurla dai quasik mager iv ama qaqeraqa qe ngerlvvet." ¹¹ De ma Iesus ka virliit ma', "Lunger aa ama lengi ama revan nget dai quasik mager iv ama qaqet mai ta ra nget. Dap katikka ama Ngemumaqa dai murl ka rekmet ne iari ama qaqet ip mager ip te aat liina. ¹² I liina i quasik mager iv ama qaqeraqa qe ngerlvvet, dai ama rarlimini ve iini angera rleng dai quasiaq ai ama quanas-iini. Dap katias buup ne iirang. I liirang aa dai iirang taqurliani; Iari dai murl araa lavu ra sel a ra se liina i qatikka quasik mager ip te ngerlvvet. De iari dai qatikka ama qaqet ta rekmet na ra ip kuasik mager ip te ngerlvvet. De iari dai qatikka ra mu araa qevap sever ama Ngemumaqa aa luqupki ama atluqi vuusep be quasik mager ip te ngerlvvet. Dap lura i mager ip te ngerlvvet dai mager ip te at lungera ama lengi sevet liina i re ngerlvvet.

*Ma Iesus Ka Tarl Se Ama Arluis De Qe Raring Barek A Ra
Mak 10.13-16; Luk 18.15-17*

¹³ Baiv aa de iari ama nankina ra men se araa uis sagel ma Iesus. I ra men se ra ip mager ip ma Iesus ka tu aa ngerik per a ra de qe raring bareq a ra. Dav aa risura dai ama qurek per a ra ne ama nankina de ngen ama arluis de rem nem ta. ¹⁴ Dap ma Iesus ka ruqun ma', "Aden ngen se ama arluis, de rat den sagel ngua. Dap kula ngenel kel ta. I raquarli ama Ngemumaqa aa luqupki i qi vuusep dai qi barek lura ama qaqet i ra ip taquarl lura iara ama

arluis.” ¹⁵ Baip ma Iesus ka mu aa ngerik per ama arluis be verleset, de qa mir ianai.

Luqa I Ama Qelaing Gelem Ka

Mak 10.17-31; Luk 18.18-30

¹⁶ Iak ka men sagel ma Iesus be qa snanpet na qa ma’, “Gua Tiksiqa, ngu lu mager ip ngu rekmet ne a qeni nanaa ama atliini ip mager ip ngu raneng ama iames masmas?”

¹⁷ De ma Iesus ka virliit ma’, “Ngu lu ngi snanpet na ngua sevet liina ama atliini ip nanaa? Katikka ama Ngemumaqa naik dai ama atluqa. Dav ariq aip ngi narliip ngi raneng ama iames i qurli nget masmas, dai mager ip ngia tit kur ama Ngemumaqa aa lengi.” ¹⁸ De luqa qa snanpet ma’, “Ngu lu a qeng aa nanaa ama Lengi ama dlek-pem-nget?” De ma Iesus ka virliit ma’,

“Kula ngi peleng ama qaquet. Kula ngi bing mer ama berlim. Kula ngi suam de qula ngi kaak. ¹⁹ Maikka ngi rarlik gi mamiam de ngi narli-gelem iam. De maikka mager ip gia arlem never iari ama qaquet ip taquarl gia arlem never a nas.”

²⁰ De luqa qa ruqun ma Iesus ma’, “Sa ngua mit kut liirang aa mai ama lengiirang. Dav as ngu lu quasik ngua mit kur a qeni nanaa?”

²¹ De ma Iesus ka virliit ma’, “Ariq aip ngi narliip maikka ama atluqa na ngi, dai ngia iit ip ngi nem gia quvang iirang ip te ama qelaing de ngi qurl lura i quasiaq araa qerang. I arik taqurla dai diiv ama Ngemumaqa qe qurl a ngi re ama tekmeriirang i buup per aa luqupki. De ngia ren ip ngia tit naser a ngua.”

²² Dav aip luqa qe narli liina de maikka ama arlem ka malai. I luqa dai maikka buup ne aa tekmeriirang de quasik ke narliip kerl kuarl te aa qelaing. Taqurla de qa mit nagel ma Iesus.

²³ Baiv aa de ma Iesus ka ruqun aa risura ma', "Maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I luqa i buup ne aa tekmeriirang dai maikka diiv ama alkuil ba qa ip ka ran saver ama Ngemumaqa aa luqupki vuusep. ²⁴ Ii, de ngul sil ba ngen ai ama mereqes bareq ama aurlki i ra tis ki ama kamel ip kia ran mer ama demka men ama nilka i ai de re kutem per ama luan. Dap luqa i buup ne aa tekmeriirang dai maikka quasik mager ip ka ran saver ama Ngemumaqa aa luqupki." ²⁵ Baip ma Iesus aa risura ra narli liina de maikka ngemerl a ra. De ra snanpet ma', "Taqrula dai ngu lu mager ip nemka qe iames?" ²⁶ Dap ma Iesus ka ngim sagel ta de qa ruqun ma', "Liina iara dai quasik mager iv ama qaqet ba qek ke rekmer iini. Dap katikka ama Ngemumaqa dai mager ip ke rekmet ne ama tekmeriirang mai." ²⁷ De ma Pita qa ruqun ma Iesus ma', "Uut mit dap kurl auur a tekmeriirang mai de uut men naser a ngi. Taqrula be ngu lu diiv uure rekmet nanaa?" ²⁸ De ma Iesus ka ruqun aa risura ma', "Maikka ngul sil ba ngen ne marevan. I aip lua i ama tekmeriirang ama iames iirang nge men, de diiv ama qaqet araa Rarlimka dai diip ka ruqun mer aa siaqi. De lu ngen a mai i ngen mit naser a ngua dai saqikka diip ngen dugun mer iang ama siaqina. De diip ngen tuqun mer ama King aa siaqina de ngene uas te ama liin ama 12 na nget ne ama qaqet navet ma Isrel. ²⁹ De lura mai ama qaqet i ra tit naser a ngua, de ra qik araa tekmeriirang; i ra mit namen araa vet, de ngen araa rlikpiq ama quatta ngen ama nankina, de ngen araa lavu ama quatta ngen ama nankina, de ngen araa uis de ngen araa sleng ip ta tit naser a ngua, dai as maikka diip te ral ama tekmeriirang peviit daleng liirang aa i ra mit namen iirang. De diip te raneng ama iames masmas i quasik mager ip prleset na nget. ³⁰ Dav iari i iara dai ama sakngaqi na ra i re ruirl se ama qaqet dai diip kuasiq ai

ama barlta na ra nasat. Dap lura i quasiaq ai ama sakngaqi na ra dai diip nasat de diiv ama barlta na ra.

20

Ma Iesus Ke Siit Sevet Lura I Ai De Ret Matna Ver Ama Sleng

¹ Ama Ngemumaqa aa luqupki pe uusep dai raquarl luqa ama qaqeraqa i aa aiverem ama barlem. Be luqa ama qaqeraqa dai qa qutserl ama asmes per aa aiverem i ra tis nget ama wain. Be maikka ver iaq ama nirlaqa se bingbigia, de qa mit ip ke mali re iari ama qaquet ip tet matna ver aa sleng. ² De lura dai maget gel ta ip diip luqa qen ban a ra te ama qelaing i ama malepka na nget per ama nirlaqa ama quanaska. Baiv aa de qa nem ta saver aa sleng ip tet matna. ³ Baiv ama nirlaqa qel sil ai ama 9 kilok, de luqa qa mit be qa lu iari ama qaquet per ama maiirl. I lura ama qaquet dai qurli ra naik i quasiaq ai re tekmet na qerang. ⁴ Taqurla de luqa qa ruqun na ra ma', "Ariq aip ngen mit ip ngenet matna vet gua sleng, dai diip ngu van a ngen te ama qelaing kur a ngen a rletki."

⁵ Taqurla de lura ama qaquet ta mit be ret matna ver aa sleng. De saqiaskerlka aip per ama rlaunka de luqa qa mit be re iari ama qaquet. De saqiaskerlka ver ama depguas de qa mit be qa mer iari ama qaquet ip tet matna ver aa sleng.

⁶ Baip per ama ngeriqit de saqiaskerlka luqa qa mit saver ama maiirl. Be ver ama maiirl dai saqiaskerlka qa lu iari ama qaquet i qurli ra naik i quasiaq ai ret matna. De luqa qa snanpet na ra ma', "Katikka ngu lu nanaa be qurli ngen iara naik per ama nirlaqa?" ⁷ De ama qaquet ta virliit ma', "Kuasiaq a qek ka qurl a uut te a nge ama rletki."

De luqa qa ruqun na ra ma', "Taqurla dai mager ip ngen den ip ngenet matna vet gua sleng."

⁸ Baip suunun de luqa i aa sleng dai qa ruqun lura i araa Aamngimka ma', "Ngi nes te lura i ret matna ip ngi van a

ra. Be ngia arles ne lura i ngua mit tem ta nasat. Dap lura i ngua mit tem ta nauirl dai ngi van a ra nasat.”⁹ De lura i ra arles i ret matna ver ama ngeriqit suunun dai ra men be ret tal ama qelaing. I iak ke tal ama malepka de iak.¹⁰ Baiv aa de lura i luqa qa mer a ra nauirl ip tet matna ver aa sleng dai ra men be ret tal ama qelaing. Be ra tu araa qevep ai diip te tal ama qelaing peviit. Dai quasik. Dap katikka ret tal taquarl na ip saqikka raquarl lura i ra men nasat.¹¹ Baip lua i sa ra ral ama qelaing de ra dai maikka ama qurek per a ra de ra taqen se luqa i ra matna ver aa sleng.¹² I lura ra ruqun ma’, “Lura i ngia mer a ra nasat be naqatikka ra matna se ama veluus. Dap ngia van a ra ip saqikka raquarl uut. Dav uut dai i uure arles i uuret matna se bingbigia be ama nirlaqa qes nis mer uut dap katikka uuret matna maden.”¹³ De luqa i aa sleng dai qa virliit bareq iak nevet lura i ra matna ver aa sleng ma’, “Guakka, ngua dai quasiaq ai ngua rekmet ne ama vu bareq a ngen. Dap sa uut sil ba na ngu na ngen; be ngen dai maget gel ngen ip diip ngenet tal ama qelaing i ama malepka na nget per ama nirlaqa ama quanaska.¹⁴ Dav iara ngi tal gia qelaing de ngia tit savet gia luqup. Ama ranbandem i ngua van a ngi, dai saqikka ip taquarl ngu narliip ngu van luqa i ngua mer a qa nasat ip ket matna.¹⁵ I qatikka gua qelaing aa. Be ariq aip ngu narliip ngu tekmet na nget nanaa dai quasiaq a geni. Dap ngia tu gia qevep mavik i raquarli ngu tekmet ne ama atlu sagel iari.¹⁶ Taqurla dai lura ama qaqet i iara i ama sakngaqi na ra i re ruirl se ama qaqet dai diip kuasiaq ai ama barlta na ra nasat. Dap lura i quasiaq ai ama sakngaqi na ra dai diip nasat de diiv ama barlta na ra.

Katika Ma Iesus Kel Sil Sever Aa Aapngipki

Mak 10.32-34; Luk 18.31-34

¹⁷ Baip lua i ma Iesus ka tit savet ma Jarusalem, de qa mer aa risura, de qe trles sa meraqen sagel ta (sever anas).

I ma Iesus ka meraqen sagel ta ma', ¹⁸ "Uut tit savet ma Jarusalem. Be ama qaqet araa Rarlimka dai diip te quarl tem ka samer ama barlta araa ngerik nep ma Lautu, ngene lura i ai de re su ne ma Moses aa lengi araa ngerik. Be diip lura ama barlta nep ma Lautu ngene lura i ai de re su ne ma Moses aa lengi, dai diip te ruqun ai ama qaqet araa Rarlimka dai mager ip ke ngip. ¹⁹ Be diip te quarl te luqa barek lura i quasiq ai ama Judaqena na ra. Be lura ama qaqet dai diip ten ngian tem ka, de diip te uip per a qa. De diip te veleng ka men ama lalemka. Dap diip naset luqa ama nirlaqa iv ama depguas, de saqiaskerlka diip ka raarlviit naver ama aapngipki.

Ama Ngerlnanki Ki Snanpet Iv Ara Uimiam Dai ama Barliam

Mak 10.35-45

²⁰ Baiv aa de ma Sebidi aa rluaqi qia men sagel ma Iesus. I are uimiam iane na qi. De qia mit be qi aan ara buum pet ma Iesus aa arlim de qia snanpet na qa ip ke rekmet ne a qeni bareq a qi. ²¹ De ma Iesus ka snanpet ma', "Ngi narliip se ama gi." De qia ruqun ma', "Ngia ru vuusep ip diip guimiam be iak ka ruqun pe gia merlmerliit de iak pe gia ruarliit pet gia luqupki." ²² Taqurla de ma Iesus ka ruqun ma', "Kuasik uan drlem liina i uane snanpet tem iini. Kua mager ip uane raneng ama getget i diip ngu raneng a nget." De ian duqun ma', "Ii, maget na uun." ²³ De ma Iesus ka ruqun na iam ma', "Ii ama revan i diiv uane ral ama getget ip taquarl diip ta ru nget per a ngua. Dav uane nen iv ama barliam na uin gel ngua. Dap kuasik mager ip ngu rekmet na uin iv ama barl iam na uin, iv iak sep gua merlmerliit de iak sep gua ruarliit. Katikka ama Ngemumaqa aa rletki aa ip ka tu lura iv ama barlta na ra. I sa qa muvem ne lungera ama luqup barek lura." ²⁴ De ma Iesus aa iari ama risura ama malepka na ra ta

narli liina, de maikka ama qurek per a ra ne liiam aa. ²⁵ De ma Iesus ka iing demna ne aa risura mai. De qa ruqun a ra ma', "Ngen drlem lura i ama barlta na ra ip taquarl ama a rleniqena i rat drlem sa tekgem ne araa seviraqi. ²⁶ Dap liina dai quasik mager ip kurli iini varlen me ngen. Maikka quasik. Dav ariq aiv iak ke narliiv ama barlka na qa varlen me ngen, dai mager ip ka raquarl ama buaiska bareq a ngen. ²⁷ De ariq aiv iak naver a ngen i qe narliip ke ruirl, dai mager ip ka tat naver a ngen ip taquarl ama maatpitka. ²⁸ Liina dai saqikka raquarl ama qaqet araa Rarlimka. I ama qaqet araa Rarlimka dai murl kuasiq ai qa men iv iari ra tat naver a qa. Dap ka men ip ka tat naver ama qaqet. De ngua men ip ngu ngip ip ngu vandem per a ngen sagel Gumam. De diip ngu verik per ama qaqet te araa viirang.

Ma Iesus Ka Ngil Ver Ama Rleniam Ian Pes

Mak 10.46-52; Luk 18.35-43

²⁹ Baip ma Iesus ke ne aa risura ra tit navet ma Jeriko, de maikka ama buurlem ne ama qaqet i ra tit naset ma Iesus. ³⁰ Be nep ma aiska i ra tit nep ka, dai qurli iaiam ama arleniam. De iane narli ai ma Iesus gelna i qat den nep luqa ama aiska. De liiam aa ama rlen iam ianes nes slep ma', "A uun a Barlka, i ma Daivit aa uimka, maikka mager ip gia arlem never a uun." ³¹ De ama qaqet dai maikka ra taqen slep sagel ama rlen-iam. I re tuqun ama rlen-iam ip kuasik maget iv ian deraqen. Dap liiam aa dai as maikka ianes nes slep ma', "A uun a Barlka, i ma Daivit aa uimka, maikka mager ip gia arlem never a uun." ³² Baiv aa de ma Iesus ka maarl de qa ruqun ama rlen-iam ma', "Uane narliip ngu rekmet na uin nanaa?" ³³ De ama rlen-iam ian guirltik ma', "Uune narliip saqias mager ip uunem ngim." ³⁴ De ma Iesus dai aa ngimsevetki nevet liiam aa. De qa mu aa

ngerik per ian pes be ngil ver ian pes be ianem ngim. Baiv aa de liiam aa ian mit naset ma Iesus.

21

Ma Iesus Kat Dan Savet Ma Jarusalem Ip Taquarl Ama King Mak 11.1-11; Luk 19.28; Jon 12.12-19

¹ Baiv aa de ma Iesus ke ne aa risura dai sa rat den be sagelna ne ma Jarusalem. Dap nauirl dai ra men be savet ma Betpaki ver ama damki i ra tis ki ma Ulip. Be ianai dai ma Iesus ka nem aa risura be iaiam savet luqia ama qerlingki ama barlki. ² Be lua i ma Iesus kem nem iam de qa ruqun na iam ma', "Uan diit savet luqia ama qerlingki i uanet lu qi aamuk. Baiv uan mit be uan man saver a qi dai diiv uane lu ama dongki i ra quap se qi imuk. I luqia ama dongki dai diiv uane lu qi, ki ne ara rluimini. Dai uane verik siim de uan den siim sagel ngua. ³ Dav ariq aiv iak ke snanpet na uin aiv uane tekmet taqurla ip saqua, de uane ruqun na qa ma', "Katikka ama Slurlka qe narliip ke tekmet ne aa rletki de diip masna qe guirl se iim." ⁴ I liina nge men iv iini ngere sil maget mer ama lengi i murl iaq ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ka sil ma', ⁵ "Ngene sil bareq ama qaqet navet ma Saion ma',

"Ngene lu a ngen a Barlka i ra tis ka ai ama King, i qat den sagel ngen. I qat den i qa mugun pet luqia ara rlang i ra tis ki ai ama dongki. I qa dai aa lengi dai ama uupka vem nget. I qa mugun per ama dongki ara rlang ama rluimki." *Sekaraia 9.9*

⁶ De ma Iesus aa risuiam ian mit be ian dekmet taqurla ip taquarl ka sil ba iam. ⁷ De liiam aa ama risuiam ian men se ama dongki de ngen ama dongki are rluimki sagel ma Iesus. De liiam aa ama risuiam ian mu ian a kautrin pet liim aa ian a rlang, ip sagel ma Iesus de qa mugun per ama gilka aa rlang. ⁸ I ma Iesus ka mugun pet luqa i aa rlang i qa

tit savet ma Jarusalem. De buup ne iari ama qaqet te perik araa uang ama serlap nev ama aiska nanaik ma Iesus. Dav iari ama qaqet dai re dikdiq ama meng a ngere qenap de re perik se aap nev ama aiska. ⁹ Be iari ama qaqet dai re ruirl nanaik ma Iesus. Dav iari dai ra nasat i ra tit naset ma Iesus. De lura ama qaqet dai ai de res nes slep ma',

“Maikka ama arlias sagel ma King Daivit aa Uimka!
Maikka mager iv ama Ngemumaqa qa tat navet luqa i qat den i ne ama Slurlka aa rlenki! De maikka ama arlias sagel ama Ngemumaqa i qa ve uusep!”

Buk Song 118.26

¹⁰ Baiv aa de ma Iesus ka mit savet ma Jarusalem. De ama qaqet mai vet luqia ama qerlingki ama barlki dai ngemerl a ra. De re snanpet ma', “Ngu lu nemka iara?”

¹¹ De lura ama qaqet i buup na ra i ra tit naset ma Iesus ta virliit ma', “Luqa iara dai ma Iesus. I qa dai ama Ngemumaqa aa Aamki na qa i qa naver ama qerlingki ama barlki ma Nasaret pet Galili.”

*Ma Iesus I Qa Mit Sev Ama Lautu-vem-ki Ama Slurlki
Mak 11.15-19; Luk 19.45-48*

¹² De ma Iesus ka mit ka man sev ama Lautu arla vetki ama Slurlki. De qa lu ama qaqet i re tekmet ne luqia ama vetki ip taquarl ama maiirl. De qem nem lura i re tekmet ne ama bisnis ne ama qelaing. Be lura i re guirltiq ama qelaing dai ai de re suam se iang nagel lura ama nangista i ra na sangis. De ma Iesus kerl kiirl ne ama lai be nge ngim manep i nge ngim manep se araa qelaing. De qe ngingarl se ra. De qe lenges ne lura araa lai i re bisnis ne ama uaik.

¹³ De ma Iesus ka ruqun lura ama qaqet ma', “Ama Slurlka aa Langinka i murl ka iil taqurliani ma',

“Gua vetki, dai mager ip ta tis ki ai ama vetki sagel ama raring. De mager iv ama qaqet naver ama qerleng

mai rat dan sep ki. Dap sa ngen guirltik per a qi be qi ip taquarl ama suamta araa vetki.” *Aisaia 56.7*

¹⁴ De ma Iesus dai qurli qa ve ama Lautu-vem-ki ama Slurlki, de iari ama r lenta de ngene iari ama vu araa ilaing ta men sagel ka. Be qa rekmet de maget se ra. ¹⁵ De ama barlta nep ma Lautu de ngene lura i ai de re su ne ma Moses aa lengi ta lu liirang aa i ma Iesus ka rekmet niirang. I ret lu ai ma Iesus ke tekmet ne ama rleriirang ama dlek pem iirang. De ret lu ama arluis i ra taqen ne ama arlias sagel ma Iesus pe ama Lautu arla vetki ama Slurlki. I ama gilta dai ai de ra taqen ma’, “Maikka ama arlias sagel ma Daivit aa Uimka.” Be liirang aa dai iirang nge rekmet ne ama barlta nep ma Lautu de ngene lura i ai de re su ne ma Moses aa lengi, be ama qurek per a ra. ¹⁶ De lura ama barlta nep ma Lautu de ngene lura i ai de re su ne ma Moses aa lengi, ta snanpet ne ma Iesus ma’, “Kua ngiat drlem liirang aa i lura ra taqen niirang?” De ma Iesus ka guirltik ma’, “Ii, ngu narli. Dap kua ai de quasik ngen mis per ama lengi nev ama Langinka i murl nauirl i nge taqen taqurliani ma’,

“Sa ngia rekmet iv ama gilta de ngen ama arluis te barl ama Ngemumaqa aa rlenki ne ama revan.” *Buk Song 8.2*

¹⁷ Baiv aa de ma Iesus ka mit namen araa luqupki de qa mit navet luqia ama qerlingki ama barlki be savet ma Betani. Be qurli ma Iesus pet ma Betani se luqia ama arlenki.

Ma Iesus Ke Teqerl Aa Risura Ne Ama Tuaqevap Madlek Mak 11.20-26

¹⁸ Baip se bingbigia, de ma Iesus kerl guirl savet ma Jarusalem. Dai maikka ama getki-vem-ka. ¹⁹ De qa lu ama mengka i ai de qa tu ama asmes ip taquarl ama guleng. I qa lu qa ver ama aiska aa garli. De ma Iesus ka mit sagel

luqa ama mengka i ra tis ka ma pikus, ip ka ter a nge ama gam ip ka tes. Dap kuasiq a nge ama gam met luqa ama mengka. Dap katikka ama ngerik naik. Taqurla de ma Iesus ka meraqen sagel luqa ama mengka ma', "Saqias kuasik maget ip diip ngia tu ama gam!" Baiv aa de neng pet luqa ama mengka be qa ngip. ²⁰ De ma Iesus aa risura ra lu liina de ngemerl a ra. De ra ruqun ma', "Ngu lu nanaa be masna neng pet luqa ama mengka de masna qa ngip?" ²¹ De ma Iesus ka guirltik ma', "Maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I ariq aip ngen dru a ngen a qevep ne ama revan, de quasiq ai ngen dru a ngen a qevep maberl, dai saqikka mager ip ngene tekmet taqurla raquarl ngua rekmet ne luqa ama mengka. De qatias ngene iarang i qerlka diip ngene tekmet niirang. De mager ip ngen deraqen sagel luqia ama damki ma', "Ngia iit ip ngi aat pe ama ruqanepka." De diip liina nge ren taqurla i maikka ariq aip ngia tu gia qevep marevan. ²² De ariq aip ngen dru a ngen a qevep de ngene raring marevan, dai ama tekmeriirang mai i ngene raring ip tem iirang, dai diip baingbaing siirang gel ngen.

*Ama Judaqena Araa Barlta Re Snanpet Se ma Iesus Aa Dlek
Mak 11.27-33; Luk 20.1-8*

²³ De ma Iesus ka mit be qa man sep ma Lautu arla vetki ama Slurlki, be qe su ama qaqet. De ama barlta nep ma Lautu de ngene lura ama barlta i ai de re uas te ama qaqet navet ma Isrel, dai ra men sagel ma Iesus. Be ra ruqun na qa ma', "Ngi sil ba uut, aip gi a nge ama dlek aa nanaa ip ngi tekmet ne liirang aa? De nemka qa qurl a ngi re lungera ama dlek?" ²⁴ De ma Iesus ka guirltik ma', "As diip ngu snanpet na ngen nauirl saqikka. Baip ngen guirltik gua uaik ama lengiqi, de diip ngu sil ba ngen aip ngu lu ama dlek nanaa i ngu taneng a nget be ngu tekmet ne liirang aa. ²⁵ Ngu narliip ngene sil ba ngua. Murl ma Jon

ke qukmes te ama qaquet. Dai quarl ama Ngemumaqa qa maarl ne luqia ama rletki, dap kua ama qaquet?” De ama barlta nep ma Lautu de ngen ama Judaqena araa barlta te sil ba na sevet ma Iesus aa snanper-iini. I ra taqen per a na ma’, “Ariq aiv uut guirltik ma’, “Murl ma Jon ke qukmes te ama qaquet, dai ama revan i luqia ama rletki nagel ama Ngemumaqa.’ De diip ma Iesus ke ruqun ma’, “Taqrula dap ngu lu quasik ngen dru a ngen a qevep sevet ma Jon i nanaa?” ²⁶ Dav ariq aip uur guirltik ma’, “Ai qa nagel ama qaquet, dai diiv ama qurek per ama qaquet na uut. I uureng ning i raquarli ama qaquet dai ra tu araa qevep ai ma Jon dai ama Ngemumaqa aa Aamki na qa.” ²⁷ Taqrula be ra guirltik barek ma Iesus ma’, “Katikka quasik uuret taqat drlem aip ma Jon aa dlek nge men naqua.” De ma Iesus ka ruqun ma’, “Taqrula dai quasik maget ip ngu sil ba ngen aip ngu taneng ama dlek nanaa ip ngu tekmet ne liirang aa ama tekmeriirang.”

Jesus Ke Su Ama Judaqena Araa Barlta

²⁸ De ma Iesus ka taqen ma’, “Ngene sil ba ngua aip ngen dru a ngen a qevep nanaa sevet liini iara. I iak i aa uimiam ama quanasiam. Dai qa mit sagel ama barlka be qa ruqun na qa ma’, “Nguaimka, nani ngia iit ip ngit matna navet gua sleng ne ama wain.” ²⁹ De ama rluimka qa guirltik ma’, “Diip kuasik ngua iit.’ Dap saqias aip nani de ama rluimka qa mu aa qevep ai mager ip diip ka iit. Baiv aa, de qa mit. ³⁰ Baiv aa de aa Mam ka mit sagel aa qelatka be qa ruqun na qa ma’, “Nguaimka, nani ngia iit ip ngit matna navet gua sleng ne ama wain.” De ama rluimka qa guirltik ma’, “Ii, gumam diip ngua iit ip ngut matna.” Dap luqa ama gilka dai quasik ka mit. ³¹ “Ngu lu ama rluimiam be a qek nanaa qa narligel aa mam?” De ama Judaqena araa barlta nep ma Lautu de ngene lura i re ruirl, ta guirltik ma’, “Ama

barlka.” De ma Iesus ka ruqun nama Lautu-vem-ta ma’, “Maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I lura i ai de ra ter ama takkis i ama suamta de ngene lura ama nankina i ama ngerl-met-ta, dai lura dai diip te uirl nanaik ngen i ra iit ta ran saver ama Ngemumaqa aa luqupki. ³²I murl ma Jon ka men be qe teqerl a ngen ne ama aiska ama seserlka ip ngen diit nep ka. Dap kuasik ngene narligel ma Jon. Dap lura i ai de re ngingdemna ne ama takkis de ngene lura ama nankina i ama ngerl-met-ta, dai ra mu araa qevap sever ama Ngemumaqa, dap quasik ngene narliip ngene guirltik per a ngen a rut de ngen dru a ngen a qevap sevet ma Jon aa lengi.

Ama Ngemumaqa Qa Nem Aa Uimka

Mak 12.1-12; Luk 20.9-19

³³De ma Iesus ka ruqun ma’, “Ngene narli iaq ama siitka i ama qasiqatka. Iak i aa aiverem. Be qa rekmet ne aa bisnis ne ama kasikki i ra tis ki ama vain. De qa mu ama surlka mirlek na qi. De qa qut ama demka sagel ama gam, ip te mainmet pem nget te ama qerlapki nep nget. De qa rekmet ne ama veriit ama ainkuliit piit ip ka tuqun de qe uas te aa sleng naiviit. De qa mu iari ip tet matna ver aa bisnis. De luqa ama barlka i aa aiverem dai qa mit saver iaiaq ama luqupki sangis. ³⁴De vet luus aa, i ama kasik ngere tal ama asmes be se ama merlmerl na nget. De qa nem iari ip ta rat a nge ama asmes nagel lura i ret matna ver ama bisnis, ip ba qa. ³⁵Dap lura i ret matna ver ama bisnis, dai ra uurut pet lura. Be ra uamet ne iak, dav iak dai ra veleng ka. De iak ip ma depguas dai ra veleng ka ne ama dul. ³⁶Taqurla de saqiaskerlka qa nem iari ama buurlem na ra. De ra rekmet taqurla sagel lura be ra veleng iari ama buurlem na ra naver a ra. ³⁷Taqurla, de luqa qa mu aa qevap ip katikka qe nem aa uimka, sagel lura i ret matna ver aa bisnis. I luqa qa ruqun ma’, ‘Lura i ret matna vet

gua bisnis dai diip te taqat lu gel nguaimka.’ ³⁸ Dap lura i re uas te ama bisnis ta lu luqa i qat den. De ra taqen per a na ma’, “Ngi lu, nasat de luqa aa mam ke ngip, de diip luqa qe raneng ama aiverem. Dav uure veleng ka ip ke ngip ip nasat de qurli luum aa iv auur a aiverem. ³⁹ Taqurla de ra uurut per a qa de ra veleng ka. De ra rlu na qa sep ma surlka aa rlung. ⁴⁰ Be luqa ama barlka i aa sleng dai diip ke rekmet nanaa?” ⁴¹ De ama Judaqena araa barlta nep ma Lautu de ngen lura i re ruirl, ta ruqun ma’, “Diip ka ren ip ke veleng lura i ret matna ver aa bisnis. De diip ke bing met ne luum aa ama aiverem bareq iari ip tet matna ver araa bisnis. Baiv ama merlmerl ne ama asmes de diip lura re kurl a qa re iang ama asmes.” ⁴² De ma Iesus ka ruqun na ra ma’, “Sa ani ngen mis pet lungera ama lengi i murl ta iil me nget pe ama Ngemumaqa aa Langinka i ama lengi nge taqen taqurliani ma’,

“Lura i murl ta rekmet ne ama vet ne ama dul dai ra ral ama dulka ama slurlka. Dap ta tu araa qevap ai ama dulka aa naik. Be ra rlu na qa i quasik te narliip se qa. Dap sa iara dai qurli luqa ama dulka be qe be qe tal ama vetki taquarl ama venaik i ngere tal ama vet be ama alkuil nget. I ama Slurlka ke tekmet taqurla be uuret lu dai ama atlu aa rletki”. *Buk Song 118.22-23*

⁴³ De ma Iesus ka tat nadem i qa taqen ma’, “Taqurla dai ngul sil ba ngen ma’, “Ama Ngemumaqa aa luqupki dai saqias diip kuasiq ai qurli ngen per a qi. Dav ama Ngemumaqa aa luqupki dai diip ki bareq ama qaqet i lura i re tekmet ne ama tekmeriirang i ama Ngemumaqa qe narliip se iirang per aa luqupki. ⁴⁴ Be ariq aip nemka i qaat pet luqa ama dulka aa uuves dai diip rlismet na qa. De ariq aip nemka i luqa ama dulka qaat per a qa dai maikka diip lenges na qa mai. ⁴⁵ De lura i ai de re ruirl se ama

Lautu de ngen ama Parasiqena te narli lungera ama siit i ma Iesus ka sil na nget. De rat drlem ai ma Iesus ka taqen sever a ra. ⁴⁶ De re narliip te mali re a nge ama aiska ip te uurut pet ma Iesus. Dap lura dai reng ning ama qaqet, i raquarli ama qaqet dai ra tu araa qevep ai ma Iesus dai ama Ngemumaqa aa Aamki na qa.

22

Ama King I Qa Tarl Se Ama Qaqet Saver Ama Berlim Ara Asmeski

Luk 14.16-24

¹ De ma Iesus ke siit, i saqiaskerlka qel sil ne iang ama lengi bareq ama qaqet. I qel sil ma', ² "Ama Ngemumaqa aa luqupki i qi vuusep i qe uas, dai raquarl iaq ama King. I luqa qa muvem ne aa uimka aa berlim ara asmeski. ³ Be nauirl dai qa nes te iari ama qaqet ip diip ta ren saver ama asmeski. Be sa aiv ama King qa muvem ne ama asmeski be maget, de qa nem aa buais-kena ip ta iit te lura ama qaqet ip ta ren. Dap lura ama qaqet dai quasik te narliip ta ren savet luqa ama King aa asmeski. ⁴ "Baiv aa de saqiaskerlka luqa qa nem iari ama buaiskena. De ama slurlka qa ruqun aa buaiskena ma', "Sa ngua nes te lura ama qaqet. Dai mager ip ngene sil ba ra ai sa ngua veleng ama bulmakau ama quat-nget ama atlunget. De ngene iang ama aurl ama rarlap per a nget ip diiv uut tes nget. Dai mager ip ngene sil ba ra ai gua asmeski dai ngua muvem na qi be maget. De ama tekmeriirang mai dai maget niirang, be ngen den saver ama berlim ara asmeski." ⁵ De lura ama buaiskena ra mit be ra ruqun ama qaqet ip ta ren. Dav ama qaqet dai maikka quasik ta narligel ama buaiskena. De lura ama qaqet dai naqatti re tekmet ne iarang ama tekmeriirang. Be iak dai qa mit be qet matna ver aa sleng. Dav iak dai qa mit, be qet matna ver aa bisnis. ⁶ Dav iari ama qaqet dai

ra uurut ama King aa buaiskena, de ra uamet na ra be ra veleng ta. ⁷ Be luqa ama King dai maikka ama qurek per a qa. De qa nem aa amiqena ip te veleng lura ama qaqet i ra veleng aa buaiskena. De ama amiqena ra rlusep pe lura araa vet ngen araa tekmeriirang mai per araa luqupki. ⁸ Baiv aa, de ama King qa ruqun aa buaiskena ma', "Ama berlim ara asmeski dai sa ngua muvem na qi. Dap lura ama qaqet i ngua nes tem ta, dai quasiaq ai ama atlura be quasik mager ip ta ren saver ama asmeski. ⁹ Taqurla dai ngen diit sede ama run arla aam per ama ais, baip ngen lu iari de ngen darl se ra. De ngene sil ba ra ip ta ren saver ama asmeski. ¹⁰ Taqurla de ama buaiskena ra mit sede ama ais arla aam. Be ra iing demna ne ama qaqet i qatikka ra lu ra. De qatikka ama buaiskena ra men se lura ama qaqet i ama atlu ra de ngen ama vu ra. I ama buaiskena ra men se ama qaqet saver ama luqupki sagel ta muvem ne ama berlim araa asmeski. Be luqia ama luqupki dai maikka buup ki ne ama qaqet. ¹¹ Baiv aa de ama King qa men ka man ip ket lu ama qaqet. Dai qa lu iak i quasiaq ai qa muremiis ne ama luan i lungera i ama berlim araa luan. I aip pet luqa ma nirlaqa ip ma berlim de ra tu lungera ama luan. ¹² De ama King qa ruqun ma', "Guakka, ngu lu nanaa be quasik ngia mu ama luan saver ama berlim araa nirlaqa de ngia man sasari. Dap luqa dai quasik ka meraqen ne a qeni. ¹³ Taqurla de ama slurlka qa ruqun iari ama buaiskena ma', "Ngen aarl met luqa aa ngerik ngen aa ilaing. De ngene rlu na qa sedarliik sep ma rlenki pet luqia ama luqupki sagel diiv ama qaqet tek nak de res nis araa qiing nana i re teving i re narli getget. ¹⁴ A revan, i ama Ngemumaqa dai qes nes te ama qaqet i buup, dap naqatikka ai de qa tarl ama langas na ra.

Te Nem Iari Ip Te Sembal Sam Ngim Sagel Ma Iesus Ip Ta

*Rep Sa Met Ka**Mak 12.13-17; Luk 20.20-26*

¹⁵ Baiv aa de ama Parasiqena ra mit ianai sagel ma Iesus ip te sebal sam ngim se met ka ip te rep semet ka ne aa lengi. I re narliip te siquat na qa iv ait de qa meraqen mavik sagel ama Gaman. ¹⁶ Taqurla de ra nem iari ama quatta sagel ma Iesus ip te kaak na qa. I lura i ra nem ta dai qatikka iari naver a ra de iari navet ma King Erot aa liinka. Lura ama quatta dai ra ruqun ma', "A Tiksiqa, uut drlem ai ngi dai maikka ama revanka na ngi. De ne ama lengi ama revan-nget dai qatikka ai de ngi su ama qaqet sever ama Ngemumaqa aa tekmeriirang. De quasiq ai nging ning iari ama qaqet i arik ta tu araa qevap ip diip te lenges na ngi dap kua re sana na ngi. De quasiq ai maikka ngia tu gia qevap peviit sever a qeq ama quanaska. Dap katikka ai de ngi tekmet ne ama lengi i nget taquarl na sagel ama qaqet mai. ¹⁷ Taqurla dai mager ip ngi sil be auut, aip ngia tu gia qevap nanaa. Aip kua mager iv uurerl kuarl te ama takkis bareq ma Sisa i auur a Gaman i qe uas pet ma Rom, dap kua quasik." ¹⁸ De ma Iesus dai sa qat drlem ai lura re narliip te kaak na qa. Taqurla de ma Iesus ka ruqun ma', "Ngen, dai ama kaak met ngen. Ngu lu ngene siquat na ngua ip ngua taqen ne ama vu i nanaa? ¹⁹ Ngu lu ngene reqerl a ngua ne a nge ama qelaingka i qa ip sever ama takkis. De ra men se iaq ama qelaingka sagel ka. ²⁰ De qa snanpet na ra ma', "Nemka aa nemki aa ve ama qelaingka? De nemka aa rlenki aa i ra iil me qi ve ama qelaingka?" ²¹ De lura ra virliit ma', "Ma Sisa aa nemki de ngen aa rlenki." De ma Iesus ka virliit ma', "Katikka ma Sisa ama barlka navet ma Rom dai mager ip ngene guirl aa tekmeriirang ba qa. (I liirang aa ip taquarl ama qelaing.) Dav a qerang nanaa i ama Ngemumaqa aa tekmeriirang, dai saqikka ngene guirl iirang ba qa." ²² De re nanses i re narli sevet liina.

De ra mit nagel ma Iesus be ra mit.

Iari Ama Sadusiqena I Re Narliip Te Kaak Te Ma Iesus

Mak 12.18-27; Luk 20.27-40

²³ De qatikka vet luqa ama nirlaqa de saqiaskerlka iari i ra tis ta ama Sadusiqena ta men sagel ma Iesus. (Lura ama Sadusiqena i ra tu araa qevep ai quasik mager iv a qek ka raarl naver ama aapngipki.) Ta men be ra snanpet ne ma Iesus ne ama snanper-iini. ²⁴ I ra snanpet ma', "A Tiksiqa, ma Moses ka sil ba uut, ai arik iak i qa ngip dap kuasiq a nge ama arluis. De mager ip saqiaskerlka aa qelatka qe ngerlvet ne luqia ama nanki. Taqurla ip diiv iane sel ama arluis iv ian derat nevet luqa aa rarlimka i qa ngip. ²⁵ Mekai qurli iari varlen me uut. I ama ngeriqit ngen a iam na ra. I lura dai araa nan ama quanaski. Be luqa i araa nan kia res na qa dai qa ngerlvet. Baiv aa de qa ngip, dap kuasiq ai qa sel a nge ama arluis. Taqurla de saqi aa qelatka qa ngerlvet ne luqia ama nanki. ²⁶ Be saqiaskerlka luqa ip ma quanasiam dai saqikka qa ngip. Baip luqa ip ma depguas dai saqikka qa raqurla i qa ngip. De saqikka lura i ra naiviit dai qatikka liina nge men per a ra, i saqikka ra ngip. ²⁷ De luqia ama nanki dai qia ngip nasat. ²⁸ Dai be aip laip lua i ama qaqet ta taarlviit naver ama aapngipki, dai maikka diip nemka aa ngerlki? I sa mekai ama ngeriqit ngen a iam na ra, ra ngerlvet ne luqia ama nanki be araa ngerlki." ²⁹ De ma Iesus ka virliit ma', "Kuasiq ngen taqat drlem i raquarli quasik ngen drlem aip ngu lu ama lengi nev ama Langinka i murl nauirl nge taqen nanaa. De quasik ngen drlem se ama Ngemumaqa aa dlek. ³⁰ Dap laip lua i ama qaqet ta taarl naver ama aapngipki, dai liina ip te ngerlvet dai diip kuasiq ai ama qaqet te ngerlvet nana. De ama qaqet mai dai diip ta raquarl ama Angeluqena vuusep. ³¹ Dap lungera ama lengi sever ama ngipta i saqias ta taarl naver

ama aapngipki. Dai ngu narliip ngu snanpet na ngen ma', "Kua quasik ngen mis pet lungera ama lengi i se ama Ngemumaqa qa van a ngen tem nget. I nget sevet liina i ra taarlviit naver ama aapngipki. ³² I ama Ngemumaqa qa ruqun ma', "Nguai dai ma Abram aa Ngemumaqa, de ma Aisaq aa Ngemumaqa, de ma Jekop aa Ngemumaqa. I liina dai ama rarlimini ai nguai ama Ngemumaqa bareq lura mai i re iames never ama aapngipki." ³³ De ama qaqet mai re narli lungera iara ama lengi, de lura ama qaqet dai maikka sak met ta. I re narli ma Iesus aa lengi i qe su.

A Lengi Ama Dlek Pem Nget

Mak 12.28-34; Luk 10.25-28

³⁴ De lura ama Parasiqena ta iing demna, i ra narli ai ama Sadusiqena dai quasik mager ip ta taqen. I ra narli ma Iesus aa lengi i qe taqa su. ³⁵ De iak naver a ra i maikka aa adrlem malai se ma Moses aa lengi ama dlek pem nget. I qe narliip ke siquat ne ma Iesus. Be qa snanpet na qa ma', ³⁶ "Gua Tiksiqa, ngu lu ama lengi ama barl nget nanaa ama narligel-vem-nget, nev ama Ngemumaqa aa Langinka?" ³⁷ De ma Iesus ka virliit sagel ka ma',

"Maikka ngene rarliq a ngen a Slurlka, i a ngen a Ngemumaqa, ne a ngen a revan. De ngen dru a ngen a qevap mai sever a qa na de a ngen a rlan mai. De maikka a ngen a ngimsevetki peviit sever a qa. De maikka ngene kuarl temiis mai bareq a qa. *Lo 6.5*

³⁸ I liina iara dai maikka iini veviit navet lungera ama Lengi ama dlek-pem-nget nev ama Ngemumaqa aa Langinka. ³⁹ De liina ip ma udiiram i saqikka ama barl iini dai saqikka raquarlina.

'Maikka ngene rarliq ama qaqet i lura i ra mirlek na ngen. De ngen drat never a ra ip taquarl ai de ngen drat never a nas.' *Wok Pris 19.18*

⁴⁰ I ma Moses aa lengi ama dlek pem nget, de ngen ama lengi i ai de ama Ngemumaqa aa Aamki na ra tel sil na nget, dai nget den pet liiram aa ama lengiiram i maikka ama barl-iiram.

Ma Iesus Ke Snanpet Ne Ama Parasiqena Aip Nemka Ne Ma Kristus

Mak 12.35-37; Luk 20.41-44

⁴¹ Taqurla be as lua i ama Parasiqena re sil ba na, de ma Iesus ka snanpet na ra ma', ⁴² "Ngen dru a ngen a qevep nanaa sevet ma Kristus? Nemka aa Uimka na qa? De ama Parasiqena ra virliit ma', "Ma Kristus dai ma Daivit aa Uimka." ⁴³ De ma Iesus ka ruqun ama Parasiqena ma', "Dap ngu lu nanaa be ma Daivit ka tis ka ai aa Barlka? Ma Daivit dai qa taqen ne ama dleq ai ama Qevepka ama Glasingaqa ka van a qa. I qa ruqun ma',

⁴⁴ "Ama Slurlka qa ruqun gua Barlka ma', 'Ngia ruqun de gua snaing pe gua merlmerliit. De diip ngua ru gia qumes-ta vet gia arlim ip ngi uas tem ta.' *Buk Song 110.1* ⁴⁵ "Aip ma Daivit dai qa tis ma Kristus ai aa Barlka na qa dai saqias ngu lu nanaa be aa Uimka na qa?" ⁴⁶ De quasik mager iv a qek navet lura ama Parasiqena ke guirltik ma Iesus aa lengi. Be qatikka ianai navet luqa ama nirlaqa dai nge rarles i lura dai quasik te snanpet ne ma Iesus ip te siquat na qa, i ama qelep ta.

23

Ma Iesus Ke Sever Ama Parasiqena

Mak 12.38-40; Luk 20.45-47

¹ Baiv aa de ma Iesus ke su ama qaqet de ngen aa risura. ² I qel sil ma', "Lura i rat drlem sa su ngen ne ma Moses aa Lengi de ngene lura ama Parasiqena dai ra met ma Moses aa luqupka. ³ Taqurla dai mager ip ngene narligel ama

lengi mai i rel sil ba ngen na nget. De mager ip ngen diit kut nget. Dap kula ngen diit kur araa gamansena i re kaak. Maikka qurli. I ai de rat drlem sal sil ne ama lengi i buup dap katikka ra, dai quasiq ai ra tit kut nget. ⁴ De ra tu ngen iang ama ais be maikka ama alkuil bareq ama qaqet ip ta tit kut nget. De maikka re siquat ip te teqestem per ama qaqet ip ta tit kut lungera ama ais. Dap katikka ra dai quasik mager ip te siquat ip ta tit kut lungera. ⁵ I qatikka ama rarlimini i lura re tekmet ne ama tekmeriirang ama atliirang, dai liina iv ama qaqet tet lu ra. De ai de re trles ama Slurlka aa lengi mer ama qatta iirang ama giliirang dai de re raarl siirang per a nas. De de araa luan arla aam dai de re kutpet se ama siis-iirang ip ngenerem ngim ne ama atlu. I qatikka ai de re barl nas taqurla. De araa luan i nget saver ama raring, dai ai de re tekmet na nget be ma ainkul nget. Taqurla iv ama qaqet tet lu ra. ⁶ Lura ama Parasiqena de ngene lura i ai de re su ne ma Moses aa lengi ama dlek pem nget, dai ai de re narliip ta tuqun pe ama luqup ama atlu nget per ama asmes. Dai de re narliip ta tuqun per ama luquv ama atlu nget pe ama Lautu arla vet. ⁷ Dai de re narliiv ama qaqet ta taqen ne ama atlu sagel ta ver ama maiirl. Dai de re narliiv ama qaqet ta tis ta ai ama tiksiqena na ra. ⁸ Dap ngen dai quasik mager iv ama qaqet ta tis ngen ai ama tiksiqena na ngen. Dap ngen dai qatikka ama quanases met ngen, i ama quatta ngen ama nankina. I a ngen a Tiksiqa ama quanaska. ⁹ De quasik mager ip ngen dris a qek per ama aivetki ai a ngene Mam. I qatikka a ngene Mam ama quanaska, i qa vuusep. ¹⁰ De quasik mager iv ama qaqet ta tis ngen ai ama Barlta na ngen. I qatikka a ngen a Barlka ama quanaska ma Kristus. ¹¹ Luqa i qet matna bareq a ngen ip taquarl ama maatpitka, dai ama barlka na qa bareq a ngen. ¹² Dai aip nemka i qa taarl ne aa rlenki dai laiv ama Ngemumaqa qe semagil ne

aa rlenki. Dap nemka i qatikka qe semagil nanas, dai laiv ama Ngemumaqa qa raarl ne luqa aa rlenki veviit.

Ma Iesus Ka Taarl Ne Ama Parasiqena

Mak 12.40; Luk 11.39-52

¹³ Ngen i ai de ngene su ne ma Moses aa lengi ama dlek pem nget, de ngen, i ama Parasiqena, dai maikka diiv ama vu bareq a ngen. I ngen dai ama kaak met ngen. I ama aiska se vuusep dai ngene pesdet men a qa, be quasik mager iv ama qaquet ta tit sever ama luqupki ama atluqi i ama Ngemumaqa qe uas. Dap katikka ngen dai quasiq ai ngen dran savet luqia ama luqupki. Dap ngene pesdet ser ama qaquet i re narliip tat dan savet luqia ama luqupki.

¹⁴ Ngen, i ai de ngene su ne ma Moses aa lengi ama dlek pem nget, de ngen i ama Parasiqena, dai maikka diiv ama vu bareq a ngen. I ngen dai ama kaak met ngen. I ai de ngene kaak te ama sauakta ama nankina. Be ngen suam se araa vet. Dai de ngene tekmet ne ama araring ama ainkul nget ip ngene ngung per a ngen a viirang. Taqurla be maikka diiv ama slurl ama muvetki ba ngen. ¹⁵ Ngen i ai de ngene su re ma Moses aa lengi ama dlek pem nget de ngen ama Parasiqena, dai diiv ama vu bareq a ngen. I ngen dai ama kaak met ngen. Dai de ngen diit per ama ruqanepka de ver ama aivetki, ver iang ama qerleng. I ngene mali re iak ip diip ka tit kur a ngen a lengi ara ais. Baip lua i ngen lu savet luqa, de ngen tekmet na qa be a ngen a risuqa. Dap ngen tekmet na qa be maikka ama vuqa malai. I maikka ama vuqa malai i ama viirang nge lenges na qa, be qa dai qa uirl se ngen i aa viirang peviit. ¹⁶ Ngen i ai de ngene su ne ma Moses aa lengi ama dlek pem nget, de ngen ama Parasiqena dai diiv ama vu bareq a ngen. I ngene ruirl se ama qaquet dap ngen dai ama arlenta na ngen. I ngene tuqun ma', "Ariq aiv iak i qa tis ama Lautu arla Vetki ip ka tu vuusep, dai quasiq a

qeni. Dav ariq aiv iak ka tis ama gol i nget pe ama Lautu-vem-ki ama Slurlki ip ka tu vuusep, dai maikka mager ip ke sangarl vet liina. ¹⁷ Ngen dai ama qabaing per a ngen de ama arlen ngen. Ngu lu liiram aa dai ama barl a qeni nanaa? Kua ama gol dap kua ama Lautu-vem-ki? Ama Lautu-vem-ki dai qi tekmet ne lungera ama gol be ama glasing a nget. Taqurla dai ama Lautu-vem-ki dai qi veviit. ¹⁸ Dai de ngene tuqun ma', "Ariq aiv iak ka tu vuusep de qa tis luqa ama luqupka i ra tis ka ma "Alta" dai quasia qeni. Dav ariq aiv iak i qa tis liirang aa i ra vandemiis niirang i qurli iirang pet luqa ama luqupka i ra tis ka ma "Alta", dai maikka mager ip ke sangarl vet liina. ¹⁹ Ngen dai ama arlen ngen. Be quasik ngen drlem a qeni. Ngu lu liiram aa be a qeni nanaa dai iini veviit. Kua ama ranbandemiis dap kua ama "Alta". Ama luqupka i ra tis ka ma "Alta", dai qe tekmet ne ama ranbandemiis be ama glasing a nget. Taqurla dai ama "Alta" dai qa veviit. ²⁰ Be nemka i qa tu vuusep i qa tis luqa ama luqupka i ra tis ka ma "Alta" dai maikka qa tis luqa ma luqupka ngen ama tekmeriirang mai vet luqa ama luqupka. ²¹ De nemka i qa tu vuusep i qa tis ama Lautu-vem-ki, dai be qa tis ngene liirang aa mai ama tekmeriirang pem ki. ²² De nemka i qa tuvusep i qa tis ama uusepka dai qerlka be se ngen ama Ngemumaqa aa mugun-met-ki. De ngene Luqa i qa mugun met luqia aa mugun-met-ki. ²³ Ngen i ai de ngene su ne ma Moses aa lengi, de ngen ama Parasiqena, dai diiv ama vu bareq a ngen. I ngen dai ama kaak-met-ta na ngen. I liirang aa mai ama liltem iirang per a ngen a sleng, dai ai de ngene barlmet niirang be ama malepka malepka ver ama buurlem iirang. Be navet liirang aa dai ngen derer ama malepka ama quanaska naver iirang de ngenerl kuarl tem iirang bareq ama Ngemumaqa. Dap sa ngen mit puuqas ne ama lengi i nget peviit nagel ma Moses. I liirang aa

raqurliani i maget ip ngene taqa tekmer ip katikka ama qaqet taquarlina. De a ngen a ngimsevetki naver a na, de ngene liina ip maikka a ngen a revan. Liirang iara dai maikka mager ip ngene tekmet niirang. De saqikka iarang aa i qerlka mager ip katikka ngene tekmet niirang. ²⁴ I ngene ruirl se ama qaqet, dap katikka ama arlen ngen. As ngen dru a ngen a qevap taquarl iak i qa ter ama slang iini nev aa supki ip diip kep suup. Dap ke srluup dai qe kuanik aa reving nget taquarl ama qemki. Dai saqikka ngen taqurla. ²⁵ Ngen, i ai de ngene su ne ma Moses aa lengi ama dlek pem nget, de ngen ama Parasiqena, dai diiv ama vu bareq a ngen. I ngen dai ama kaak-met-ta na ngen. I ai de ngene qukmestem pa ngen a kaap de a ngen a pilitkina angera rlung naik. Dav i muk dai quasik. Dai raqurliani de a ngen a rlan dai buup ne ama semaning. I ama rekse nas ngen, i ai de ngene suam nagel iari ama qaqet. ²⁶ Ngen ama Parasiqena dai ama arlen ngen. Mager ip ngene ukmestem dama kapka aa rlan nauirl, iv ama atluqa. De naqerl aip tevanau ne ama kapka, dai maikka diiv ama atluqa saqikka. ²⁷ Ngen, i ai de ngene su ne ma Moses aa lengi ama dlek pem nget de ngen ama Parasiqena dai diiv ama vu bareq a ngen. I ngen dai ama kaak-met-ta na ngen. I ngen taquarl ama ngipta araa vet, i ra maarl ver a nget ne ama a arlanggul ama lauul a nget. Be ver ama vet darliik dai maikka ngerem ngim ne ama atlu. Dav i muk pe ama ngipta araa vet dai maikka buup nget ne ama ngipta araa lan. De ngen ama tekmeriirang i muk dai maikka quasiq ai ama atliirang. ²⁸ Dai saqikka ngen taqurla. I ama qaqet tet lu ngen de ra tu araa qevap ai ama atlura na ngen. Dav i muk de a ngen a rlan dai maikka buup ngen ne ama kaak pem iirang, de ngen ama tekmeriirang ama viirang. I ngene nging ama Lengi ama dlek-pem-nget. ²⁹ Ngen, i ai de ngene su ne ma Moses aa Lengi ama dlek pem nget,

de ngen ama Parasiqena dai diiv ama vu bareq a ngen. I ngen dai ama kaak-met-ta na ngen. I ai de taqa tekmet ne ama matmat-kina bareq ama Ngemumaqa aa Aamkina-ra i ama ngipta. De ngen ne lura i araa matmatkina i sa murl ta ngip i ama atlura na ra. ³⁰ De ngene tuqun ma', "Arik murl kurl uut ne auur a serlura vet lungera ama niirl i qurli ra ver a nget, dai vadai de quasiaq ai uut mat naver a ra iv uure peleng lura ama Ngemumaqa aa aamki na ra." ³¹ Ne lungera ama lengi dai ngene taqal sil ai lura i murl ta veleng ama Ngemumaqa aa Aamki na ra dai araa uis na ngen. ³² Taqurla dai mager ip ngene rekmet ne liirang aa ama tekmeriirang ama viirang i murl kuasiaq a ngen a lavu ra verleset niirang. ³³ Ngen, dai ama qem ama vu nget na ngen. I diip kuasik ngene uaik tiq ama Ngemumaqa. I diiv ama Ngemumaqa qa rlu ngen pe ama karabus be diip ngen diit samer ama altingki. ³⁴ Taqurla dai ngul sil ba ngen taqurliani ma', "Diip ngu nem sagel ngen, iari ama Ngemumaqa aa Aamki na ra, de ngene lura i ama atlu araa tuaqevap, de ngene lura i ai de re su re ama Ngemumaqa aa lengi. Be diip ngene veleng iari navet lura iara ama qaqet. De diip ngene uadem se iari men ama lalem. De diip ngene uamet ne iari pe a ngen a Lautu-vem-nget. De diip ngene ngingarl se ra naver ama qerleng ama barl nget. I aip ta mit saver iaiq ama qerlingki ama barlki de diip ngen ingarl se ra. De saqikka aip ta mit saver iaik de diip ngen ingarl se ra, dai qatikka raqurla. ³⁵ Taqurla dai diiv ama Slurlka qe virliit ba ngen ne ama tuvetki nagel a ngen a murlta, i murl ta veleng aa maatpitta. Lua i nge rarles navet ma Abel (ma Adam aa uimka). I maikka a ngen a murlta ra veleng ama atlura be deng i ra veleng ma Sekaraia ve ama Lautu-vem-ki gel ama 'Alta'. ³⁶ Be maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I liirang aa mai dai diiv iirang nge ren taqurla dav as kuasiaq ai ngen ngip.

Ma Iesus Dai Ama Arlem Ka Never Ama Qaqet Pet Ma Jarusalem

Luk 13.34-35; 19.41-44

³⁷ De ma Iesus kes nes ma', "Maikka ngen navet ma Jarusalem dai ai de ngene peleng ama Ngemumaqa aa maatpitta. De lura i qa nem ta sagel ngen ip tet matna, dai ai de ngene rlumet na ra ne ama dul ip tep ngip. De qatikka ver ama niirl i buup dai ai de ngu narliip ngu ng-ingdemna ne a ngene uis. I qatikka raquarl ama durlaikki i ai de qi ngingdemna ne are uis pe ara qivarleriim. Dap ngen dai quasik ngene narliip. ³⁸ De ngene narli, i maikka diiv ama ngingaqi ve ama Lautu-vemki ama Slurlki de ver a ngen a luqup. ³⁹ De ngul sil ba ngen, ai saqias diip kuasik mager ip ngene lu ngua, i diip deng pet luqa ama nirlaqa i diip ngene ruqun ma', "Ama Ngemumaqa dai diip ka raat navet luqa i qat den ne ama Slurlka aa Rlenki."

24

Ama Lautu-vem-ki Ama Slurlki I Diip Lenges Na Qi

Mak 13.1-2; Luk 21.5-6

¹ De ma Iesus ka mit nev ama Lautu-vem-ki, be naqasaqerl ka tit. Dav aa risura ta ter a qa ip te teqerl a qa ne ama Lautu-vem-ki ara Vet ai ama atlunget. ² De ma Iesus ka snanpet ne aa risura ma', "Ngenet lu lungera ama vet, dai maikka ngul sil ba ngen ne ama revan ai lungera mai ama vet dai as diip lenges na nget. Be ama dul mai ver ama vet dai diip bung met na nget, be nge raat per ama aivet. Be lungera ama dul dai diip kuasiq ai qurli nget demna."

Ama Giqi Ip Perlverleset Ama Aivetki

Mak 13.3-13; Luk 21.7-19

³ Baiv aa de ma Iesus ka mugun pe ama luqupka ver ama damki ma Ulip. De ma Iesus aa risura ra men sagel ka ip

kurli ra i ngerek se ra gel ka. De ra ruqun ma Iesus ma', "Sa ngia sil ba uut ai diip lenges ne ama Lautu-vem-ki. Be mager ip ngi sil ba uut aip diip kesnada de liina nge ren taqurla. De ngu lu diiv ama sil mamerlka ne a qeni nanaa, iv uut drlem ai luqa ama nirlaqa ip saqiaskerlka ngiat den? De ngi sil ba uut sevet luqa ama nirlaqa ip ma verlverleser iini se ama aivetki. ⁴De ma Iesus ka virliit ba ra ma', "Maikka mager ip ngenet lu i ariq a qek ke qaak tem ngen. ⁵I diip buup ne iari ama qaqet dai diip tat den be ra tis gua rlenki de re tuqun ma', "Nguai dai ma Kristus." De diip te kaak de re ngingdemna ne ama qaqet i buup. ⁶De diip ngene narli drlindrlin i ama arasmesna. De ngene narli ama siit sever ama arasmesna i sa iari ra mesna. Dap maikka quasik mager ip ngeneng ning. I liirang aa dai diiv iirang nge ren nauirl de naqerl aiv aa de ama verlverleser iini se ama aivetki. ⁷De diiv iaq ama liinka ne ama qaqet ta taarlviit sev iaq ama liinka aa qames i saqikka ne iari ama qaqet ip ta tesna. De saqikka diiv iari i araa slurlka ama quanaska, dai diip ta taarl sev iari araa qames i saqikka iaq ama slurlka i qe uas tem ta. I diip ta taarl sev araa qames kana ip ta tesna. De diip per iang ama niirl dai diiv ama niingki be quasiq ama qaqet araa a nge ama asmes per iang ama luqup. De diip per iang ama qerleng dai ama qenken iirang ngerep kuiv ama aiverem. ⁸I liirang aa ip taquarl ama getgetka i qe rarles per ama nanki, baiv aa de ama rluimini nget den. ⁹De diiv ama qaqet te tekmet na ngen mavik. De diiv ama qaqet terl kuarl tem ngen samet lura araa ngerik ip ten ban a ngen te ama getget. De re peleng ngen. De ama qaqet mai dai diip kuasik te narliip se ngen. Liirang aa dai diiv iirang nge ren taqurla saver a ngen i raquarli ngen dru a ngen a qevap sever a ngua. ¹⁰De diip pet lungera ama niirl dai diip buup ne iari navet lura i ra tu araa qevap dai diip te ngim temanau na ngua.

De qatikka lura i ra naver a na dai diip ta taarl sev araa games kana. I diip ma qurek per a ra nanaa. ¹¹ De diiv iari rat den i re kaaq ai ama Ngemumaqa aa Aamki na ra. Be diip te tekmet ne ama qaquet i buup be ra tu araa qevep sever ama den iirang ama viirang. ¹² De maikka diip buup, buup, ne ama tekmeriirang ama viirang per ama aivetki. Taqurla be buup ne lura i ai de ra tu araa qevep, dai diip ta reng pet liina i araa arlem naver iari. ¹³ Dap nemka i qa tu aa qevep sever a ngua de qa taarl malkuil ip deng i verlvlerleser-iini dai diip ngua iames na qa. ¹⁴ De diip te sil ne ama Lengi ama Atlu nget bareq ama qaquet mai ver ama aivetki sever ama Ngemumaqa aa tekmeriirang i qe uas tem iirang. I diip tel sil na nget bareq ama liin ne ama qaquet per ama aivetki mai. Baiv aa de liina ip ma verlvlerleser iini se ama qaquet dai iini nget den.

Ama Viirang Malai Dai Diiv Iirang Nge Ren

Mak 13.14-23; Luk 21.20-24

¹⁵ Murl ma Daniel ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ka sil sever ama tekmeriirang i quasiaq ai ama atliirang, i diiv iirang ngere lenges ne ama luqup. I diip ngene lu liina aa i iini nge raarl ve ama Lautu-vem-ki ama Atlu qi. I liina dai ama viini malai, i iini dai ama rarlimini se ama viirang be diiv iini ngere lenges ne ama qerleng mai. (Be ariq aip ngen dris pet liirang aa de maikka mager ip ngen drlem ama rarlimini ve iirang a nger a rleng).

Daniel 9.27; 11.31; 12.11

¹⁶ De vet lungera ama niirl dai maikka mager iv ama qaquet navet ma Judia dai mager ip te uaik saver ama dam. ¹⁷ De ama qaquet dai mager ip te uaik dap kuasik mager ip te piikpiik iv as te tekmet na qerang. De ariq aiv iak i qurli qa ver ama vetki ara rleng, de maikka quasik mager ip ke meriirl sev aa vetki ip ke aar aa tekmeriirang. ¹⁸ De ariq aiv iak i qurli qa ver ama sleng dai quasik mager ip ke guirl

ip ke aar aa serlapki. ¹⁹ De diip pet lungera ama niirl dai diiv ama vu barek lura ama nankina i ama rut pem ta. De ngene lura ama nankina i re tal ama rluimiirang ama gil-iirang. ²⁰ Dai mager ip ngene raring ip kuasik mager ip ngene uaik pet lungera ama niirl i ama uises dap kua ver ama Sabat. ²¹ I vet lungera ama niirl dai diiv ama merlenka slep bareq ama qaqet mai. As maikka murl ianai i ngere rarles ne ama aivetki, i lungere aa ama merlen nge men be deng iara dai as ama gil-nget. Liirang aa dai ai de murl kuasiq ai iirang nge men. De saqikka diip nasat dai diip kuasiq a qerang taqurla nge ren. ²² Dav arik pet lungera i quasiq ama Ngemumaqa qe bing met ne ama niirl, dai vadai de lenges ne ama qaqet mai. Dav ama Ngemumaqa qa tu aa qevop sevet lura ama qaqet i sa qa mer a ra ip banas. Taqurla de diip ke bing mene lungera ama niirl. ²³ De vet lungera ama niirl de arik ma iari te tuqun a ngen ma', "Ngene lu ma Kristus aa." De arik ma a qek ka ruqun ma', "Ma Kristus aa maqa muk." Kuarl aip ta taqen taqurla dap kuasik mager ip ngen dru a ngen a qevop sever a ra. ²⁴ I diiv iari re kaaq ai ma Kristus na ra, de ngene lura i re kaaq ai ama Ngemumaqa aa Aamki na ra, dai diip tat den be re tekmet ne ama tekmeriirang ama dlek pem iirang de ngen ama rleriirang ama dlek pem iirang. I diip te tekmet ne liirang aa sagel lura ama qaqet i se ama Ngemumaqa qa mer a ra. I diip te tekmet ne liirang taqurla i re narliip ta tit se lura vuuqas i se ama Ngemumaqa qa mer a ra ip banas.

²⁵ Ngene narli, i sa ngua sil ba ngen sevet liirang aa nauirl. ²⁶ De ariq ma iari ra ruqun na ngen ma', "Ma Kristus dai qe iaikum per ama qerlingki i ama ausaqi na qi. Dap kuasik mager ip ngen diit savet luqia ama qerlingki ip ngene mali re ma Kristus. De arik ma a qek ka ruqun na ngen ma', "Ma Iesus dai qa met luqia ama rumki."

Dap maikka quasik mager ip ngen dru a ngen a qevap sevet liirang aa. ²⁷ I lua i aiv ama qaquer araa Rarlimka qat den, dai diiv ama qaquet mai re lu qa. I diip liina nge ren per ama uusepka ip taquarl vaikpaikmet. Taqurla ip diiv ama qaquet mai ver ama aivetki mai re lu. ²⁸ De diip gua anmenki dai diip ma lumamerlka. I diip gua anmenki ip taquarl ai de ngenet lu ama nguatki-qena i ngere ngingdemna i aip nge lu iani i iini nge ngip.

Diip Ma Iesus Ka Ren

Mak 13.24-27; Luk 21.25-28

²⁹ De nakka aip naset liirang aa ama tekmeriirang ama merlenka vemiirang, de diip liirang iara nge ren.

Ama nirlaqa dai diip ka reng be diiv ama arlenki ver aa saqang. De ama iaqunki dai diip kia reng be diip kuasik kim ngim. De ama ualdang dai diip nge raat never ama uusepka. De ama tekmeriirang mai ver ama uusepka dai diiv iirang ngere iaurl. *Ese 32.7*

Joel 2.10

³⁰ De diip pet luus aa de diiv iani nge ren per ama uusepka. I liina nge rel sil ne ama qaquer araa Rarlimka i qat den. Be ama qaquet mai ver ama aivetki, de ama qaquet mai dai diip te lu ama qaquet araa Rarlimka i qat den per ama aavul, ver ama uusepka. I diiv ama qaquer araa Rarlimka qat den pe aa dlek, de ngen aa ansinki. ³¹ De diiv ama qaquer araa Rarlimka qe iis ama rlaunka, i luqa i qek nak saimanau, ip ke nem aa Angeluqena sever ama aivetki mai, iv ama Angeluqena re iing demna ne aa qaquet i sa murl ka mer a ra naver ama qerleng mai ver ama aivetki.

Ama Qasiquatka Ne Ama Pikuska

Mak 13.28-31; Luk 21.29-33

³² Luqa ma mengka i ra tis ka ma Pikuska, dai mager ip ngene lu qa de ngen drlem. I aip lua i ama mengka ama pikuska arkenaap i ama anesaap, de ama qerlapki

vembaap, de ama ngeriquaing ama qelaquaing ngere riirl. Dai diip ngen drlem ai ama qares iv ama niirl ip diip kuasiq ama qaik. ³³ Dai liina ip saqikka raquarl liirang aa i sa ngua sil ba ngen sever iirang, i as diiv iirang nge ren. Baip ngenet lu liirang aa i iirang nget den, dai diip ngen drlem ai luqa ama nirlaqa dai ama qares ip kat den. ³⁴ De maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. Lura i qurli ra vet lungera ama niirl dai diip liirang aa nge ren gel ta i as kuasiq ai ra ngip. ³⁵ De ama aivetki mai de ngen ama uusepka, dai maikka diip lenges na nget. Dav ama lengi i sa ngua sil na nget, dai maikka quasik mager ip lenges na nget.

*Ama Nirlaqa Ip Diiv Ama Verlverleser Iini Se Ama Aivetki
Mak 13.32-37; Luk 17.26-30*

³⁶ Maikka quasiq a qek kat drlem ama nirlaqa dap kua ama qeleq iini men ama nirlaqa ip diiv ama verlverleser iini. De ama Ngemumaqa aa Uimka de ngen ama Angeluqena i ra vuusep dai quasik ta drlem ama nirlaqa dap kua ama qeleq iini ip diip liina nget den. Dap katikka ama Ngemumaqa naik dai qat drlem. ³⁷ Ama tekmeriirang i murl ama qaquet te tekmet niirang pet lungera ama niirl i qurli ma Nua, dai saqikka diiv ama qaquet te tekmet ne liirang aa. I lua i diiv ama qaquet araa Rarlimka qat den. ³⁸ I murl vet lungera ama niirl i as kuasiq ama aiqum nge men gel ma Nua. Dai de ama qaquet ta tes de re srluup. Dai de re ngerlvet be deng pet luqa ama nirlaqa i ma Nua qa mit sede ama sipki. ³⁹ De lura ama qaquet dai ai de quasik tat drlem aip liirang aa nget den taqurla i nanaa. Baiv aa de ama qaik be baap dama qerlap be nge lenges ne lura. Dai saqikka diip taqurla i aiv ama Qaquet araa Rarlimka qat den. ⁴⁰ Diiv iaiam i qurli iam per ama sleng, dai diiv ama Ngemumaqa qa aar iak dap kurli iaq aa ver ama sleng. ⁴¹ De iauim ama naniim iane tekmet ne ama qinepki ne ama lagat iv ama bret na nget. Dai diiv ama

Ngemumaqa qa aar iaik dap kurli iaiq aa. ⁴² Taqurla dai qatikka mager ip masmas de ngen druvem nanas. I quasik ngen drlem ama nirlaqa ip diip lua a ngen a Slurlka qat den. De mager ip ngen drlem sevet liina iara. ⁴³ I arik luqa i aa vetki qat drlem aip maikka qesnada de ama suamka qat den ip ke suam sev aa vetki. Dai maikka mager ip luqa i aa vetki dai qa ruvem nanas de qe uas ip te luqa i qe narliip ke suam. I luqa i aa vetki, dai quasik ke narliiv ama suamka qe bungdem ser aa vetki ip ke suam. ⁴⁴ Taqurla dai saqikka mager ip ngen, ngen druvem nanas. I ama qaquer araa Rarlimka dai naqatikka mager ip ka ren pet liina ama qeleq iini, i aip ngen dru a ngen a qevap ai quasik mager ip ka ren.

Ama Qasiquatka Sever Ama Saikngias Pem Ka De Ngen Iak I Quasik Ke Narligel

Luk 12.42-46

⁴⁵ Diip ngu sil sevet luqa i qa maarl madlek de qet matna de aa tuaqevap dai ama atlunget. Dai de qe taqa uas te aa rletki. I luqa i diiv aa barlka qa ru qa ip ke uas te aa buaiskena. De diip ken ban a ra re ama asmes i aip lua i ip ta tes. ⁴⁶ Baip laip de luqa ama barlka qa guirl, dai qa lu luqa i qet matna raqurla ip taquarl mekai qa ruqun na qa. Dai luqa dai diip ma arlias per a qa. ⁴⁷ Dai maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I luqa ama barlka dai diip ke at luqa ip ke uas te aa tekmeriirang mai. ⁴⁸ Dav ariq aip luqa ama buaiska qa tu aa qevap ma', "As gua barlka dai as diip kuasiq ai masna qa ren." ⁴⁹ Taqurla de qe rarles i qe uamet ne aa buaiskena i lura i qe uas tem ta. De qa tes de qe srluup ke na ra be qe kabaing. ⁵⁰ De diip luqa i qe uas te aa rluavik dai diiv aa barlka qa ren i aip kuasik luqa qa muvem nanas. I diip ka ren pet liina ama qeleq iini i aip luqa ama buaiskena araa Aamngimka ka tu aa qevap ai as diip kuasiq aa Barlka qa ren. ⁵¹ De diiv ama barlka qa raarl

ne luqa i ai de qet matna i qe uas te aa rluavik. De diiv ama barlka qa ru luqa gel lura i ai de re kaaq ai ama atlura na ra. Be vet luqa ama luqupka dai diip tek nak maden de res nis araa qiang nana.”

25

Ama Qasiqatka Sever Ama Nankina Ama Lugutta

¹ De saqiaskerlka ma Iesus ke su sever ama giqi i diiv ama Ngemumaqa qe uas. I qel sil ma, “Ngul sil sever iak i qa muvem nanas ip ke ngerlvet. De luqa ama nirlaqa qa men, de ama nankina i quasik gel ta never aa liinka dai ra muvem nanas suunun ip diip ke ngerlvet de ama arlenki are rlan. I lura i ama malepka na ra. I ra mit samen ama aiska ip naa ne luqa i diip ke ngerlvet. I ra mit i re tal araa laam iirang. ² Be iari ama ngeriqit na ra dai quasiaq ai araa a nge ama adrlem. Dav iari ama ngeriqit na ra dai ama saikngias-pem-ta. ³ Be lura i quasiaq ai re taqat drlem, dai ra ral araa laam iirang. Dap kuasiaq ai ra ral ama karasin ip seq araa laam iirang angera rleng. ⁴ Dap lura i araa adrlem dai ra buuv ama qurel ne iang ama karasin de re tal nget ngen araa laam iirang. ⁵ Be luqa i diip ke ngerlvet dai quasiaq ai masna qa men. De lura ama nankina dai maikka ama neng na ra, be menep-menep ta be re brlaing. ⁶ Baip de ama arlenki are rlan per ama rlaunka de a qek kes nes ma’, “Luqa i diip ke ngerlvet dai luqa namuk i qat den. Ngen den ip ngene na qa, ngen atmetna de ngene na qa ngen den. ⁷ De lura ama nankina ra maarlviit. De ra tuvem ne ara laam iirang. ⁸ De lura ama nankina i quasik te taqat drlem, dai ra ruqun lura ama nankina i araa adrlem ma’, “Ngene qurl a uut te a ngen a qeng ama karasin. I auur a laam iirang dai sa verlverleset mer iirang be diiv iirang nge reng.” ⁹ Dap lura ama nankina i ama saikngias-pem-ta dai ra virliit ma’, Kuasik maget. I lunger

iara ama karasin dai quasik maget na nget kurl uut mai, uut na ngen. Dap ngen diit sagel lura ama qaquet i ai de rem nem lungera ama karasin. I ngen diit ip ngene van per a qeng banas.” ¹⁰ Taqurla de lura i quasik te taqat drlem ta mit ip ten bandem per ama karasin. Dap lua i ra mit, de luqa ip ke ngerlvvet dai qa men. De lura ama nankina i ra muvem nanas dai re ne luqa ra man sev ama vetki saver ama berlim ara asmeski. De ra ves mer ama tarlka de ra ding. ¹¹ Baiv aa de iari ama nankina ama ngeriqit-na-ra ra men. Be lura ma nankina ra ruqun ma’, “Auura barlka, ngi rattem mer ama tarlka nanaik uut iv uur ran.” ¹² Dap luqa ip ke ngerlvvet dai qa virliit ma’, ‘Maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I quasik nguut drlem se ngen.’ ¹³ Taqurla dai maikka mager ip katikka masmas ngen druvem nanas. I quasik ngen drlem luqa ama nirlaqa dap kua ama qelegg iini ip diiv ama qaquer araa Rarlimka qat den.”

A Siitka Sever A Buaiskena Ama Depguas Na Ra

Luk 19.11-27

¹⁴ Ama Ngemumaqa aa luqupki i qe uas pe uusep dai diip taquarl iaq ama qaqeraqa. I qa mit naver aa luqupki ip ka tit saver iaiq ama luqupki ip ke paikmet. Dap lua ip diip ka tit de nauirl dai qa iing demna ne aa buaiskena de qa taqen per a ra. I luqa qa ruqun aa buaiskena iv aip ka mit dap diip te uas te aa tekmeriirang. ¹⁵ De luqa qa mu a qevip ip katikka qe barlmet ne aa tekmeriirang kurl ama buaiskena araa dlek ip te uas tem iirang. I qatikka qerl kurl a ra te aa tekmeriirang i qatikka qut ta ip te uas tem iirang. Be luqa qa qurl lura i qa qurl iak te ama qelaing i ama 5,000 ne ama nal. De iak dai luqa qa qurl a qa re ama qelaing ama 2,000 ne ama nal. De iak dai luqa qa qurl a qa re ama qelaing ama 1,000 ne ama nal. Baip luqa qa rekmet taqurla de qa mit. ¹⁶ Be aip luqa qa mit, de luqa ama buaiska i qa se ama qelaing ama 5,000 ne ama nal.

Dai masna qa mit, be qe bisnis ne luqa ama qelaingka, be deng i saqiaskerlka iang ama qelaing ama 5,000 ne ama nal nge men. ¹⁷ De luqa i qa ral ama qelaing ama 2,000 ne ama nal, dai qa rekmet taqurla i qa bisnis ne lungera ama qelaing be saqikka iang, ama 2,000 ne ama nal nge men. ¹⁸ Dap luqa i qa ral ama qelaing ama 1,000 ne ama nal dai qa mit be qa qut ama demka de qa rles aa mastaqaa qelaing. ¹⁹ Baiv aa de naqasaqerl buup ne ama niirl nge mit. Baip maget de lura ama buaiskena araa mastaqaa qa guirl. De luqa qa snanpet ne aa buaiskena aip ta mesana ne aa qelaing. ²⁰ De luqa i murl ka ral ama qelaing ama 5,000 ne ama nal, dai qa men se iang ama qelaing ama 5,000 ne ama nal. I lungera aa i qa bisnis be rem nget. De qa ruqun ma', "Gua Barlka, ngia mu gia qevap ai mager ip ngu uas te ama qelaing ama 5,000 ne ama nal. Be saqikka iang ama qelaing ama 5,000 ne ama nal nge men. ²¹ De ama Barlka qa virliit ma', "Maikka ngia rekmet ne ama atlu. I maikka ngia rekmet ne ama a rletki ama atluqi. I ngia rekmet ne ama aiska ama atluqa se lungera ama qelaing ama langas. Taqurla dai diip ngua ru ngi ip ngi uas te ama tekmeriirang i iirang peviit. Ngia ren ip gia arlias ngi na ngua." ²² Baiv aa de luqa ama buaiska i murl ka ral ama qelaing ama 2,000 ne ama nal, ka men sagel ama mastaqaa. Be qa ruqun ma', "Gua barlka murl ngia qurl a ngua re ama qelaing i ama 2,000 ne ama nal ip ngu uas tem nget. Dai be ngua bisnis ne lungera ama qelaing ama 2,000 ne ama nal, be saqikka iang ama qelaing i ama 2,000 ne ama nal nge men. ²³ De ama barlka qa virliit ma', "Maikka ngia rekmet ne ama atlu. I ngia rekmet ne ama aiska ama atluqa se lungera ama qelaing ama langas na nget. Taqurla be diip ngua ru ngi ip ngi uas te liirang aa, i as maikka iirang peviit. Ngia ren ip gia arlias ngi na ngua. ²⁴ Baiv aa, de luqa ama buaiska i murl ka ral ama

qelaing ama 1,000 ne ama nal ka men sagel aa Barlka. Be qa ruqun ma', "Gua Barlka, nguat drlem ai ngi dai ama rekse nas-ka na ngi. Be ai de ngia ter ama asmes naver ama sleng i murl kuasik ai ngia matna ver a nget. De ngia ter ama meng arla gam de ngen ama liltem iirang i qatti murl iak ka mu nget. De araa asmes dai ai de ngi bing se nget. ²⁵ Taqurla dai ngung ning liina. De ngua mit se gia qelaing be ngua qutserl nget. Ani; gia qelaing aa ama 1,000 ne ama nal i qatikka murl ngia qurl a ngua rem nget!" ²⁶ De ama Barlka qa virliit barek luqa ama buaiska ma', "Ngi dai maikka ama vuqa na ngi de maikka ama nengnas met ngi. I ngia sil ai ngiat drlem ai nguat ter ama asmes naver ama sleng i murl kuasiq ai ngua mat na nget. Dai de ngu bing se ama asmes dap kuasiq ai murl ngua mu nget. ²⁷ Dai vadai de raqurla de ngia mu gua qelaing mer ama Bang, ip nge riirl iv aip lua i ngua men de ngua met gua qelaing i rluses dem nget. ²⁸ Taqurla de ama Barlka qa ruqun aa iari ama buaiskena ma', "Ngen det lungera ama qelaing ama 1,000 ne ama nal nagel luqa. De ngene qurl luqai ama qelaing ama 10,000 ne ama nal gel ka. ²⁹ I lura i iirang gel ta, dai saqiaskerlka diip ngu qurl a ra re iirang. Be diip liirang aa i qe narliip siirang, dav as ngene i iarang. Dap nemka i quasik ket matna ne liirang aa i sa ngua van a qa, dai diip ngu at liirang aa mai nagel ka. ³⁰ Baiv aa de luqa ama Barlka qa ruqun ma', "Luqa ama buaiska ama vuqa dai ngene rlu na qa sedarliik, sev ama arlenki vet luqia ama luqupki i diiv ama qaqet tek nak de res nis araa qiing nana i re narli getget per a nas.

Diiv Ama Qaqer Araa Rarlimka Qa Raarl Ne Ama Qaqet

³¹ Ama qaqet araa Rarlimka dai saqiaskerlka diip ka ren. I diip ka ren pe aa ansinki i maikka qi veviit. De aa Angeluqena dai diip te na qa ra ren. I qa dai diiv ama

Slurlka na qa de diip ka ruqun mer aa mugun-met-ki i maikka ama slurlki i qi veviit. ³² Be ama qaqet mai dai diip te iing demna ver ama qaqet araa Rarlimka aa saqang. De diiv ama qaqet araa Rarlimka qa raatmet ne ama qaqet saver ama liiniam ama quanasiam. I liini iara ip taquarl ama Uaska i qa ter ama sipsip naver ama meme. ³³ Dai diiv ama qaqet araa Rarlimka qa ru ama sipsip (ama qaqet ama atlu ra) pe aa merlmerliit. Dav ama meme (ama qaqet ama vura) dai sev aa ruarliit. ³⁴ Taqurla de diiv ama Slurlka qe ruqun lura ama qaqet ama atlura ve aa merlmerliit ma', "Ngen den. I sa Gumam ka matna ver a ngen peviit. Ngen den ip ngen der ama luqupki i murl ama Ngemumaqa qa muvuusep ip diip ki bareq a ngen. I lua i murl ke rarles i qe tekmet ne ama aivetki de qa muvem ne luqia ama luqupki i qe uas bareq a ngen. Luqia ama luqupki i ngu uas, dai mager ip kurli ngen per a qi. ³⁵ I lua i murl ama getki vem ngua ver ama aivetki de ngen kurl a ngua re ama asmes be ngua tes. Dai de dingding sep ngua, de ngenerl kurl a ngua re ama qerlapki be ngup suup. De murl lua i ngerek se ngua dai de ama nangiska na ngua gel ngen de ngen marl se ngua sev a ngen a vet. ³⁶ De murl lua i quasik gua a nge ama luan de ngene kurl a ngua re ama luan. De murl lua i ngu temarl de ngene taqa uas tem ngua. De murl lua i qurli ngua ve ama karabus de ngenes pas tem ngua." ³⁷ Taqurla de diip lura ama atlu ra dai diip te virliit ma', "A Slurlka, ngu lu qesnada de uut lu ngi i ama getki vem ngi, de uut kurl a ngi re ama asmes. De ngu lu qesnada de uut lu ngi i dingding sep ngi de uut kurl a ngi re ama kainaqi ip ngi suup. ³⁸ De ngu lu qesnada de uut lu ngi i ngerek se ngi de ama nangiska na ngi i qurli ngi sangis ne gia luqupki. De uut marl se ngi sev auur a vet. De ngu lu qesnada de uut lu ngi i quasik gia a nge ama luan de uut kurl a ngi re ama luan. ³⁹ De ngu lu qesnada de uut lu ngi,

i ngi temarl dap kua qurli ngi ve ama karabus de uures pas tem ngi. ⁴⁰ De diip luqa ama Slurlka qe virliit ma', "Maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. Ama tekmeriirang mai i sa ngen tekmet niirang sagel guari ba qek nanari i luqa i maikka quasiaq ai aa rlenki veviit. Dai liirang aa mai dai ngene tekmet niirang sagel ngua." ⁴¹ De diiv ama Slurlka qe ruqun lura ama qaquet pe aa ruarliit ma', "Ngen diit nanari nagel ngua. I sa ama Ngemumaqa qa sil ai diip ngene karabus. Ngen diit samer ama altingki i qatikka ai de masmas per ama niirl mai de qiat dang. I murl ama Slurlka qa muvem ne luqia ama altingki ip sagel ma Satan ke ne aa Angeluqena. ⁴² Maikka mager ip ngen diit. I mekai ama getki vem ngua de quasiaq ai ngen kurl a ngua re ama asmes ip ngua es. De mekai dingding sep ngua de quasik ngen kurl a ngua re ama qerlapki ip ngu suup. ⁴³ De mekai i ai de ngerek se ngua de qurli ngua sangis ne gua luqupki. De quasiaq ai ngen marl se ngua sev a ngen a vet. De mekai quasik gua a nge ama luan de quasik ngen kurl a ngua ra qeng ip ngu rurlisnas. De mekai qurli ngua i ngu temarl de qurli ngua ve ama karabus. De quasiaq ai ngenes pas tem ngua. ⁴⁴ De diip lura ama qaquet te virliit ma', "A Slurlka ngu lu qesnada de uuret lu ngi i ama qeraik ngi dap kua dingding sep ngi. De ngu lu qesnada de uuret lu ngi i ama nangiska na ngi i ngerek se ngi i qurli sangis ne gia luqupki. Dap kua ngu lu qesnada de uuret lu ngi i quasik gia a nge ama luan de qurli ngi ve ama karabus. I ngu lu qesnada de uuret lu liirang aa de quasik uut tat naver a ngi?" ⁴⁵ De diip luqa ama Slurlka qe virliit ma', "Maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. Ama tekmeriirang mai i quasik ngene narliip ngene tekmet niirang sagel guari ba qek nanari dai quasik ngene narliip ngene tekmet ne liirang aa sagel ngua. ⁴⁶ Taqurla de diip lura ama vura ra iit ip te tal ama ranbandem ama vu nget. I diip te taneng ama

getget i quasik mager ip perleset na nget. Dav ama qaqet ama atlura dai diip ta iit ip te taneng ama iames masmas, i quasik mager ip prleset.”

26

Ama Judaqena Araa Barlta Te Sil Ba Na Ip Te Peleng Ma Iesus

Mak 14.1-2; Luk 22.1-2

¹ Baip ma Iesus ka verleset i qa taqen ne liirang aa, de qa ruqun aa risura ma’, ² “Ngen drlem ai mabigia de ama asmeski ama slurlki i ra tis ki ma’, Ama-Angeluqa-Ka-Ngim-Manep-Sagel-Ama-Qerekka; dai diip pet luqa ama nirlaqa de diip te quarl te ama qaqet araa Rarlimka bareq aa qumes-ta ip te veleng ka men ama lalemka. ³ Baiv aa de lura nep ma Lautu i ai de re ruirl de ngene lura ama barlta i ai de re ruirl se ama Judaqena. Dai ra iing demna ip ta taqen per a na ve ama Vetki i ai de qurli lura vem ki. Luqia ama Vetki i ama Slurlki dai ma Kaiapas aa vetki, i luqa i ama Lautu arla Uaska. ⁴ Lua i ra iing demna de re sil ba na, dai ai de re mali re a nge ama aiska ip te uurut pet ma Iesus. I ra tu araa qevap ip te kaak ip mager ip te uurut per a qa ip te veleng ka. ⁵ De lura ver ama kaivung ta ruqun ma’, “Kuasik mager iv uure uurut per a qa per ama Asmeski i ama nirlaqa i ama slurlka. I quasiq uure narliiv ama qurek per ama qaqet de ra tesna.”

Iaiq Ama Nanki Qia Rekmek Ne Iani Sagel Ma Iesus

Mak 14.3-9; Jon 12.1-8

⁶ De ma Iesus dai qurli qa vet ma Betani. I qurli qa ve ma Saimon aa vetki. I luqa i mekai ama arlemki ama vuqi ver a qa, i ra tis ki, ama laippa. ⁷ Be lua i qurli ma Iesus aa, dai iaiq ama nanki qia men sagel ka. I qia men i qi tal ama qurelka i ama dulka na qa i maikka ama atluqa. I ama marasin i ra tis nger ama ‘sanda’ dai nget met ka i maikka

ngere tal veviit. De qia arletik ne lungera ama sanda vet ma Iesus aa ningaqa. I lua i qa mugun per ama laiqa ara garli de qa tes. ⁸ De ama risura ra lu luqia ama nanki qia rekmet taqurla de maikka ra serlin. Be ra snanpet ne luqia ama nanki ma', "Ngu lu ngia ming lungera ama sanda ip nanaa? ⁹ Arik lua i uure nem lungera ama sanda ip te van per a nget, dai qatias padari ama qelaingka i qa veviit. De vadarli uut kurl lura i quasiaq araa a nge ama tekmeriirang te lungera ama qelaing." ¹⁰ Dap ma Iesus dai sa qat drlem araa lengi. Be qa ruqun ma', "Ngu lu ngenen ban luqia re ama merlenka ip nanaa? Dap kia rekmet ne liina i maikka ama atliini bareq a ngua. ¹¹ Katikka diip masmas de qurli lura i quasik buup na ra qerang gel ngen. Dap ngua dai diip kuasiaq ai qurli ngua mas gel ngen. ¹² Luqia ama nanki i qia arletik ne ama sanda vet gua qetdingki, dai ip kia tuvem na ngua, iv aip lua i ngua ngip de ra qutserl ngua. ¹³ De maikka ngul sil ba ngen ne ama revan. I ama Lengi ama Atlunget dai diip te sil na nget bareq ama qaquet mai ver ama aivetki. De ver ama luqup mai sagel ta sil ne ama Lengi ama Atlunget dai diip te sil ne ngene luqa ama siitka sevet luqia ama nanki i qia rekmet ne liina. De liina i qia rekmet niini dai diip te sil sever iini be diiv ama qaquet tat drlem sever a qi."

Ma Judas Ka Muvuusep Ai Diip Ke Quarl Te Ma Iesus

Mak 14.10-11; Luk 22.3-6

¹⁴ De ma Judas Iskariot i iak navet ma Iesus aa risura ama malepka ngen a iam dai qa mit sagel lura i re uas te ama Lautu. ¹⁵ De ma Judas ka ruqun ma', "Diip ngene qurl a ngua re ama gi? I aip ngua qurl a ngen te ma Iesus." De lura i re uas te ama Lautu dai ra qurl ma Judas te ama qelaing ama silva, i ama malev ama depguas. ¹⁶ De ma Judas ke rarles i qet lu re a nge ama aiska ip diip ke quarl te ma Iesus semer aa qumes-ta araa ngerik.

Ma Iesus Ken Aa Risura Ra Tes Per Ama Asmeski Ama Sluriki

Mak 14.12-21; Luk 22.7-14

¹⁷ De vet luqa ama nirlaqa i qe rarles naver ama asmeski ara niirl i ai de ra tes ama bret i quasiaq ama Yis pem nget. De ma Iesus aa risura ra men sagel ka. De ma Iesus aa risura ra ruqun ma', "Diiv uur ruvem ne ama tekmeriirang mai ver ama asmeski ip diip ngia tes pet luqia ama asmeski. Dap ngu lu diiv uur ruvem ne luqia ama asmeski ve a nge ama vetki qua?" ¹⁸ De ma Iesus ka virliit ma', "Ngen diit savet ma Jarusalem. Be ngene ruqun iak i ngu at drlem se qa ma', "Ama Tiksiqa qa ruqun ma', "Ama nirlaqa i ra mu qa bareq a ngua dai sa qa gelna. Ngua dai ngu narliip ngu ne gua risura uut tes pet luqia ama asmeski i ra tis ki ma', "Ama-Angeluqa-Ka-Ngim-Manep-Sagel-Ama-Qerekka, pe gia vetki." ¹⁹ De ama risura ra mit kut liina i ma Iesus ka ruqun na ra ip te rekmet niini. Be ra muvem ne luqia ama asmeski. ²⁰ Baip se rletrlet, de ma Iesus ke ne aa risura ama malepka ngen a iam na ra ta mugun sepna ne ama laiqi. ²¹ Be lua i ra mai ra tes, de ma Iesus ka ruqun ma', "Ngul sil ba ngen ne ama revan. Ngen aa, ama malepka ngen a iam, dai diiv iak naver a ngen ke sil se ngua barek gua qumes-ta." ²² De ma Iesus aa risura dai maikka ama merlenka ver a ra i re narli liina. De re snanpet ne ma Iesus i iak de iak ma', "Nanaa, kua ngia tu gia qevap ai ngua?" ²³ De ma Iesus ka virliit ba ra ma', "Ngen ama malepka ngen a iam, dai luqa naver a ngen i ngu na qa uune teq a uun a ngerik mais semer ama pilitki, dai diip ke quarl tem ngua barek gua qumes-ta. ²⁴ I ngua dai ama qaquet araa Rarlimka i diip te veleng ngua ip taqua murl ama Ngemumaqa aa Aamki-na-ra ra sil, i ra iil ve ama Langinka i murl ka nauirl. Dap luqa i diip ke sil se ngua barek gua qumespik ip te veleng ngua, dai maikka diip

lenges na qa. I arik murl aa nan ki sel a qa i ama ngipka, dai ama atlu i as kuasik ka lu iarang taqurla.”²⁵ Baiv aa de ma Judas ka snanpet ne ma Iesus ma’, “A Tiksiqa, kua ngua? (Ma Judas i diip ke quarl te ma Iesus bareq aa qumes-ta). De ma Iesus ka virliit ma’, “Ii, qerlka ngi.”

Ama Slurlka Aa Asmeski

Mak 14.22-26; Luk 22.15; 1 Korin 11.23

²⁶ Lua i ra tes, de ma Iesus ka mer ama bretki de qa meraqen ne ama atlu sagel aa Mam. De qa bing met na qi de qa qurl aa risura de qa ruqun na ra ma’, “Ngen det luqia de ngen des ki. I luqia dai gua qetdingki aa.”

²⁷ De ma Iesus ka mer ama kapka i buup ka ne ama qerlapki nev ama vain arla gam. De qa meraqen ne ama atlu sagel ama Ngemumaqa de qa qurl aa risura. De ma Iesus ka ruqun ma’, “Ngen mai ngene srluup. ²⁸ I luqia iara ama qerlapki dai raquarl gua qereka i qa rletik sever ama qaqet ip Gumam ke lemerl araa viirang. I qatikka ne liina dai ngu rarles ne ama Aiska ama Iameska iv ama Ngemumaqa qe iames ne aa qaqet masmas. ²⁹ Ngua taqen ne ama revan i diip kuasik mager ip ngup suup luqia ama qerlapki nev ama vain arla gam ip deng i ama Ngemumaqa qe uas per aa luqupki ama Iameski. Dai diip ngu suup ama vain ama iames nget i ngu na ngen.”

³⁰ De ra raing iaiq ama taingki ne ama Lautu. Baiv aa de ra mit saver ama damki ma Ulip.

Ma Iesus Aa Risura Dai Diip Ta Mai Ra iit Namen A Qa

Mak 14.27-31

³¹ De ma Iesus ka ruqun aa risura ma’, “Nani ngene uaik namen na ngua ip ngerek se ngua, ip taquarl murl ta iil ve ama Langinka i murl nauirl ma’, “Ama Ngemumaqa dai diip ke veleng luqa i qe uas te ama sipsip. Be diiv ama sipsip ngere uaik maden maden. *Sekaraia 13.7*

³² Dap diip ngua raarl namer ama matmat. De diip ngu uirl se ngen savet ma Galili.” ³³ De ma Pita qa ruqun ma Iesus ma’, “Katikka ariq aip guari ra uaik, dap ngua dai diip kuasiq ai ngu uaik namen na ngi.”

³⁴ De ma Iesus ka virliit ma’, “Maikka ngul sil ba ngi ne ama revan. I nani de ama arlenki are rlan de diip ngi vererl temiis, ai quasik ngiat drlem se ngua. I diip ngi vererl temiis taqurla ma depguas niirang be nakka aiv aa de ama durlaikka qek nak.”

³⁵ De ma Pita qa guirltik madlek sagel ka ma’, “I quaatta i diip ngu ngip ngu na ngi, dap maikka diip kuasik mager ip ngua raqen ai quasik nguat drlem se ngi!” De qerlka iari ama risura, dai saqikka ra meraqen taqurla raquarl ma Pita.

Ma Iesus I Maikka Ngerek Se Qa I Qe Raring

Mak 14.32-42; Luk 22.39-46

³⁶ De ma Iesus ke ne aa risura ra mit saver ama aiverini i ra tis iini ma Getsemani. De ma Iesus ka ruqun aa risura ma’, “Mas per a ngen aa, de ngua iit ip ngu nen ama Slurlka. ³⁷ De ma Iesus ka ruqun ma Pita qe ne ma Sebidi aa uimiam ip te na qa. De nge rarles i maikka ama merlenka ver a qa be quasik ket lu maget. ³⁸ Be qa ruqun ma Pita qe ne ma Sebidi aa uimiam ma’, “Maikka ama merlenka ver a ngua malai. Be ama qares iv arik ngu ngip. Kurli ngen aa de ngenem ngim.

³⁹ Baiv aa de nakka ma Iesus ka aang imanau be qa aan aa buum men ama aivet. De qe raring sagel aa Mam ma’, “Kua mager ip ngua iit puuqas ne liirang aa ama merlenka vem iirang? Dap liina i qatika ngi narliip dai maikka iini veviit. Katikka mager ip ngi tekmet kut gia tuaqevap. Dap kuasik mager ip ngi tekmet taquarl ngu narliip.” ⁴⁰ Baiv aa de ma Iesus ka guirl sagel aa risura. Be qa men gel ta i re brlaing. De qa ruqun ma Pita ma’, “Kua quasik mager

ip nakka ngenem ngim per a nge ama ainkules?” ⁴¹ De qa ruqun na ra ma’, “Ngenem ngim, de ngene raring. De ngene na ngua i arik ma’, ama qasiqarl-iirang nge men per a ngen. A revan i ngene narliip se ngua de a ngen a rlan dap per a ngen a qetdeng dai ama neng na ngen de quasika ngen a nge ama dlek.” ⁴² De saqiaskerlka ma Iesus ka mir ip maiiram ip ke raring. I qa mit be saqiaskerlka qe raring ma’, “Gumam, katikka ariq aip kuasik mager ip ngi nem luqa ama merlenka ip ka iit naver a ngua, dap katikka diip ngu rekmet taqurla, dai ngu raring ip katikka liina i ngi, ngi narliip dai iini nge ren taqurla.” ⁴³ De qa guirl, dai qa lu ra i maikka ra dai ama menepki-met-ta. ⁴⁴ Taqurla de saqiaskerlka ma Iesus ka mit namen na ra be qe raring. Liina i qe raring ip ma depguas niirang dai saqikka qe raring ip taqua laira. ⁴⁵ Baiv aa de ma Iesus ka guirl sagel aa risura be qa ruqun ma’, “Katiaskerl kua mas per a ngen, i ngene brlaing? Ngene lu, qasa iara ip diiv iak ka iit se ngua i ama qaqer araa Rarlimka na ngua barek lura ama vura. ⁴⁶ Ngen daarlviit! Diiv uut tit! I ngene lu, luqa qat den ip diip ka tit se ngua sagel gua qumespik”.

*Ma Iesus I Ra Uurut Per A Qa
Mak 14.43; Luk 22.47; Jon 18.1-11*

⁴⁷ Dap medu ama barlta nep ma Lautu de ama Tiksiqena nep ma Lautu de lura i re uas te ama Lautu dai sa ra kaivung. Be ra nem iaq ama liinka ip te ne ma Judas Iskariot ip ta iit te uurut pet ma Iesus. I ra tit i re tal ama aviskina, a galep, ngene lungera i ai de re uamet na nget. ⁴⁸ De ma Judas ka sil ba ra ma’, “Diip ngua raqen ne ama atlu. De uune sarl a uun a ngerik kana, i ngu ne ma Iesus. De ngu qaral tem ka bareq a ngen. Uut tit ip nani uure uurut per a qa. De ngen den se qa sev ama karabus.” ⁴⁹ Dap ma Iesus dai as kurli qa i as ka taqen per aa risura. De ma Judas Iskariot i qa navet ma Iesus ka men, be qe ne ma

Iesus ian ne sarl ian a ngerik kana. De qa ruqun ma', "Atlu gua Barlka, gua Tiksiqa." ⁵⁰ De ma Iesus ka virliit ma', "Guakka, ngia rekmet ne liina i ngia men ip ngi rekmet niini." De lura i re ne ma Judas dai ra uurut pet ma Iesus. ⁵¹ Liina nge men taqurla, dap ma Iesus aa risura be iak i qe ne ma Iesus, dai qa berltiq ama asmesna arla sinki be qa dik iaq aa asdemki. I luqa dai ama buaiska i ai de qet matna ip ka tat naver ama Lautu a ngera Barlka. ⁵² De ma Iesus ka ruqun luqa ma', "Gia sinki saver ama asmesna dai ngi nes ki mer ara vetki. I lura ama qaquet i re peleng ne ama aviskina, dai saqikka diip te veleng ta ne lungera ama aviskina. ⁵³ Dap maikka ama revan i ngen drlem ai naqerl mager ip ngu snanpet ne Gumam be mager ip ke qurl a ngua re ama Angeluqena i maikka ama 12,000 na ra, dav as buup ne iari ver araa reng. ⁵⁴ Dap liina dai mager iv iini nge ren taqurla, iv iini nge ren ip taquarl ama lengi nev ama Langinka i murl nauirl nge taqen. ⁵⁵ De ma Iesus ka ruqun ama qaquet ma', "Ngen dren se a ngen a aviskina ngen a ngen a galep saver a ngua ip taquarl ai ama suamka na ngua. Ai de qurli ngua i ngu su ngen pe ama Lautu-
vem-ki ama Slurlki, dap kuasiq ai ngen uurut per a ngua. ⁵⁶ Dav ama lengi nev ama Langinka i murl nauirl nge men ne ama revan sever a ngua. Be iara ngen ne uurut per a ngua." De ma Iesus aa risura mai dai ra uaik na men na qa.

*Ma Iesus I Ama Judaqena Araa Barlta Ra Taarl Na Qa
Mak 14.53-65*

⁵⁷ Lura i ra uurut pet ma Iesus dai ra mit se qa sev ama Barlka aa vetki ma Kaiapas i luqa i ai de qe ruirl se ama Lautu. De ama Tiksiqena nep ma Lautu de lura ama Barlta nep ma Lautu, de lura i ai de re Uas te ama Lautu, dai ra men be re tekmet ne ama kaivung pe luqa ama barlka aa vetki. ⁵⁸ De ma Pita dai qa mit naset ma Iesus. Dap nakka qa mit be qurli qa sangis kuarla, i qa mit naset ma Iesus be

samer ama baniski met luqa ama Barlka a vetki. I ma Pita qa mit samer ama baniski be qa mugun gel ama Diitdiit-per-a-ra. I qe narliip ket lu aip diip te tekmet nanaa ne ma Iesus.

⁵⁹ De lura ama Barlta nep ma Lautu, de ngen ama Barlta nep ma Kot dai re mali re ama ais ip te kot se ma Iesus ne ama qaaq-iirang. I re narliip te mali re a nge ama rarlimini ip te veleng ma Iesus. ⁶⁰ Dai be quasik ta lu sever a qeni. I liirang aa mai i ra meraqen sagel ma Iesus niirang dai ama kaaq iirang.

De buup ne iari ama qaqet ta men be re kaak sevet ma Iesus ne iarang ama lengi iirang. Dav ama Barlta nep ma Kot dai maikka quasik ta lu sever a nge ama rarlimini ip te veleng ma Iesus. De iaiaa ama qaqer a iam ian men be ian duqun ma', ⁶¹ "Katikka ma Iesus ka sil ba uun ai mager ip ke lenges ne ama Ngemumaqa aa Lautu-vem-ki. De saqiaskerlka diip naser ama niirl ama depguas de diip ke rekmet na qi."

⁶² De luqa ama Barlka nep ma Lautu dai qa maarlviit de qa snanpet ne ma Iesus ma', "Kua quasik gia qeng ama lengi ip ngi guirltik lungera ama lengi i ra taqen sagel ngi na nget. Kua lura ra taqen ne ama revan?" ⁶³ Dap ma Iesus dai quasik ka taqen de quasik ka meraqen ne a qeni. De luqa ama Barlka nep ma Lautu dai saqiaskerlka qa ruqun ma Iesus ma', "Maikka ngu tekgel ngi ne ama Ngemumaqa aa rlenki, de ngua tu vuusep i qa dai auur a Iameska. Dai ngi sekdem aip kua ngi dai ama Ngemumaqa aa Uimka na ngi?"

⁶⁴ De ma Iesus ka guirltik ma', "Ii, qerlka ngua. Dap ngul sil ba ngen, i diip ngene lu ngua i ama qaqer araa Rarlimka na ngua, i ngua mugun pe ama Ngemumaqa aa merlmerliit. De ngua i ama qaqer araa Rarlimka na ngua

dai diip ngene lu ngua i nguat den pe ama aavul ver ama uusepka.”

⁶⁵ Baiv ama Barlka qa narli liina de maikka qe serlin maden. De qe tekmer ip taqua qe lalangmet per ama aivet. I qe serlin se ma Iesus taqurliani ma’, “Maikka ngia meraqen mavik sagel ama Ngemumaqa.” De ma Kaiapas ka taqen sagel lura i re kot se ma Iesus ma’, “Maikka quasik mager iv uure nes te aret ip te sil sever a qa aip kua qa taqen ne aa revan. I askerlka lua ngene narli qa meraqen mavik sagel ama Ngemumaqa. ⁶⁶ Be ngen dru a ngen a qevpe nanaa?”

De ra guirtlik ma’, “Mager ip te veleng ka i ama vuqa!”

⁶⁷ De ama qaqet tet kuat pet ma Iesus aa sakngaqi. De ra uamet pem ka ne araa uugembap. De iari ra vukdeng met ma Iesus de ra ruqun ma’, ⁶⁸ “Kua ngi dai ama Ngemumaqa aa Aamki na ngi, dai mager iv iara ngia taqen, aip nemka qa uaming ngi? Ngia ris ka.”

Ma Pita Qa Vererl Temiis

Mak 14.66; Luk 22.54; Jon 18.25-27

⁶⁹ Dap pet luus aa dai as kurli ma Pita i qa mugun mer ama baniski darliik. De iaiq ama nanki i ai de qit matna gel ama Barlka nep ma Lautu dai qia men sagelna ne ma Pita. De qia ruqun ma’, “Ngi, dai qerlka ai de ngi ne ma Iesus, i qa navet ma Galili.”

⁷⁰ Dap ma Pita dai qa vererl temiis i qa sil ai maikka ai de quasiq ai qe ne ma Iesus. I qa meraqen taqurla sagel lura i qurli qa qe na ra. De ma Pita qa ruqun ma’, “Kuasik nguat drlem aip ngen deraqen sever ama gi.”

⁷¹ Baiv aa de ma Pita qa aang namer ama baniski. Be mer ama tarlka dai iaiq ama nanki qi lu qa. De qia sil bareq iari ma’, “Iaq aa i qerlka qa nagel ma Iesus i qa navet ma Nasaret.”

⁷² De saqiaskerlka ma Pita qa vererl temiis ai maikka ai de quasiq ai qe ne ma Iesus. De ma Pita qa ruqun ma', "Maikka ngua tu vuusep sagel ama Ngemumaqa i quasik nguats drlem se luqa, ma Iesus."

⁷³ De nakka quasiq ama ainkules, de iari ama qaquet i qerlka ai de ra maarl aa, dai ra mit sagel ma Pita, be ra ruqun ma', "Uut drlem ai ngi navet lura i ai de ngen diit naset ma Iesus. Uut drlem i raquarli ngia taqen muqas."

⁷⁴ De ma Pita qa rek gelnas, de qa taqen mavik i maikka qa taqen ma', "Nguu tu vuusep, i maikka ngua taqen ne gua revan. I quasik nguats drlem se luqa, ma Iesus."

Be saip ma Pita qa meraqen ne liina, de ama durlaikka qa nak. ⁷⁵ De vuktik pet ma Pita ne ma Iesus aa lengiqi i laa ma Iesus ka ruqun na qa ma', "Diip ngia raqen ai quasik ngiat drlem se ngua. De diip ngi vererl temiis sevet ngua ves nauirl ma depguas niirang. Baiv aa de nakka ama durlaikka qek nak."

Baiv aa de ma Pita qa mir ianai sedarliik i maikka ama qilkilem na qa i qek nak.

27

Ta Mit Se ma Iesus Sagel Ama Gaman Ma Pailat

Mak 15.1; Jon 18.28-32

¹ De maikka aip se bingbigia men ama arlenes de lura i re ruirl se ama Lautu de ngen ama Barlta i re ruirl se ama qaquet dai sa ra muvem nanas ip te peleng ma Iesus. ² Baiv aa de ra quap met ma Iesus aa rik de ra mit se qa sagel ma Pailat i luqa i qe uas te ama Gaman. De ra quarl te ma Iesus bareq a qa.

Ma Judas Ka Veleng Nas

Aposelkena 1.18-19

³ Luqa ma Judas i qa quarl te ma Iesus bareq aa qume-spik, dai sa qe ne lura ra sil ba na ip diip te veleng ma Iesus. Lua i ma Judas ka lu liina raqurla, de ama arlemka i qa rekmet ne liina. Taqurla de qa quarl te lungera ama qelaing i ama malev ama depguas ne ama silva. I qa guirl lungera ama qelaing bareq ama barlta nep ma Lautu de ngen ne lura i re ruirl se ama Lautu. ⁴ De ma Judas ka ruqun ma', "Nguva rekmet ne ama viini. I nguva qurl a ngen te luqa i maikka ai de quasik kat drlem sa tekmet ne ama viirang, ip te veleng ka." De lura i re ruirl se ama Judaqena ta guirltik ma', "Uut dai quasiaq a qeni. Be qatikka ngi naik dai ama merlenka ver a ngi, dav uut dai quasik tem uut." ⁵ Taqurla de ma Judas ka rlu ne ama qelaing sev ama Lautu-vem-ki ama Slurlki. De qa mir iana i be qa mit be qa quap. ⁶ De lura ama barlta nep ma Lautu i ai de re ruirl ta met lungera ama qelaing nev ama Lautu-vem-ki. De ra ruqun ma', "Auura lengi ama dlek pem nget iv uut tit kut nget, dai nget taqen ai quasik mager iv uur ru lungera ama qelaing men ama Lautu-vem-ki ara uang ama qelaing. I raquarli lunger aa dai sa ra van na nget ip te veleng iak." ⁷ Taqurla de ra sil ba na be mager ip te van per a nge ama aiverini ne lungera ama qelaing, nagel lura i ai de ret matna ver ama supinkina ne ama qulek. I liina ama aiverini iv ama matmatki sagel ama nangista i aip tep ngip savet ma Jarusalem. ⁸ I raqurla be qatiaskerl iara dai ra tis luum aa ama aiverem ma', "A Biaska ver a Uum." ⁹ Taqurla dai liina nge men ip taquarl murl ama Ngemumaqa aa Aamki na qa ma Jeremaia qa sil. I murl ka ruqun ma',

"Ta mer ama qelaing ama silva i ama malev ama depguas."

Jer19.1-13 Sek 11.12,13

I qatikka lungera ama qelaing i ama Judaqena ra sil ba na aiv ama qesna ne ama qelaing ip te van per a qa (Iesus).

¹⁰ De ra van per ama aiverini ne lungera ama qelaing i ama malev ama depguas. I ra van pet liina ama aiverini i iini nagel lura i ai de ret matna ver ama supinkina ne ama qulek. I qatikka liina ip taquarl ama Slurlka qa meraqen a ngua.”

Ma Pailat Ke Snanpet Ne Ma Iesus

Mak 15.2; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38

¹¹ De ma Iesus ka maarl ver ama Gaman ma Pailat aa saqang. De ma Pailat ke snanpet ne ma Iesus. I qa ruqun ma’, “Kua ngi dai ama King na ngi i ai de ngi uas te ama Judaqena?” De ma Iesus ka guirltik ma’, “Ii, qerlka ngua.”

¹² De lura ama Barlta nep ma Lautu ngen ne lura i re ruirl se ama qaqet dai qatikka vet ta taqen ip te kot se ma Iesus. Dap ma Iesus dai quasik ke narliip ke guirltiq araa lengi.

¹³ Taqurla de ma Pailat ka ruqun ma Iesus ma’, “Ngi narli lura re kot se ngi. Dap ngu lu quasik ngia guirltik i nanaa?”

¹⁴ Dap ma Iesus dai quasik ka meraqen ne a qeni ip ke guirltik ma Pailat aa lengi. Taqurla be maikka ma Pailat dai qa aakmeses maden.

Ma Pailat Ka Ruqun Ip Te Uadem Se ma Iesus Men Ama Lalemka

Mak 15.6; Luk 23.13; Jon 18.39

¹⁵ De vet luqia ama Asmeski ama slurlki i ama Judaqena ra tis ki ma’, “Ama-Angeluqa-Ka-Ngim-Manep-Sagel-Ama-Qerekka.” I qatikka ai de ver ama ages mai be saqikka aiv ama asmeski, de saqikka diip ma Pailat ke nem iak nev ama karabus. I luqa i ama qaqet te narliip se qa. ¹⁶ De vet lungera ama niirl de qurli iak pe ama karabus i maikka aa rlenki men ama viirang i ai de qe tekmet niirang. ¹⁷ De ama qaqet dai ra iing demna met ma Pailat aa vetki. De ma Pailat ka snanpet ne ama qaqet ma’, “Diip ngu aar iak nep ma karabus ip ba ngen. Dai ngu lu

ngene narliip se nemka ip ngua ra qa nep ma karabus. Kua ngene narliip se ma Barabas, dap kua ma Kristus?” ¹⁸ De ma Pailat dai qat drlem ai ra qurl a qa re ma Iesus i raquarli re tu araa qevap mavik i re lu aa dlek peviit, dav araa uang ama dlek dai manep. ¹⁹ I ma Pailat ka meraqen ne liirang aa i ai de qa mugun mer aa ramugun-met-ki sagel ai de ra tuqun ip ta taarl ne ama qaquet. Be as lua i qa mugun aa, de aa rluaqi qia nem liini iara ama lengiini sagel ka. I liina ama lengiini raqurliani ma’,

“Kuasik mager ip ngi rekmet ne a qeni savet luqa, ma Iesus. I qa, dai quasiq ai ama vuqa na qa. I laa ngua lu gua viinki sever a qa, be qia rekmet na ngua be maikka ama merlenka ver a ngua malai.”

²⁰ Dap lura i re ruirl se ama Lautu de ama Judaqena araa barlta dai ra ruqun ama qaquer ip tes nes ip ma Barabas ka iit nev ama karabus, dap ma Iesus dai re narliip te veleng ka. ²¹ De ma Pailat ka ruqun ma’, “Ma Barabas ke ne ma Iesus iara gel ngua. Be ngu lu ngene narliip ngu at nemka bareq a ngen.” De ama qaquet ta guirltik ma’, “Barabas.” ²² De ma Pailat ka snanpet na ra ma’, “Dap diip ngu rekmet nanaa ne ma Iesus i ra tis ka ma Kristus?” De ama qaquet mai ra guirltik ma’, “Te uadem se qa men ama lalemka.” ²³ De ma Pailat ka snanpet ma’, “Ngene narliip ngu veleng ka i nanaa? Ngu lu qa rekmet ne a nge ama viini nanaa? Dav ama qaquet mai dai maikka res nes slep ma’, “Te veleng ka men ama lalemka.” ²⁴ De ma Pailat ka lu ai quasik mager ip ke rekmet de maget ne a qeni ama lengiini ip ta iit kur iini. De qa lu ama qaquet i sakka ip ta taarlviit ip saver ama arasmesna. Taqurla de ma Pailat ka mer ama qerlapki de qa ukmes te aa ngerik iv ama qaquet te lu, ai sa quasik ding se qa ne liina. Baiv aa de ma Pailat ka ruqun ma’, “Aip luqa qa ngip, dai quasiq ai ngua gua viini. Dap ngen i qatikka ngene tekmet ne liina.” ²⁵ De ama qaquet mai ra guirltik

ma', "Ii, qatikka aa aapngipki, dai uut de ngen a uure uis dai diiv uure ral ama lengi sevet liina i arle ves i qa ngip." ²⁶ Taqurla de ma Pailat ka raarl na re ma Barabas. De ma Pailat ka ruqun iari ama Diitdiit-per-a-ra ip te urlistik pet ma Iesus ne ama sekpet. Baiv aa de ma Pailat ka quarl te ma Iesus bareq ama Diitdiit-per-a-ra ip te veleng ka men ama lalemka.

*Ma Pailat Aa Diitdiit-Per-A-Ra Ta Tuma Se ma Iesus
Mak 15.16-20; Jon 19.2-3*

²⁷ Baiv aa de ama Diitdiit-per-a-ra, ta mit se ma Iesus sep ma Gaman aa vetki. De ama Diitdiit-per-a-ra mai dai ra iing demna mirlek ne ma Iesus. ²⁸ De ra verik pet ma Iesus te aa luan de ra urlis ka ne iaiq ama nguin-nguinki. ²⁹ De ra iing ama kasikka i ama arlking per a qa be ama rlaunki. I luqa ama ningaqa ip te siquat i re kaak ai ama king aa ningaqa. De ra mu luqa ama ningaqa ama arlking per a qa vet ma Iesus aa uuves. Baiv aa de ra mu ama vuqulka ve ma Iesus aa riqit ama merlmerliit ip taquarl ama king aa uak. Baiv ama Diitdiit-per-a-ra ta rekmet ne liirang aa sagel ka be verleset, de ra aan araa buum per a arlim de ra tuma se qa. I ai de re tuqun ma', "Atlu, arlias per a ngi masmas, i ngi dai ama Judaqena araa King." ³⁰ De ama Diitdiit-per-a-ra re quat pet ma Iesus. De ra mer aa vuqulka de ra uaming aa ningaqa vetpet. ³¹ Baip te talak ne ma Iesus be verleset, de ra met luqia ama luanki ama nguin-nguinki nemen a qa. De qatikka ra urlis ka pe aa uang ama luan. De ra mit se qa ip te uadem se qa men ama lalemka.

*Ma Iesus I Ra Uadem Se Qa Men Ama Lalemka
Mak 15.21; Luk 23.26; Jon 19.17-27*

³² Lua i ama Diitdiit-per-a-ra ta tit se ma Iesus savet garli ne ama qerlingki. Dai ra reqes te iak ip ke ral ama lalemka barek ma Iesus. Luqa dai aa rlenki ma Saimon i

qa navet ma Sairini. ³³ Ta mit be ra men per ama luquviini i ra tis iini ma Golgota. (Liina dai iini ngerem ngim ip taquarl ama qaqeraqa aa giriki.) ³⁴ Be vet ma Golgota dai ama Diitdiit-per-a-ra ta qurl ma Iesus te ama vain ip ke srluup. I ve ama vain dai ra mu ama marasin pem nget i maikka ama gaingka vem nget. I re narliip ke suuv a nget ip kuasik ke narli ama getget per aa qetdingki. De ma Iesus ka siquat namen a nget de naqatti qa miirl me nget. ³⁵ De ama Diitdiit-per-a-ra, ta uadem se ma Iesus men ama lalemka. De re talak ne ama saatu ip te aa luan bareq a nas. ³⁶ De ama Diitdiit-per-a-ra dai qatiaskerl ta mugun aa, de rem ngim sagel ma Iesus. ³⁷ De ama Diitdiit-per-a-ra ta iil ve ama mengigl ma', "A Judaqena araa King." De ra uadem siigl se aa uuves men ama lalemka iv ama qaqet mai rat drlem sever a qa. ³⁸ De ra uadem se iaiaam ama viiam sepna na qa. I iak pe aa merlmerliit de iak pe aa ruarliit. ³⁹ De ama qaqet dai ra tit nev ama aiska gelna ne ma Iesus. De rep kuip araa ning de ra taqen mavik sagel ma Iesus. ⁴⁰ I ai de re tuqun ma', "Ngi sil ai mager ip ngi lenges ne ama Lautu-vem-ki ama Slurlki. De saqias kerlka diip naser ama niirl ama depguas de ngi rik ki. Taqurla dai ngi iames nanas. De ngi meriirl namen ama lalemka. I maikka ariq aiv ama revan i ngi dai ama Ngemumaqa aa Uimka na ngi." ⁴¹ De ama barlta nep ma lautu de ama tiksiquena i ai de re su ne ma Moses aa lengi, de ngen ne lura i re ruirl se ama Judaqena dai qerlka qurli ra aa. I lura ra tuma se ma Iesus ip kerlka raquarl iari ama qaqet. ⁴² I re tuqun ma', "Ai de qa tat naver iari ama qaqet. Dap kua quasik mager ip ka raat never a nas?" De ama qaqet ta taqen per a na ma', "Kuarl ama Isrelkena araa King na qa? Ariq aiv ama King na qa, dai mager ip ka raat never a nas. De qe meriirl namen ama lalemka. Taqurla dai diiv uut tu auur a qevep sever a qa. ⁴³ De maikka qa tu aa qevep sever aa Mam ama

Ngemumaqa. Dai sakka diiv iara ama Ngemumaqa qa raat never a qa. I maikka ariq aiv ama Ngemumaqa qe narliip se qa. I qatikka qa taqen sever a nas ma', "Nguu dai ama Ngemumaqa aa Uimka na nguua." ⁴⁴ De liiam aa ama suam iam i ra uadem se iam men ama lalemiam sepna ne ma Iesus, dai saqikka ian deraqen mavik ne ma Iesus taqurla.

Ma Iesus Ka Ngip

Mak 15.33-41; Luk 23.44; Jon 19.28

⁴⁵ De ver ama rlaunka de ama arlenki qia uung per ama nirlaqa aa saqang. I nge rarles per ama rlaunka be deng per ama depguas suunun. Be ver ama qerleng mai dai raquarl ama arlenki. ⁴⁶ De ver ama depguas de ma Iesus kes nes ne aa lengi ma', "Eli, Eli, lama sabaktani." Liina ama lengi iini dai ama rarlimini raqurliani ma', "Gua Ngemumaqa, gua Ngemumaqa, nanaa be ngia ngim temanau na nguua?" ⁴⁷ Dav iari ama qaqet i qurli ra aa, dai re narli qes nes, de ra ruqun ma', "Kes nes te ma Ilaija i murl ama Slurlka aa Aamki na qa." ⁴⁸ De maikka masna iak naver ama qaqet ka uaik be qa mer iarang ip taquarl ama arlmet. De qa uk liirang aa ve ama marasin i ra tis nget ama viniqa. De qa qut pem nget ne ama vuquliit ip ka tu nget de ma Iesus aam ip ke naik pem nget. ⁴⁹ Dav iari ama qaqet ta ruqun ma', "Kurla ngi tekmet taqurla sagel ka. I uure narliiv uurem ngim aip kua diip ma Ilaisa qa ren ip ka raat never a qa." ⁵⁰ De saqiaskerlka ma Iesus kes nes slep. De qa quarl te aa qevepka. ⁵¹ Dap pe ama Lautu arla Vetki ama Slurlki, dai qurl ama Luanki ama Slurlki. I qia vesdet ser iaiq ama rumki i ama Ngemumaqa aa rumki. Be quasik mager iv a qek ka rarlik samet ki. Dai rlek luqia ama luanki nanavuk be samen ama aivet. Be ama luanim ama udiim. De qerlka ama qenkenki qia quip be ama dul dai bung met na nget. ⁵² De ama matmatkina dai rattem met nget. Be ama Ngemumaqa aa qaqet i mekai ra mu ra

mer ama matmat dai saqiaskerlka ra maarlviit naver ama aapngipki. ⁵³ Lura dai ra maarlviit namer ama adem. Be sa aip ma Iesus ka maarlviit naver ama aapngipki, de lura dai ra mit savet ma Jarusalem. Be buup ne ama qaqet ta lu ra. ⁵⁴ De ama Amiqena araa barlka de ngen ama Diitdiit-per-a-ra i re uas te ma Iesus dai ra lu luqia ama qenkenki de ngene liirang aa mai i iirang nge men. De maikka reng ning maden de ra ruqun ma', "Ii, maikka ama revan i ma Iesus dai ama Ngemumaqa aa Uimka." ⁵⁵ Dav iari ama nankina i buup na ra dai nakka ra maarl miaimuk, de rem ngim. I lura ama nankina dai mekai re ne ma Iesus navet ma Galili ip ta tat never a qa. ⁵⁶ I iari never a ra dai ma Maria navet ma Magdala de iaik ma Maria i ma Jems ke ne ma Josep iane nan dai qurli ra aa.

*Ra Mu Ma Iesus Mer Ama Ademka
Mak 15.42; Luk 23.50; Jon 19.38-42*

⁵⁷ De ama qares ip rletrlet de iak i buup ne aa tekmeri-irang i ama qelaing gelem ka, i aa rlenki ma Josep dai qa men savet ma Jarusalem. I ma Josep dai ma Iesus aa risuqa na qa i qa navet ma Arimitia. ⁵⁸ De ma Josep ka mit be qa snanpet ne ma Pailat ip ke qurl a qa re ma Iesus aa qetdingki. De ma Pailat ka rarlisdem ip ke ral ka. ⁵⁹ De ma Josep ka met ma Iesus aa qetdingki, de qa uung ki ve ama luanki ama iameski. ⁶⁰ De ma Josep ka mu ma Iesus aa qetdingki mer ama demka ama iameska. I sa ma Josep ka qut me qa manau men ama dul. De qa iai ver ama dulka i qatias ama slurlka ip ke vesdet de ama demka aam. Baip ma Josep ka rekmet ne liirang aa be verleset, de qa mit. ⁶¹ De ma Maria navet ma Magdala de ngen ne iaiq ama nanki i qerlka ra tis ki ma Maria dai qurli iim aa gelna ne ama ademka de ianem ngim.

Ama Diitdiit-Per-A-Ra I Re Uas Te Ama Matmat

⁶² De luqa ama nirlaqa i ai de ra tuvem ne ama asmes per a qa. Baip bigia, de lura i ai de re ruirl se ama Lautu de ngen ama Parasiqena dai ra mit sagel ma Pailat. ⁶³ Be ra ruqun ma', "A Barlka, uut drlem sever iani ama lengiini i mekai luqa i ama kaak-met-ka ka meraqen niini, i lua i as ai de quasiaq ai lenges na qa. I maikka qa ruqun ma', "Diip naser ama niirl ama depguas de saqiaskerlka diip ngua raarlviit naver ama aapngipki." ⁶⁴ Taqurla dai mager ip ngia raqen ip maikka mager ip te taqa uas ip deng i sa verleset ne ama niirl ama depguas. I arik ma aa risura ta men ip te suam se aa qetdingki. De mager ip te sil bareq ama qaqet ai qa maarlviit naver ama aapngipki. Be liina ama kaak pem iini dai diiv ama barl iini, ip kuasiaq aip taquarl medu nauirl i as ai de qurli ma Iesus."

⁶⁵ De ma Pailat ka ruqun ma', "Ngen der iari ama Diitdiit-per-a-ra ip te uas. De ngen diit ip maikka ngene pesdet madlek de ngene taqa uas ip taquarl ai de i ngene taqa uas." ⁶⁶ Baiv aa de ra mit be ra vesdet mer ama ademka ne ama dulka ama slurlka i ama vaimka ama galgalka. De ra rlanmerlang tem ka. Baiv aa de maikka re taqa uas.

28

Ma Iesus Ka Maarlviit
Mak 16.1; Luk 24.1; Jon 20.1

¹ Be lua i sa verleset ama Judaqena araa Lautuqa, de ver ama sipsipka de ma Maria navet ma Magdala de iaiq ama nanki i qerlka ara rlenki ma Maria dai ian men iv ianem ngim samer ama matmat. ² De vet luus aa de maikka ama qenkenki qia quip slep. De ama Slurlka aa Angeluqa qa men nev uusep. Be ama Angeluqa qa mit samer ama demka be qa iai ver ama dulka nade ama demka aam. ³ I ama Angeluqa dai maikka qen sin maden ip taquarl

vaikpaikmet. De aa luan dai maikka ama lauil a nget ip taquarl ama aavul. ⁴ Be lura ama Diitdiit-per-a-ra i re uas te ama ademka dai maikka ra ning ama Angeluqa malai. De maikka ngemerl a ra i reng ning, taqurla be ra ip taquarl lura i sa ra ngip. ⁵ Dav ama Angeluqa qa ruqun ama naniim ma', "Kula uaneng ning. I nguats drlem ai uane mali re ma Iesus. I luqa i ra veleng ka men ama lalemka. ⁶ Dap ma Iesus dai quasiq a qa rari. I sa qa maarlviit naver ama aapngipki ip katikka raquarl medu qa sil ai saqiaskerlka diip ka raarl. I uan den uan lu aa biraqi i medu qurli qa. ⁷ De masna uan diit iv uane sil bareq aa risura. I uane sil ba ra ma', "Ma Iesus dai sa qa maarlviit naver ama aapngipki. Be diip ke uirl se ngen savet ma Galili. Be diip ngene lu qa imuk." Baiv aa de ama Angeluqa qa ruqun ma', "Sa ngua sil ba uin ne liirang aa mai." ⁸ Taqurla de masna ama naniim ian mit namer ama ademka. I ian ne uaik iv iane sil bareq aa risura sevet liina. De maikka ianeng ning maden, dap kerlka ngen ama arlias per a aiim. ⁹ Be lua i iane qiuaike iv ianel sil bareq aa risura, dai ian lu ma Iesus i qa maarl ve ian kames. De ma Iesus ka ruqun ma', "Maikka atlu." De ama naniim ian mit sagel ma Iesus. De ian daneng aa ilaing de ian ne Lautu sagel ka. ¹⁰ De ma Iesus ka ruqun ama naniim ma', "Kurla uaneng ning. Dav uan diit iv uane sil barek gua risura ip ta iit savet ma Galili. I diip te lu ngua imuk."

Ama Diitdiit-Per-A-Ra Araa Lengi

¹¹ As lua i ama naniim ian diit iv ianel sil bareq aa risura, de saqikka iari ama Diitdiit-per-a-ra i re uas te ama ademka ta men savet ma Jarusalem. De ra sil bareq ama barlta nep ma Lautu sevet liirang aa mai i iirang nge men. ¹² De ama Barlta nep ma Lautu de ngen ne lura i maikka re ruirl, dai ra iing demna. De ra matna ver iaiq

ama lengiqi. De ra qurl lura ama Diitdiit-per-a-ra te ama qelaing i maikka buup ip te kaak. ¹³ De ama barlta ra ruqun ma', "Maikka mager ip ngene ruqun taqurliani ma', "Ama risura ra men de ama arlenki-aris, dav as uure brlaing be ra suam se ma Iesus aa qetdingki." ¹⁴ De ariq aip luqa i qe ruirl se ama Gaman ka narli luqia ama lengiqi, de diiv uure qurl a qa re iang ama lengi iv uur raat never a ngen ip kuasik mager iv a ngen a qeni sevet liina i arle ves. ¹⁵ Taqurla de ama Diitdiit-per-a-ra, ra mer ama qelaing de ra narligel ama Barlta nep ma Lautu. Be luqia ama lengiqi dai qia mit gel ama Judaqena mai. Be luqia ama lengiqi dai qatiaskerl ki iara gel ama Judaqena.

Ma Iesus Ka Van Aa Risura Re Ama Lengi Ama Dlek Pem Nget

Mak 16.15-18; Luk 24.36; Jon 20.19-23

¹⁶ De ama risura i ama malepka ngen a qa na ra dai ra mit savet ma Galili. I ra mir iasai saver ama damki sagel ma Iesus ka ruqun ip ta iit. ¹⁷ Be ver ama damki dai ra lu ma Iesus. De ra Lautu sagel ka. Dav iari navet lura aa risura dai quasik ta tu araa qevap ai maikka ma Iesus aa. ¹⁸ Taqurla de ma Iesus ka men sagelna na ra be qa ruqun ma', "Ama Ngemumaqa qa qurl a ngua re ama dlek mai ip ngu uas te liirang aa vuusep per aa luqup de ngene liirang aa mai ver ama aivetki. ¹⁹ Taqurla dai mager ip ngen diit de ngene su ama qaqet mai ver ama aivetki ip gua risura na ra. I ngene su ama qaqet ip gua risura na ra de ngene qukmes tem ta ne Gumam aa rlenki de ngen aa Uimka aa rlenki de ne ama Qevapka ama Glasingaqa aa rlenki. ²⁰ De ngen ne su lura ama qaqet ip te narligel liirang aa mai i sa ngua sil ba ngen niirang. De qatikka mager ip ngen drlem ai qurli ngu na ngen masmas. I qatikka diip kurli ngu na ngen masmas ip deng i ama verlverleser iini se ama aivetki.

Matiu 28:20

143

Matiu 28:20

Prleset Aa

A SLURLKA AA LANGINKA AMA IAMESKA
The New Testament and Ruth in the Qaqet Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kaket long Niugini

copyright © 1996 Papua New Guinea Bible Translation Association

Language: Qaqet

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

 You include the above copyright and source information.

 You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Oct 2021 from source files dated 17 Oct 2021

2899de9a-fcdc-50f9-9b11-75696f7b3ec5